

พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก
ของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
ในจังหวัดชายแดนใต้

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

พ.ศ. 2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก
ของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
ในจังหวัดชายแดนใต้

มาหะมะ ชาเดร์

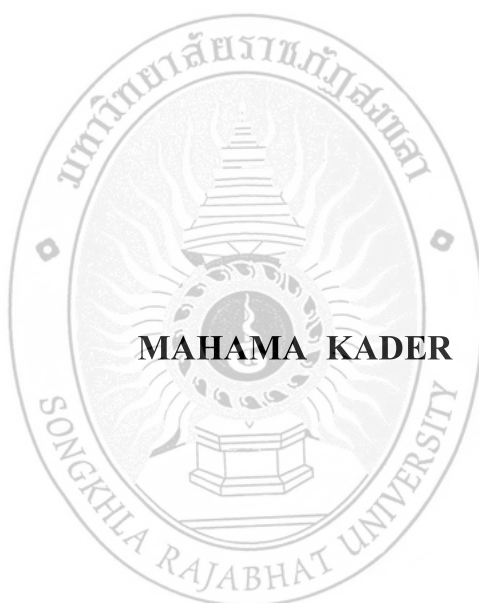
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

พ.ศ. 2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

THESIS

**TEACHING BEHAVIORS OF ISLAMIC STUDIES TEACHERS IN THE
PRIMARY SCHOOLS OF SOUTHERN BORDER PROVINCES
THROUGH ACTIVE LEARNING MANAGEMENT**

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF MASTER OF EDUCATION PROGRAM IN CURRICULUM AND
INSTRUCTION OF SONGKHLA RAJABHAT UNIVERSITY**

2019

COPYRIGHT OF SONGKHLA RAJABHAT UNIVERSITY

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

ชื่อวิทยานิพนธ์ พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของ
ครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้
Teaching Behaviors of Islamic Studies Teachers Using Active Learning
Management in Primary Schools in Southern Bordering Provinces

ผู้วิจัย นายมาหะมะ ชาเดร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร.ปรีดา เบ็ญการ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มูฮัมหมัด สกรี มั่นยูง)

..... ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุไรศิริ ชูรักษ์)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพเก้า ณ พัทลุง)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา รับรองวิทยานิพนธ์แล้ว

..... รักษาราชการแทน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศิริ โชติ) อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(1)

ชื่อวิทยานิพนธ์	พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้
ผู้วิจัย	นายมาหะมะ ขาเดร์ ปีการศึกษา 2562
ปริญญา	ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร.ปริดา เบ็ญการ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มุฮัมมัดสกรี มั่นยูนู

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ ที่มีประสบการณ์ในการสอนกลุ่มวิชาที่สอน การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และประเทศที่สำเร็จการศึกษาต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูอิสลามศึกษา จำนวน 296 คน ได้มาจากการสุ่มแบบชั้นภูมิ เก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น .833 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t - test และ F - test

ผลการวิจัยพบว่า ครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ มีพฤติกรรมการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ครูอิสลามศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน โดยรวมมีพฤติกรรมการสอนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป มีพฤติกรรมการสอนสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี ครูอิสลามศึกษาที่มีกลุ่มวิชาที่สอนต่างกัน โดยรวมมีพฤติกรรมการสอนไม่แตกต่างกัน ครูอิสลามศึกษาที่มีการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่างกัน โดยรวมและรายด้าน มีพฤติกรรมการสอนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูอิสลามศึกษาที่มีประเทศที่สำเร็จการศึกษาต่างกัน โดยรวมมีพฤติกรรมการสอนไม่แตกต่างกัน

Thesis Title	Teaching Behaviors of Islamic Studies Teachers Using Active Learning Management in Primary Schools in Southern Bordering Provinces	
Researcher	Mr. Mahama Khade	Academic year: 2019
Degree	Master of Education Program in Curriculum and Instructions	
Advisors	1. Dr. Preeda Benkhan 2. Assistant Professor Dr. Muhamassakaree Manyunu	

Abstract

This research aimed at 1) studying behavior levels of Islamic studies teaching using Active Learning Management, and 2) comparing Islamic studies teachers' behaviors using Active Learning Management in primary schools in southern bordering provinces among those with different teaching experiences, subject groups, perceptions in Active Learning Management, and countries of graduations. The sample group consisted of 296 Islamic studies teachers who were selected by using stratified sampling technique. Data were collected by using a questionnaire with the reliability index of .833. The instruments used to analyze the data comprised of percentage, mean, standard deviation, t - test, and F - test.

The research results revealed that the Islamic studies teaching behaviors of teachers in primary schools in Southern bordering provinces, in overall view and in each individual aspect, were in the high level. When teaching behaviors of the teachers in primary schools who used Active Learning Management were compared, it was found that Islamic studies teachers with different teaching experiences had significantly different teaching behaviors at the .05 level of statistics. It also revealed that teachers with 5 years of experiences or over had higher level of teaching behaviors than those with less than 5 years of teaching experiences ; Islamic studies teachers from different subject groups, in the overall view, had no different teaching behaviors ; Islamic studies teachers with different perception on Active Learning Management had significantly different teaching behaviors, both in the overall view and in each individual aspect, at the .05 level of statistic; and Islamic studies teachers who graduated from different countries, in the overall view, did not had different teaching behavior.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์จาก ดร.ปรีดา เบ็ญการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มูฮัมหมัดสกรี มั่นยูนุ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้าในการทำวิทยานิพนธ์อย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณด้วยความซาบซึ้งเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาหลักสูตรและการสอนทุกท่าน ที่ปราสาทความรู้อันทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ กาญจนะ อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา นายยามาลูติน นิยามะ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 และนางเง๊ะไชตง หามะ ครู โรงเรียนบ้านกือตอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ที่ได้กรุณาแนะนำชี้แนะ และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องของเครื่องมืออย่างดีเสมอมา

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยโรงเรียนในสังกัดของท่าน

ขอขอบพระคุณครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามวิจัย เพื่อให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณสำนักพัฒนาการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษาตลอดหลักสูตร

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา ภรรยา พี่ น้อง ตลอดจนทุกคนในครอบครัว ที่ให้การสนับสนุนให้กำลังใจ ด้วยความเต็มใจเสมอมา และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่มีส่วนร่วมทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดี

มาหะมะ ชาเดร์

พฤษภาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญ	(4)
สารบัญตาราง	(6)
สารบัญภาพ	(8)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
สมมติฐานของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอน	11
ปรัชญาการศึกษาอิสลาม	16
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	47
ตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมการสอน	93
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	97

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	104
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	104
แบบแผนการวิจัย	105
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	105
วิธีสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	106
การเก็บรวบรวมข้อมูล	107
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย	107
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	109
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	109
ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	110
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา	111
การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้	119
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	128
สรุปผล	128
อภิปรายผล	130
ข้อเสนอแนะ	135
บรรณานุกรม	137
ภาพผนวก	150
ภาพผนวก ก ราชนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	151
ภาพผนวก ข การหาคุณภาพเครื่องมือ	153
ภาพผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	157
ภาพผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์	163
ประวัติผู้วิจัย	183

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1	แผนผังแสดงการเปรียบเทียบความรู้ที่เป็นพหุคูณและความรู้ที่เป็นตรรกิฟายะฮ์ 18
2	จำนวนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาคีกา) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 26
3	โครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดในระดับอิสลามศึกษาตอนต้น 46
4	โครงสร้างเวลาเรียนสำหรับระดับอิสลามศึกษา ตอนกลาง (มุตตะวัชชีฎะฮ์) และระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวียะฮ์) 47
5	พฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 80
6	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของแต่ละจังหวัด 105
7	ค่าความถี่ ค่าร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการสอนกลุ่มวิชาที่สอน การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และประเทศที่สำเร็จการศึกษา ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนอิสลามศึกษา 110
8	ระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวม 111
9	ระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย จำแนกเป็นรายข้อ 112
10	ระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา จำแนกเป็นรายข้อ 113
11	ระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ จำแนกเป็นรายข้อ 115
12	ระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม จำแนกเป็นรายข้อ 117
13	เปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามตัวแปรประสบการณ์ในการสอน 119
14	เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามตัวแปรกลุ่มวิชาที่สอน 120

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
15 ผลการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการสอน อิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างต้นตัว ทางกาย จำแนกตามกลุ่มวิชาที่สอบ	121
16 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามตัวแปรการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	122
17 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวมเป็นรายคู่	123
18 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างต้นตัวทางกาย เป็นรายคู่	123
19 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างต้นตัวทางสติปัญญา เป็นรายคู่	124
20 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างต้นตัวทางอารมณ์ เป็นรายคู่	125
21 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างต้นตัวทางสังคม เป็นรายคู่	126
22 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามตัวแปรประเทศที่สำเร็จการศึกษา	127
23 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ทดลองใช้ จำนวน 30 คน	153
24 ค่า IOC ของแบบสอบถามตอนที่ 2 พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนใต้	154

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย	7
2 รูปแบบความรู้ประเภทพหุคูณและประเภทพหุคูณฟายะฮ์	20
3 โครงสร้างของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	50
4 องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	51
5 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกภายใน 50 นาที	58
6 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การระดมสมอง	63
7 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน	67
8 องค์ประกอบของการคิด	71

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้าน ธรรมชาติและวิถีดำเนินชีวิตของมนุษย์ ระบบข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วทั่วทุก ส่วนของโลก มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเมือง การปกครอง การศึกษา วิทยาศาสตร์ ในท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง สมาชิกในสังคมต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โลก สิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้ทุกคนอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัย และมีความสุขนั้น คือ จะต้องมีการพัฒนาการศึกษา (สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, 2558: 7) นักการศึกษา ปัจจุบันต่างก็มีแนวคิดเกี่ยวกับทักษะสำคัญที่เด็กและเยาวชนพึงมีในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะมี ความสอดคล้องกัน โดยเน้นให้ผู้เรียน ได้มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ ทักษะการสื่อสารข้อมูลสารสนเทศและรู้เท่าทัน สื่อทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพ และทักษะ การเรียนรู้ และมีทักษะในการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ (สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, 2558: 9) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรอบรู้ด้านเนื้อหา มีทักษะกระบวนการคิดและแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการทำงานแบบร่วมมือ ทักษะการเรียนรู้บริบทและสิ่งแวดล้อม ทักษะด้านสื่อและข้อมูลข่าวสาร มีความรอบรู้ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร และมีทักษะชีวิต เช่น การเป็นผู้นำ การกำกับ และชี้นำตนเอง การรับผิดชอบต่อสังคม (สุพรรณิ ชาญประเสริฐ, 2557: 3)

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการพัฒนามนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ โดยการศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปในทางที่ดี ฝึกมนุษย์ให้เกิด กระบวนการคิด เกิดทักษะในการปฏิบัติ สามารถวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ได้ การศึกษาจึงเป็นตัวบ่งชี้ ระดับการพัฒนาประเทศทุกด้าน (เกษตรชัย และหม่อม, อัคนัน สือแม่ และอิมรอม เต๊ะแห, 2547: 1) ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดเกี่ยวกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้ “มาตรา 24 การจัดการเรียนรู้ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด

การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้ สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ ทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ” จากสาระสำคัญของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ ชำต้นแสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพนั้นต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้นักเรียนได้คิด ได้ทำจากสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย จัดการเรียนรู้ แหล่งวิทยาการต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวผู้เรียน และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ทั้งใน และนอกห้องเรียน รวมทั้งได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ รวมทั้งการประยุกต์องค์ความรู้ไปใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงได้ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553: 2)

จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวัน ยึดมั่นในหลักคำสอนของอิสลามที่ถือว่าการศึกษาเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน จะต้องศึกษาหาความรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติศาสนกิจ การยึดมั่นในหลักคำสอนดังกล่าวถือเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ ผู้ปกครองทุกคนที่จะต้องส่งเสริม และสนับสนุนให้บุตรหลานมีโอกาสดูแลศึกษาหาความรู้ทางด้านศาสนาตามความสามารถของแต่ละคน (เกษรชัย และเหม และคณะ, 2547: 3) ผู้ปกครองจึงนิยมให้บุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่สอนวิชาสามัญควบคู่กับศาสนา (ศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป: 36) โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา ผู้ปกครองส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะให้บุตรหลานไปศึกษาที่โรงเรียนรัฐ ซึ่งดำเนินการจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญควบคู่วิชาศาสนา หรือเป็นที่รู้จักในชื่อการศึกษาอิสลามแบบเข้ม โดยใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา (ศราวุฒิ อารีย์, มุฮัมมาดอัสมี อาบูบากา และมุฮัมมัดรูยานี บากา, 2555: 1)

หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ยึดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึก ในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้หลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มี ศรัทธามั่น มีความจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ สุบหานะฮฺวะตะอะลา มีบุคลิกภาพตามแบบอย่างนบีมุฮัมมัด คือลัลลลอฮุอะลยฺฮิวะสัลลัม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลโลกที่ดี เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัวยุคใหม่ และสังคม ก่อให้เกิดสันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 3)

การพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ครูต้องจัดกระบวนการการเรียนรู้ที่มีความหมาย เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครอบคลุมวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายวิธี เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity Based Learning) การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) การจัดการเรียนรู้ใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) การจัดการเรียนรู้ โครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด (Thinking Based Learning) การจัดการเรียนรู้จากการสืบค้น (Inquiry Based Learning) การจัดการเรียนรู้ แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creative Based Learning) เป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ช่วยเพิ่มพูน ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความมีน้ำใจต่อกัน การทำงานเป็นทีม และที่สำคัญเป็นกิจกรรมกระตุ้นให้นักเรียน ได้ค้นหาศักยภาพและความชอบของตนเอง (วิจารณ์ พานิช, 2555 อ้างถึงใน สุกัญญา งามบรรจง, 2560: 3)

ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ของโลกปัจจุบัน เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปรับเปลี่ยนจากผู้สอน คือ ผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรง เป็นการเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น และหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยการพูด การเขียน การอภิปรายกับเพื่อน ๆ สร้างความเข้าใจ ด้วยตนเอง จนเกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ผ่านทางการจัดการตนเองให้เรียนรู้ ผู้เรียนเป็นผู้วางแผนและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ผู้สอนเป็นผู้ที่คอยชี้แนะและอำนวยความสะดวก เป็นการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้รับประโยชน์มากกว่าการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้ (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556: 82)

ดังนั้นเพื่อให้การจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษามีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในแต่ละช่วงชั้น จึงควรใช้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพราะเป็นรูปแบบ/วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากปฏิบัติจริง การเรียนรู้แบบบูรณาการ การเรียนรู้คู่คุณธรรม เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 11 อ้างถึงใน อับดุลลาตีฟ การ์, 2551: 3) ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับแบบอย่างที่ดีจากท่านนบีนบีมุหัมมัด ที่ท่านได้สอนเหล่าบรรดาเศาะหาบะฮ์ (ผู้ที่ได้พบเจอกับท่านนบีมุหัมมัด มีความศรัทธาต่อท่านและได้เสียชีวิตลงในอิสลาม) (Al - Mubarakfuri, 1992: 7) ของท่าน ด้วยวิธีการและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย เช่น การสอนโดยใช้วิถีถาม การสอนในรูปแบบการเปรียบเทียบ การสอนด้วยการใช้มือทำทำประกอบ การสอนในแบบวาดรูปหรือลากเส้น การสอนตามกาลเทศะ การสอนด้วยวิธีลำดับความสำคัญก่อนหลัง การสอนแบบบรรยายและการสอนด้วยการสาธิต เป็นต้น (อับดุลลาตีฟ การ์, 2551: 3) และเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และนโยบายรัฐบาลที่สนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 3) และจากการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบนโยบายการปฏิบัติงานให้โรงเรียนนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ให้มากขึ้น (ไทยรัฐ, 2560)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การสอนโดยใช้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสำคัญ เพราะจะทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและจดจำผลการเรียนรู้ได้คงทน และมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง โดยการเรียนรู้มีส่วนร่วม การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้สอน และสิ่งแวดล้อม ผ่านการปฏิบัติ สามารถก่อให้เกิดความจำได้คงทนถาวรแก่ผู้เรียน (วิชัย เสวกงาม, 2559: 2)

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทราบถึงระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูในโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ คือ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส โดยเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษา เนื่องจากสามจังหวัดดังกล่าวมีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ โดยจะศึกษาว่าครูมีพฤติกรรมการสอนอย่างไร และมีความแตกต่างกันอย่างไรระหว่างครูที่มีประสบการณ์การสอน กลุ่มวิชาที่สอน ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และประเทศที่จบการศึกษาต่างกัน ทั้งนี้เพื่อนำผลไปเป็นแนวทางพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใน โรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครู อิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครู อิสลามศึกษาใน โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ ตามประสบการณ์ในการสอน กลุ่มวิชาที่สอน การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และประเทศที่สำเร็จการศึกษา ของครูผู้สอน

สมมติฐานของการวิจัย

ครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่มีประสบการณ์ กลุ่มวิชาที่สอน การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้ เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และประเทศที่สำเร็จการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใน โรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

ประชากร ประกอบด้วย ครูผู้สอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัด ชายแดนใต้ จำนวน 1,131 คน (ศูนย์ส่งเสริมอิสลามศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 1, 2562)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 296 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ ที่ความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้จังหวัดเป็นชั้นในการสุ่ม

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 ประสบการณ์ในการสอน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- 1) ต่ำกว่า 5 ปี
- 2) ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

3.1.2 กลุ่มวิชาที่สอน

- 1) กลุ่มศาสนาอิสลาม
- 2) กลุ่มภาษา
- 3) กลุ่มสังคมและจริยธรรม

3.1.3 การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

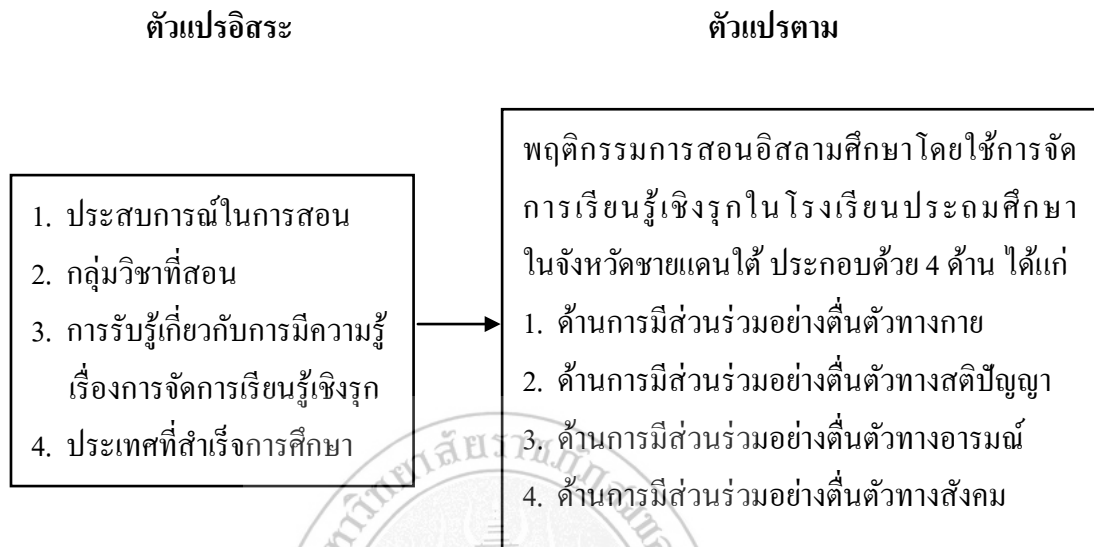
- 1) มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาก
- 2) มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกปานกลาง
- 3) มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรुकน้อย

3.1.3 ประเทศที่สำเร็จการศึกษา

- 1) สถาบันในประเทศ
- 2) สถาบันต่างประเทศ

3.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง การเรียนรู้โดยผ่านกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการทำงานแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับผู้อื่นสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน สืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการอ่าน ฟัง พูด เขียน สื่อสาร อภิปรายระหว่างกัน โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ชี้แนะ กระตุ้นให้เกิดกิจกรรมเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเพื่อเกิดทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ และด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม

2. พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง การที่ครูผู้สอนอิสลามศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยผ่านกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการทำงานแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับผู้อื่น สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน สืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการอ่าน ฟัง พูด เขียน สื่อสาร อภิปรายระหว่างกัน โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ชี้แนะ กระตุ้นให้เกิดกิจกรรมเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเพื่อเกิดทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย ช่วยให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับวัย และระดับความสนใจของผู้เรียน

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา หมายถึง กิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญาหรือสมอง ได้คิดกระทำหรือลงมือทำโดยใช้ความคิดของตนเอง ทำความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางอารมณ์หรือความรู้สึกต่าง ๆ ของตนเอง มักเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ประสบการณ์ ความเป็นจริง และใกล้ตัวผู้เรียน

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม หมายถึง กิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน

3. ครูผู้สอนอิสลามศึกษา หมายถึง ผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่สอนกลุ่มสาระอิสลามศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้

4. ประสบการณ์ หมายถึง ความรู้ ความสามารถของครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่ได้รับจากการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนตามระยะเวลาที่ได้รับการแต่งตั้ง จำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ ต่ำกว่า 5 ปี และตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

5. กลุ่มวิชาที่สอน หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย วิชา อัล - กุรอาน อัล - หะดีษ อัล - อะกีดะฮ์ (หลักศรัทธา) อัล - ฟิกฮ์ (ศาสนบัญญัติ) 2) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและจริยธรรม ประกอบด้วย อดตารีค (ศาสนประวัติ) อัล - อักลาเก (จริยธรรม) 3) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษา ประกอบด้วย ภาษอาหรับ ภาษามลายู

6. การรับรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง การระบุได้ว่าตนเองมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกใน 3 ระดับ วัด โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ดังนี้

6.1 มีความรู้ในระดับมาก

6.2 มีความรู้ในระดับปานกลาง

6.3 มีความรู้ในระดับน้อย

7. ประเทศที่สำเร็จการศึกษา หมายถึง สถาบันที่ครูผู้สอนอิสลามศึกษาสำเร็จการศึกษาขั้นสูงสุด จำแนกเป็นในประเทศและต่างประเทศ

8. โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 320 โรงเรียน
9. จังหวัดชายแดนใต้ หมายถึง จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบระดับพฤติกรรมกรรมการสอนของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามตัวแปรประสพการณ์ในการสอน กลุ่มวิชาที่สอน การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และประเทศที่สำเร็จการศึกษา
2. เป็นข้อมูลสำหรับครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ศิษยานิเทศก์ และผู้เกี่ยวข้อง นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพให้ดีขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยครั้งนี้ ตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอน
 - 1.1 ความหมายของพฤติกรรมการสอน
 - 1.2 ความสำคัญของพฤติกรรมครูในการเรียนการสอน
 - 1.3 บุคลิกลักษณะและบทบาทของครูในทัศนะอิสลาม
2. ปรัชญาการศึกษาอิสลาม
 - 2.1 การจำแนกศาสตร์ในอิสลาม
 - 2.2 แนวคิดทางการเรียนตามปรัชญาการศึกษาอิสลาม
 - 2.3 บริบทการศึกษาอิสลามในจังหวัดชายแดนใต้
 - 2.4 หลักสูตรการศึกษาในอิสลาม
 - 2.5 การวัดและประเมินผลทางการศึกษาอิสลาม
 - 2.6 หลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
 - 3.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
 - 3.2 จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
 - 3.3 องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
 - 3.4 ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก
 - 3.5 บทบาทของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
 - 3.6 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
 - 3.7 รูปแบบและวิธีสอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
 - 3.8 พฤติกรรมการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก
4. ตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมการสอน
 - 4.1 ประสิทธิภาพการสอน
 - 4.2 กลุ่มวิชาที่สอน

- 4.3 การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 4.4 ประเทศที่สำเร็จการศึกษา
- 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอน

1. ความหมายของพฤติกรรมการสอน

ธีรยุทธ์ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา (2544: 416) ได้ให้ความหมายพฤติกรรมครูในการเรียนการสอนว่า หมายถึง พฤติกรรมการสอนของครูที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2546: 112) กล่าวว่า พฤติกรรมการสอน หมายถึง เป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่ครูแสดงออก เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้ปฏิบัติตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

พุกษา สุขุมภักย์ (2546: 4) กล่าวว่า พฤติกรรมการสอน หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูที่เกิดขึ้นในขณะที่สอนและที่เกี่ยวข้องกับการสอนในด้านลำดับขั้นของกิจกรรมในการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์ในการเรียนรู้ การวัดประเมินผล ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน บุคลิกภาพ และจรรยาบรรณของครู

จิตรภรณ์ พงษ์มาลี (2550: 4) กล่าวว่า พฤติกรรมการสอน หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูในขณะที่สอนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกคิด ได้ฝึก ปฏิบัติจริง และฝึกปรับปรุงตนเองด้วยการจัดกิจกรรมกลุ่ม การใช้คำถามในการกระตุ้นและเสริมแรงให้เกิดการอยากเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้และสื่อการสอนที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตเพื่อฝึกคิดการแก้ปัญหาแบบบูรณาการ การแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง การสังเกตและประเมินพัฒนาการของนักเรียน

ชากิเราะห์ เจะแวง (2552: 15) กล่าวว่า พฤติกรรมการสอน หมายถึง เป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่ครู แสดงออกในขณะที่ปฏิบัติการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปในทางที่พึงประสงค์อีกทั้ง พฤติกรรมการเรียนการสอนแสดงให้เห็นความสามารถของครูผู้สอน และการประเมินผลการสอนของครูผู้สอนจะนำไปสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนอย่างเป็นระบบ

นุรีนา บือราเฮง (2552: 40) กล่าวว่า พฤติกรรมการสอน หมายถึง การกระทำที่ครูแสดงออกถึงความพยายามในการจัดประสบการณ์ หรือสถานการณ์แวดล้อม ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ไปในทางที่พึงประสงค์ จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการสอนของครูมีความสำคัญอย่างยิ่งที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสามารถของครูผู้สอน ในการปฏิบัติการกิจทางด้านการเรียนการสอนหรือสภาพแวดล้อมของห้องเรียน และการมีส่วนร่วมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในการกระทำกิจกรรมร่วมกัน กล่าวโดยสรุป พฤติกรรมการสอน คือ การแสดงออกของครูผู้สอน ได้แสดงออกในขณะที่ปฏิบัติการสอนและที่เกี่ยวข้องกับการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบุคลิกภาพให้บรรลุตามเป้าหมาย ดังนั้นพฤติกรรมและรูปแบบการสอนของครูผู้สอนมีความสำคัญในการกำหนดความสำเร็จผลการเรียนของผู้เรียน กล่าวคือ ครูผู้สอนมีพฤติกรรมและลักษณะการสอนที่ดี ส่งผลให้ผลการเรียนจะดีขึ้น

2. ความสำคัญของพฤติกรรมครูในการเรียนการสอน

พฤติกรรมการสอนของครูมีส่วนในการส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยตรง เนื่องจากพฤติกรรมการสอนของครูในชั้นเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการเรียนการสอน ดังนั้นครูต้องรู้จักเลือกใช้ชีวิตสอนง่าย ๆ อย่างตรงจุดมุ่งหมายและเหมาะสมกับการจัดสภาพเรียน เพราะการเรียนการสอนเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน ซึ่งต้องคำนึงถึงความเหมาะสมด้านบรรยากาศ เทคนิค และองค์ประกอบทั้งหลายที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างดีที่สุด (กรมวิชาการ, 2535: 64 อ้างถึงใน อัญชลี สมใจ, 2549: 26-27) ซึ่งคุณภาพการสอนที่ดีของครูอยู่ที่พฤติกรรมการสอนของครู (พรพิมล ะวันประโคน, 2545: 13 อ้างถึงใน อัญชลี สมใจ, 2549: 27)

ถนอม แสงบุญ (2548: 13-14) ได้ให้ความสำคัญของพฤติกรรมการเรียนการสอนไว้ว่า พฤติกรรมการเรียนการสอนของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษา ถ้าครูมีพฤติกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนก็จะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และในทางกลับกันถ้าครูมีพฤติกรรมการสอนที่ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนก็จะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

ธีรยุทธ์ เสนิงวงศ์ ณ อยุธยา (2544: 416-418) ได้อธิบายถึงความสำคัญของพฤติกรรมการเรียนการสอนของครู ดังนี้

พฤติกรรมการสอนของครูจึงมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างมาก ถ้าครูทำหน้าที่เพียงเป็นผู้ดูแลเด็กในโรงเรียน พฤติกรรมการสอนของครูก็จะมีแต่การควบคุมดูแลให้เด็กทำงาน และคอยออกคำสั่ง เช่น

อ้าว! นักเรียนทำเลขแบบฝึกหัดที่ 5 ข้อที่ต่อไปอีก 5 ข้อ แล้วครูก็นั่งอ่านหนังสือพิมพ์

อ้าว! นักเรียนเอาสมุดดินสอขึ้นมาคัดหนังสือภาษาไทย หน้า 10 แล้ว ครูก็นั่งถักไหมพรม
อ้าว! นักเรียนลงไปเล่นพละ แล้วครูก็นั่งอ่านเอกสารการสอนชุดวิชานาน ๆ ก็เงยหน้า
มองว่านักเรียนยังเล่นตามปกติหรือไม่

พฤติกรรมการสอนของครูในกรณีเช่นนี้นอกจากจะทำให้ให้นักเรียนเบื่อหน่ายและเสียเวลา
ต่อการเรียนแล้ว ยังทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนไม่บรรลุจุดมุ่งหมายตามหลักสูตรอีกด้วย

ครูอีกประเภทหนึ่งที่มีพฤติกรรมบรรยายหรือพูดจ้อตลอดเวลาของการสอน
โดยไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้พูด ได้แสดงความคิดเห็นหรือทดลองกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เด็กจึง
ได้รับแต่เนื้อหาสาระและความรู้ที่ครูสอนเท่านั้น แทนที่จะได้รับการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ที่จำเป็น
ต่อการดำเนินชีวิต อันได้แก่ ความสามารถในการคิด การกระทำ การแก้ปัญหา ฯลฯ เป็นต้น

ถ้าครูไม่ได้เตรียมการสอน พฤติกรรมการสอนก็จะเป็นไปในลักษณะที่ครูเดิน
เข้าห้องเรียนแล้วตรงไปหยิบหนังสือจากนักเรียนพร้อมกับถามนักเรียนว่าเมื่อคราวที่แล้ว
เรียนถึงไหนแล้ว เมื่อนักเรียนตอบครูก็พลิกหนังสือไปที่หน้านั้นแล้วยื่นถือหนังสือพูดไปคนเดียว
โดยไม่มีสื่อการเรียนอื่น ๆ ที่จะช่วยเสริมให้นักเรียนเข้าใจดีขึ้นประกอบเลย แน่นนอน พฤติกรรม
การสอนของครูอย่างนี้จะไม่สามารถทำให้นักเรียนไปสู่เป้าหมายของการเรียนรู้ตามหลักสูตรได้เลย

แต่ถ้าครูมีคุณภาพและเอาใจใส่ต่อการสอนก็จะพยายามศึกษาค้นคว้าเทคนิควิธีต่าง ๆ
มาใช้ในการถ่ายทอด กระตุ้นและแนะแนวทางให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของหลักสูตร
ให้จงได้

กล่าวโดยสรุป พฤติกรรมการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนของผู้เรียน และเป็นตัวชี้วัดถึงคุณภาพของการศึกษา ซึ่งถ้าครูมีพฤติกรรมสอน
ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ก็จะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสูงขึ้น

3. บุคลิกลักษณะและบทบาทของครูในทัศนะอิสลาม

การจัดการเรียนการสอน ครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดใน
ในระบบการศึกษา มีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนนักเรียน เป็นแบบอย่างให้กับนักเรียนและเป็น
กำลังสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการศึกษาเพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นคนดี เป็นพลเมืองดี
ของประเทศชาติ ฉะนั้นอิสลามจึงให้ความสำคัญยิ่งต่อคุณลักษณะและบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอน
Omar Al - Syaibani (1975 อ้างถึงใน Halim Tamuri and Siti Muhibah Haji Nor, 2015: 34-35) ดังนี้

- 1) รู้ถึงแรงจูงใจความต้องการและความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 2) เข้าใจวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
- 3) รู้ระดับวุฒิภาวะของผู้เรียน

- 4) เข้าใจความแตกต่างระหว่างผู้เรียน
- 5) ให้โอกาสนักเรียนในการฝึกปฏิบัติ
- 6) จัดกระบวนการการเรียนรู้เป็นประสบการณ์ที่สนุกสนานสำหรับผู้เรียน

การเรียนรู้ในอิสลาม อัลกุรอาน ได้อธิบายไว้ว่า การเรียนรู้จะต้องใช้กระบวนการการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาอย่างทอ้งแท้ (Halim Tamuri and Muhammad Khairulazman Ajuhari, 2010: 46) และเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของปรัชญาการศึกษาแห่งชาติและปรัชญาการศึกษาอิสลาม ครูผู้สอนอิสลามศึกษาต้องมีความพร้อมและสามารถใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นลักษณะของแนวทางการปฏิบัติและรูปแบบการสอนของครูผู้สอนอิสลามศึกษาต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมตามหลักสูตร และความต้องการของนักเรียน ซึ่งกลยุทธ์ รูปแบบ และเทคนิคการสอนที่ครูผู้สอนใช้มีผลต่อการพัฒนาผลการเรียนของผู้เรียนเป็นอย่างมาก รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำเป็นที่ครูผู้สอนอิสลามศึกษานำมาใช้ในการปฏิบัติการสอนของตน (Halim Tamuri and Siti Muhibah Haji Nor, 2015: 40)

Kamarul Azmi Jasmi and Noor Fadhlina Nawawi (2012: 204-205) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ครูผู้สอนควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติและบทบาท ดังนี้

- 1) มีการวางแผนในการจัดการเรียนการสอน

กลยุทธ์สำคัญในการสร้างบทเรียนที่มีประสิทธิภาพ คือ การวางแผนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนและการเรียนรู้ของอิสลามศึกษามีประสิทธิภาพ จะต้องวางแผนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ การกำหนดเป้าหมายของการเรียนการสอนเป็นหนึ่งในขั้นตอนที่นำไปสู่ประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอน ฉะนั้นครูผู้สอนควรพิจารณากำหนดเป้าหมายของบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนให้ชัดเจน

- 2) มีการจัดการชั้นเรียน

หนึ่งในประเด็นสำคัญของครูที่มีประสิทธิภาพ คือ การจัดการชั้นเรียน ส่วนใหญ่ครูต้องอยู่ในห้องเรียน ดังนั้นการจัดการชั้นเรียนหรือห้องเรียนที่สำคัญยิ่งสำหรับครูในการสอนที่มีประสิทธิภาพ การจัดการชั้นเรียนเป็นบทบาทและหน้าที่ของครูในการจัดระเบียบผู้เรียนบริหารเวลาและการใช้สื่อวัตกรรมการกำหนดวิสัยทัศน์ และความร่วมมือของผู้เรียนในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- 3) มีรูปแบบและกิจกรรมในการสอนที่หลากหลาย

การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ควรมีรูปแบบที่หลากหลายและเรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้น นักเรียนควรได้รับการแนะนำ และให้โอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะของตนเอง มีประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ ควรได้รับการปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผู้สอนและเพื่อน ๆ ครูควรเลือกและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก แต่ทั้งนี้ไม่ได้ปฏิเสธว่าการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนเป็นศูนย์กลางยังสามารถให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนได้

4) วิธีการประเมินผลการเรียน

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนครูควรมีการวัดและประเมินผลเพื่อประเมินความสามารถของผู้เรียน การประเมินผลการเรียนการสอนสามารถทำได้ในระหว่างการสอนหรือหลังการสอน

5) รักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้เรียน

ในการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควรเน้นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน เนื่องจากครูและนักเรียนมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกันในกระบวนการเรียนการสอน ครูให้ความช่วยเหลือเป็นรายบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ ในขณะที่นักเรียนให้ความเคารพต่อครูในฐานะผู้สอน ดังนั้นความสัมพันธ์ที่ดีนี้ต้องได้รับการดูแล ไม่เพียงแต่ในกระบวนการสอนและการเรียนรู้ในห้องเรียนเท่านั้น ควรเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนเพราะครูเป็นผู้รับผิดชอบในการให้ความรู้และสอนนักเรียนหลังจากพ่อแม่ของตนเอง

6) ใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน

ด้านสุดท้าย คือ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน โดยการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการเรียนการสอน เช่น การใช้สไลด์ Power Point การใช้อินเทอร์เน็ตในห้องเรียน การใช้ซีดีรอม เว็บไซต์ตำราเรียน เว็บไซต์เป็นเครื่องมือการเรียนการสอน ที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน อย่างไรก็ตามเครื่องมือทุกอย่างที่ใช้เพื่อช่วยในกระบวนการเรียนการสอน ควรใช้อย่างชาญฉลาดและเป็นประโยชน์ต่อครูและนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกูราชิ (Ghurashi) ที่กล่าวว่า ครูผู้สอนควรรู้จักใช้เทคนิคและวิธีการสมัยใหม่ในด้านการสอนและรู้จักประยุกต์ใช้สื่อการสอน (ซอลิสะ หะยีสะมะแอะ, 2556: 185)

7) บุคลิกภาพ

นอกเหนือจากด้านการเรียนการสอนแล้วบุคลิกภาพยังเป็นตัวชี้วัดคุณสมบัติของครูที่มีคุณธรรม บุคลิกภาพที่ดีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นแบบอย่าง และมีอิทธิพลอย่างมากต่อจิตใจและจิตวิญญาณของนักเรียน

กล่าวโดยสรุป บุคลิกลักษณะและบทบาทของครูในทัศนะอิสลามควรมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ และกำหนดเป้าหมายของการเรียนการสอนอย่างชัดเจน บริหารจัดการในชั้นเรียนให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อย สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความร่วมมือในการร่วม

กิจกรรม ครูควรมีเทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลาย มีการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียน มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดการเรียนรู้ มีบุคลิกภาพที่ดี และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้เรียน

ปรัชญาการศึกษาอิสลาม

1. การจำแนกศาสตร์ในอิสลาม

นักวิชาการมุสลิม ได้ให้ความสำคัญต่อการจำแนกศาสตร์ในอิสลาม โดยได้แบ่งองค์ความรู้ ออกเป็นหลากหลาย และมีความแตกต่างกันไปโดยพิจารณาตามเหตุผลที่ต่างกัน เช่น พิจารณา ในฐานศาสนา วิธีการได้มา กระบวนการศึกษา ตลอดจนความจำเป็นของสมาชิกในสังคม ในฐานะ ที่เป็นปัจเจกบุคคลและเป็นกลุ่มชุมชนต้องศึกษาในที่นี้ ผู้ศึกษาขอแนะนำเสนอการจำแนกศาสตร์ บนพื้นฐานตามความจำเป็นของสมาชิกในสังคม ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลและเป็นกลุ่มชุมชน ต้องศึกษา โดยแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ ศาสตร์ฟิรฎูอีน และศาสตร์ฟิรฎูกิฟายะฮฺ (ซอลิฮะ หะยีสะมะอะ, 2556: 123-127)

1.1 ศาสตร์ที่เป็นฟิรฎูอีน

ศาสตร์ที่เป็นฟิรฎูอีนเป็นศาสตร์หรือความรู้ที่มาจากวะหฺยู (วิวารณ) หรือ การประทานของพระองค์อัลลอฮฺที่มีหน้าที่เหนือผู้ศึกษา วิชาความรู้เป็นข้อบังคับเหนือมุสลิมทุกคน ให้ศึกษาความรู้และปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นบุรุษหรือสตรี วิชาความรู้ฟิรฎูอีนดังกล่าวนี้ที่หมายถึงในหะดีษของท่านรอซูลที่ว่า “การแสวงหาความรู้ถือเป็นหน้าที่เหนือมุสลิมทั้งชายหญิง” และวิชาความรู้ที่มีความสัมพันธ์กับความศรัทธาเชื่อมั่นต่ออัลลอฮฺ เราะซูลของพระองค์ มาลาอิกะฮฺ วันสั่น โลก คัมภีร์ และการกำหนดศกาวการณ์ของพระองค์อัลลอฮฺ (เกาะฎูอ์ เกาะดร์) ซึ่งมีอยู่ในสาขาวิชาที่เกี่ยวกับ ความศรัทธา วิชาเตฮฺอีด (หลักการศรัทธา) นั่นคือ วิชาที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ และสิ่งที่เกี่ยวข้อง

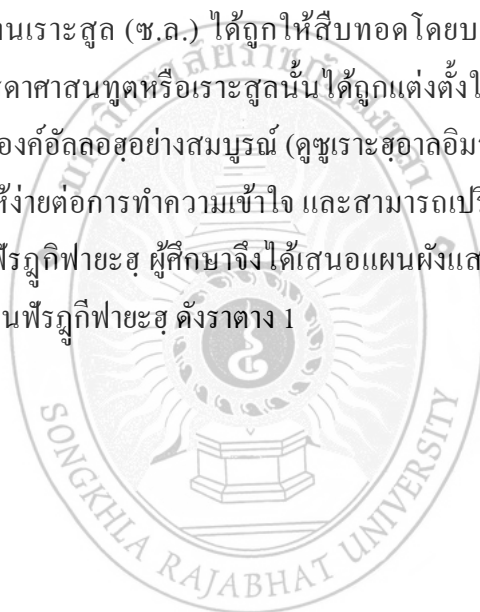
1.2 ศาสตร์ที่เป็นฟิรฎูกิฟายะฮฺ

ศาสตร์ที่เป็นฟิรฎูกิฟายะฮฺถือเป็นหน้าที่ของมุสลิมซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งใน สังคมต้องทำการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของสมาชิกในสังคม หากไม่มีใครทำการศึกษาใน วิชาความรู้ดังกล่าว สมาชิกทุกคนในสังคมนั้น ๆ ต้องรับผิดชอบต่อบาปรวมกัน วิชาความรู้ที่เป็น ฟิรฎูกิฟายะฮฺมีมากมาย และกว้างขวางมากอิสลาม ไม่ส่งเสริมให้บุคคลหนึ่ง ๆ ศึกษาความรู้ที่เป็น ฟิรฎูกิฟายะฮฺก่อนที่บุคคลผู้นั้นจะ ได้ทำการเรียนรู้และศึกษาความรู้ที่เป็นฟิรฎูอีน หรือกล่าวได้ว่า บุคคลหนึ่ง ๆ จะศึกษาหาความรู้ในศาสตร์ทางด้านฟิรฎูกิฟายะฮฺ ได้นั้นจำเป็นจะต้องมีพื้นฐานความรู้

ความเข้าใจที่จำเป็นในศาสตร์ทางด้านฟิสิกส์หรือศาสตร์อิสลามที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตสำหรับมุสลิม ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลผู้นั้นสามารถปฏิบัติตนเป็นมุสลิมที่ดีได้และความรู้ในศาสตร์พื้นฐานสามารถเป็นแก่นความรู้ในการศึกษาหาความรู้ในศาสตร์ฟิสิกส์ฟายะฮ์อ์อีกด้วย

ความรู้ทั้งที่เป็นประเภทฟิสิกส์และฟิสิกส์ฟายะฮ์อ์มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน และทั้งสองประเภทวิชาความรู้มีเป้าหมายเพื่อโลกหน้าเหมือนกัน ดังนั้นควรที่จะให้ความสำคัญต่อองค์ความรู้แต่ละประเภทอย่างยุติธรรม ในด้านการจัดลำดับขั้นความรู้ที่เป็นศาสตร์ทางการประทาน (วะฮฺยู) นั้นเป็นความรู้ที่ชัดเจนหรือเป็นพื้นฐานความรู้ นับเป็นความรู้ที่มีระดับสูงสุด ด้วยพื้นฐานที่ว่าความรู้ที่ถูกประทานหรือวะฮฺยูนี้เป็นวิญญูณแก่ความรู้ทั้งหลายที่เป็นฟิสิกส์ฟายะฮ์อ์ ความรู้ถาวรนี้ถือว่าเป็นเหตุผลในการแต่งตั้งท่านเราะฮ์สูลทุกท่าน และต่อมาความรู้ที่นำมาเผยแพร่ โดยท่านเราะฮ์สูล (ช.ล.) ได้ถูกให้สืบทอดโดยบรรดาอูละมาอ์ที่นับเป็นทายาทของเหล่าศาสนทูต บรรดาศาสนทูตหรือเราะฮ์สูลนั้น ได้ถูกแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ในการสั่งสอนมนุษย์เพื่อทำการภักดีต่อพระองค์อัลลอฮ์อย่างสมบูรณ์ (ดูซูเราะฮ์อาอิมรอน 3 อายัตที่ 164)

เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และสามารถเปรียบเทียบสาระสำคัญของฟิสิกส์อื่น และความรู้ที่เป็นฟิสิกส์ฟายะฮ์อ์ ผู้ศึกษาจึงได้เสนอแผนผังแสดงการเปรียบเทียบความรู้ที่เป็นฟิสิกส์อื่นและความรู้ที่เป็นฟิสิกส์ฟายะฮ์อ์ ดังตาราง 1

ตาราง 1 แผนผังแสดงการเปรียบเทียบความรู้ที่เป็นพรีกฏอื่นและความรู้ที่เป็นพรีกฏกีฟายะฮ์

ประเภทความรู้	ความหมาย	แหล่งความรู้	ข้อบังคับในการศึกษา	ความสำคัญ
ความรู้ที่เป็นพรีกฏอื่น	ความรู้เกี่ยวกับสังคมที่มีจุดประสงค์เพื่อเป็นทางนำแก่นมนุษย์ถือเป็นความรู้ถาวรที่เป็นที่เป็นพื้นฐานแก่หลักการอิสลาม ตัวอย่างเช่น ความรู้เกี่ยวกับอากีดะห์ ชะรีอะฮ์ และอักลาค ตลอดจนความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องประเด็นศาสนา	แหล่งแรก คือ อัลกุรอาน และอัศสุนนะฮ์แหล่งที่สอง คือ อิมมาอูดะมาอ์ และกียาส	<ul style="list-style-type: none"> - บังคับเหนือทุกปัจเจกบุคคลที่เป็นมุสลิมที่บรรลุนิติภาวะให้ทำความเข้าใจและทำการปฏิบัติ - จะต้องศึกษาตั้งแต่เยาว์วัยจนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่ตามระดับที่เหมาะสม - บังคับเหนือสมาชิกสังคมนิฐานะที่เป็นกลุ่ม - การเข้าร่วมของสมาชิกในสังคมนิแต่ละสาขาวิชาความรู้ที่เป็นพรีกฏกีฟายะฮ์ถือเป็น - บังคับเหนือสมาชิกสังคมนิฐานะที่เป็นกลุ่ม - การเข้าร่วมของสมาชิกในสังคมนิแต่ละสาขาวิชาความรู้ที่เป็นพรีกฏกีฟายะฮ์ถือเป็นตัวแทนสมาชิกอื่น ๆ ทั้งหมด ในสังคมนิในด้านดังกล่าว 	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อเติมเต็มความต้องการของจิตใจ วิญญาณและสติปัญญา - เพื่อเป็นทางนำชีวิตของมุสลิมทุกคน เพื่อไม่ให้ล่วงล้ำข้อบัญญัติและขอบเขตของชะรีอะฮ์ (อัลบะกอเราะฮ์ 2: 229) - เพื่อให้ความสะดวกและความสุขสบายแก่มนุษย์ในการทำหน้าที่ต่ออัลลอฮ์ (ในฐานะที่เป็นบ่าวและเคาะลีฟะฮ์)

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเภทความรู้	ความหมาย	แหล่งความรู้	ข้อบังคับในการศึกษา	ความสำคัญ
ความรู้ที่เป็น พรีกฤทิฟายะฮ์	ทุกสาขาวิชาความรู้ที่ จำเป็นเพื่อสร้างความ สมบูรณ์ต่อความต้องการ ในชีวิตของมนุษย์ทั้งที่อยู่ ในรูปแบบศาสนาหรือ ทางโลก ตัวอย่างของ ความรู้ที่พัฒนาในแต่ละ สมัยที่เหมาะสมกับ ความต้องการของมนุษย์ต่อ ความรู้ นั้น อาทิเช่น สาขา วิชาทางการแพทย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพยาบาลการบริหาร และอื่น ๆ	แหล่งพื้นฐาน คือ อัลกุรอานและฮะดีษนะฮอก จากนี้ใช้สติปัญญา ประสาทสัมผัส การศึกษา วิจัย การทดลอง และอื่น ๆ	- บังคับเหนือสมาชิกสังคมในฐานะ ที่เป็นกลุ่ม - การเข้าร่วมของสมาชิกในสังคมในแต่ละ สาขาวิชาความรู้ที่เป็นพรีกฤทิฟายะฮ์คือ เป็นตัวแทนสมาชิกอื่น ๆ ทั้งหมดในสังคม ในด้านดังกล่าว - หากสมาชิกในสังคมใดปล่อยปละละเลย หน้าที่นี้ทุกคนในสังคมนั้น จะได้รับบาป	- เพื่อสร้างความสะดวกในการพัฒนาวิชา ความรู้พรีกฤทิฟายะฮ์ - เพื่อสร้างความสะดวกและความสุข สบายในสังคม เหมาะสมกับการพัฒนา ตามยุคสมัย - เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความสมบูรณ์ ให้แก่อารยธรรมมนุษย์พร้อมยกระดับ ประชาชาติอิสลาม (อัล - อันฟาล 8 อายัตที่ 60)

ที่มา: ซอลิฮะ หะยีฮะมะแอ, 2556: 124-125.

แผนผังแสดงรูปแบบความรู้ประเภทพหุอื่นและประเภทพหุกีฟายะฮฺ

ภาพ 2 รูปแบบความรู้ประเภทพหุอื่นและประเภทพหุกีฟายะฮฺ

ที่มา: ซอลิสะ หะยีสะมะแอ, 2556: 126.

การแบ่งองค์ความรู้ในอิสลามออกเป็นลำดับขั้นหรือประเภทดังกล่าวข้างต้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อชี้ให้เห็นถึงความรู้ที่ควรจะต้องให้ความสำคัญสูงสุดเป็นลำดับแรกประชาชาติอิสลามควรที่จะสอนและศึกษาเรียนรู้ ความรู้ตามลำดับ ความจำเป็นและสำคัญด้วยวิธีการดังกล่าวจะทำให้ทุก ๆ ความรู้ที่มีในบุคคลหนึ่งจะเป็นแสงสว่างนำทางที่แท้จริงในทางกลับกัน การลำดับความสำคัญของความรู้ที่ไม่เป็นระเบียบจะเป็นสาเหตุให้เราหลงทางในความรู้

ศาสตร์ต่าง ๆ จะมีความสำคัญไม่เท่าเทียมกันหรือมีสถานภาพที่แตกต่างกัน ซึ่งความสำคัญของศาสตร์ต่าง ๆ สามารถจัดลำดับได้ ดังนี้ ศาสตร์ทางด้านจิตวิญญาณ จะมีสถานภาพสูงที่สุดรองลงมา เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับคุณค่าแห่งคุณธรรม และรองมาอีกระดับหนึ่ง จะเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับสติปัญญาหรือศาสตร์ที่นำมาซึ่งหลักการทางด้านสติปัญญา และตามมาด้วยศาสตร์ที่เกี่ยวกับการควบคุมและจัดระเบียบจินตนาการสร้างสรรค์ และลำดับสุดท้ายเป็นศาสตร์ที่จะช่วยมนุษย์สามารถควบคุมประสาทสัมผัส

จากที่กล่าวมาข้างต้น สถานภาพของความรู้ที่มีความแตกต่างกันทั้งในแง่ของคุณภาพและความสำคัญความรู้ที่เป็นศาสตร์ทางการประพาส (อิลมะหะหฺยูหรืออิลมะหะหฺญ) มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นความรู้มาจากอัลลอฮ์โดยตรง มีเอกภาพในด้านเหตุผล หลักฐาน และความประเสริฐทางด้านอื่น ๆ อีกมากมาย ด้วยเหตุดังกล่าว บรรดานบีมีสถานภาพที่สูงส่งในบรรดาหมู่มนุษย์ทั้งหมด ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่า วิชาความรู้ที่เป็นฟิสิกส์ฟิสิกส์ไม่มีความหมาย แต่จะเป็นความรู้ที่ช่วยให้เราเข้าใจและสำนึกในความหมายและมีจิตวิญญาณรักในความรู้ของอัลลอฮ์ในความหมายที่กว้างขวาง เพื่อการพัฒนาปัจเจกบุคคลและสังคมให้มีความสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

2. แนวคิดทางการเรียนตามปรัชญาการศึกษาอิสลาม

ซอลีฮะ หะยีสะมะแอ (2556: 135-141) ได้กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษานับเป็นหัวใจสำคัญในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา ปรัชญาการศึกษาแต่ละปรัชญามีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ตลอดจนระบบและรูปแบบของการจัดการศึกษาที่มีลักษณะสอดคล้องกับธรรมชาติพื้นฐาน แนวความคิดของปรัชญานั้น ๆ ปรัชญาการเรียนรู้ในอิสลามมีพื้นฐานที่นำมาจากอัลกุรอาน คัมภีร์ซึ่งเป็นธรรมนูญในการดำเนินชีวิต และอัลหะดีษวจนะ แบบอย่างของท่านศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.)

อิบรอฮีม ฌรงค์รักษาเขต (2558: 137) ได้กล่าวว่า แหล่งที่มาของปรัชญาการศึกษาอิสลามสามารถแบ่งได้ 2 แหล่ง คือ แหล่งที่มาจากพระเจ้า และแหล่งที่มาจากมนุษย์ ในยุคแรก ๆ ของอิสลาม อัลกุรอาน และสุนนะฮ์ คือ แหล่งของปรัชญาการศึกษา แต่ต่อมาภายหลัง และอิญาญ์ก็ได้กลายมาเป็นหนึ่งแหล่งปฐมภูมิของปรัชญาการศึกษา

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิดการศึกษาตามปรัชญาอิสลาม พบว่า นักปราชญ์มุสลิมมีแนวคิดที่หลากหลาย สรุปได้ ดังนี้ (อิบรอฮีม ฌรงค์รักษาเขต, 2558: 117-125)

1) แนวคิดทางการศึกษาของ อิกวาน อัล - เสาะฟาอ์

อิกวาน อัล - เสาะฟาอ์ มีทัศนะว่า เด็กที่เกิดมานั้นล้วนบริสุทธิ์ไม่มีความรู้อะไรเลย ดังนั้นเด็ก ๆ จึงมีโอกาสนในการใช้สติปัญญาของตนอย่างเต็มที่ กลุ่มนี้ยังมีทัศนะอีกว่า เมื่อเด็กอายุได้หนึ่งปีเด็กจะรับเอาแนวคิดและความรู้สึกของสังคมแวดล้อมของตนเอง จากนั้นจะเริ่มเลียนแบบคนรอบ ๆ ตัว และเมื่อเป็นผู้ใหญ่พวกเขาก็จะปฏิบัติตัว ดังเช่นบรรพบุรุษของพวกเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรพบุรุษผู้ซึ่งประสบความสำเร็จ หรือมีอำนาจ เป็นต้น กลุ่มนี้ยังเชื่อว่าเด็ก ๆ จะเลียนแบบครูและพ่อแม่ ดังนั้นทั้งครูและพ่อแม่ควรปฏิบัติตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดี

2) แนวคิดทางการศึกษาของ อิบ努 สะฮนูน

อิบ努 สะฮนูน มีทัศนะว่า การศึกษาที่ดীনนั้นควรเริ่มด้วยการศึกษา อัลกุรอาน เพราะสิ่งที่ได้เรียนมาจากอัลกุรอานจะแทรกซึมเข้าไปในร่างกาย และกลายเป็นส่วนหนึ่งของเลือดเนื้อ ท่านมีทัศนะว่าวิชาต่าง ๆ จะแบ่งออกเป็น สองชนิด คือ วิชาแกนและวิชาเลือก วิชาแกน ได้แก่ อัลกุรอาน และอัลหะดีษ ส่วนวิชาเลือก ได้แก่ ปรัชญา กวีนิพนธ์ ประวัติศาสตร์ของชาติอาหรับ วาทศิลป์ เลขคณิต จริยศาสตร์ เป็นต้น

3) แนวคิดทางการศึกษาของ มิสกะวัยฮ

มิสกะวัยฮ มีทัศนะ เช่นเดียวกับ อริสโตเติล ที่มีทัศนะว่า การศึกษาต้องอาศัยสติปัญญา ร่างกาย และคุณธรรม เพื่อผลิตมนุษย์ที่ประสบกับความสุขแห่งตน และความสุขที่แท้จริงอันเป็นนิรันดร์ การศึกษาจะต้องช่วยสนับสนุนรัฐและการศึกษาเพื่อความสมบูรณ์ของร่างกาย ควรเริ่มก่อนการศึกษาทางจิตวิญญาณ

4) แนวคิดทางการศึกษาของ อัลกอปีลี

อัลกอปีลี มีทัศนะว่า การศึกษาจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อศาสนา และอัลลากลุ่มเน้นให้ผู้เรียนยึดมั่นในหลักศาสนาและเป็นผู้มีอิคลากหรือบุคลิกนิสัยที่ดีงาม ส่วนทัศนะเกี่ยวกับเรื่องสหศึกษา ท่านไม่เห็นด้วยกับสหศึกษาที่ผู้เรียนทั้งชายและหญิงเรียนร่วมกัน เพราะการเรียนร่วมกันระหว่างชายและหญิงจะทำให้ผู้เรียนมีนิสัยไม่ดี สำหรับการศึกษานี้ของเด็กสตรี ท่านมีทัศนะว่าพวกเขาควรศึกษาวิชาอัลกุรอาน และวิชาศาสนา แต่ไม่ควรเรียนวิชากวีนิพนธ์ เพราะการเรียนวิชาดังกล่าวจะมีผลเสียมากกว่าผลดี

5) แนวคิดทางการศึกษาของ อิบ努 สีนา

อิบ努 สีนา มีทัศนะว่า เป้าหมายของการศึกษา คือ การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุผลดังกล่าว การให้การศึกษาแก่เด็ก ๆ นั้น ควรที่จะสอนให้เขาได้เรียนรู้ชีวิตของตนเอง และสอนให้เด็ก ๆ รู้จักพึ่งตนเอง ไม่ใช่มีชีวิตโดยการอาศัยผู้อื่น

อิบ努 สีนา เห็นว่า การให้การศึกษาแก่เด็ก ๆ ในขณะที่พวกเขาอายุยังน้อยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การศึกษาดังกล่าวควรแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ

หนึ่ง การปลูกฝังอัลลากและนิสัยที่ดีแก่เด็ก ๆ ก่อนที่เขาจะถูกครอบงำจากการกระทำที่เป็นอบายมุขที่ชั่วร้าย

สอง ฝึกสติปัญญาให้มีความเฉลียวฉลาด และเป็นสติปัญญาที่ตื่นตัว การฝึกสติปัญญาจะเริ่มปฏิบัติได้เมื่อร่างกายของเด็กเริ่มมีความพร้อมแข็งแรงพอ เริ่มพูดได้ดีและพร้อมที่จะรับการสั่งสอน

อิบนู ลีนา มีทัศนะว่า การศึกษานั้นควรเป็นขั้น ๆ การที่จะเลื่อนไปศึกษาชั้นที่สูงขึ้นก็ต้องผ่านขั้นฐานก่อน ส่วนการเลือกเรียนวิชาต่าง ๆ ก็ควรให้สอดคล้องกับความถนัดของตนเอง ผู้สอนมีหน้าที่ให้การปรึกษาแก่เด็กในการวิชาต่าง ๆ ตามความสามารถและความถนัดของพวกเขา ในกรณีที่เด็กไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนบ้างวิชา ก็ควรที่จะเปลี่ยนไปเรียนวิชาอื่น เพราะบางครั้งเด็ก ๆ เหล่านั้นอาจจะประสบความสำเร็จในวิชาใหม่ก็ได้ เพราะความสามารถของแต่ละคนอาจจะต่างกัน

6) แนวคิดทางการศึกษาของ อัลมาวัรดี

อัลมาวัรดี มีทัศนะว่า เป้าหมายทางการศึกษา คือ เตรียมปัจเจกบุคคลสำหรับ โลกนี้และโลกหน้า และการศึกษาต้องหมายถึงในการฝึกฝนสติปัญญาของมนุษย์ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์โลกอื่น ๆ เนื่องจากมนุษย์มีสติปัญญา อัลลอฮ์จึงทรงบัญชาให้มนุษย์ปฏิบัติในสิ่งที่ดี และหลีกเลี่ยงในสิ่งที่ชั่วร้าย การศึกษาวิชาการศาสนาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มนุษย์ต้องศึกษาวิชาศาสนา ก่อนวิชาการอื่น ๆ เพราะการศึกษาวissenschaft เป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน อย่างไรก็ตามการศึกษาวិชาการอื่น ๆ ก็มีความสำคัญเช่นกัน ท่านมีความเห็นว่าทุกวิชานั้นมีความสำคัญและมีคุณค่าในตัวเอง ด้วยเหตุดังกล่าว ท่านจึงเน้นให้ผู้เรียน ได้เรียนหลาย ๆ สาขาวิชา ในขณะที่เดียวกันก็ให้เลือกเรียนในบางสาขาวิชาให้ลึกซึ้ง เพราะจะทำให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ

อัลมาวัรดี ได้เสนอวิธีการสอน ดังนี้

เน้นวิธีการสอนแบบการใช้คำถาม เพราะท่านเชื่อว่า การตั้งคำถามนั้นไม่ได้หมายความว่า เนื้อหาที่กำลังเรียนนั้นไม่ชัดเจน แต่กลับตรงกันข้าม การตั้งคำถามถือเป็นกุญแจดอกสำคัญสำหรับการได้มาซึ่งความรู้ ส่วนเทคนิคในการสอนตามทัศนะของมาวัรดี พอจะสรุปได้ดังนี้

- 6.1) ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 6.2) ต้องสร้างบรรยากาศของการเรียนการสอนให้เหมาะสม
- 6.3) ต้องเรียนจากเรื่องทั่วไปสู่เรื่องเฉพาะ
- 6.4) ต้องคำนึงถึงความรู้สึกรักของเรียน

7) แนวคิดทางการศึกษาของ อัลเจมาซาลี

อัลเจมาซาลี มีทัศนะว่า การศึกษามีเป้าหมายเพื่อสร้างบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่สมบูรณ์แก่ผู้เรียน เพื่อให้เขาสามารถแยกแยะระหว่างความดีความชั่ว การศึกษาของเด็ก ๆ ควรเริ่มจากการศึกษาอัลกุรอาน สำหรับการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ นั้นเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของเด็ก เพราะการเรียนรู้อวิชาที่ตนเองสนใจจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า แนวคิดทางการศึกษาตามปรัชญาอิสลาม คือเด็กสามารถเรียนรู้ได้จากสิ่งรอบ ๆ ตัวเอง การให้การศึกษา ในขณะที่เด็ก อายุยังน้อย มีความสำคัญมากควรเริ่มศึกษาวิชาอัลกุรอานเป็นลำดับแรก การศึกษาต้องอาศัยสติปัญญา ร่างกาย และคุณธรรมมีเป้าหมายเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้านร่างกายและจิตใจ และนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต โดยใช้รูปแบบและเทคนิคการสอนให้ผู้เรียน ฝึกสติปัญญาให้มีความเฉลียวฉลาด สอนเป็นลำดับขั้นตอน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน

3. บริบทการศึกษาอิสลามในจังหวัดชายแดนใต้

การศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้มีลักษณะพิเศษต่างไปจากภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ ประชาชนในพื้นที่นิยมส่งบุตรหลานของตนศึกษาทั้งวิชาสามัญและวิชาด้านศาสนา โดยเฉพาะด้านศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมทำให้เกิดสถาบันการศึกษาศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ เป็นจำนวนมากในพื้นที่ แม้แต่โรงเรียนของรัฐเองก็มีความจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนด้านอิสลามให้มีความเข้มข้นขึ้น มิฉะนั้นผู้ปกครองอาจจะไม่ส่งบุตรหลานของตนเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552: 86) สถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาอิสลามศึกษาใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ศูนย์อิสลามศึกษาประจำมัสยิด (ตาดีกา) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถาบันศึกษาปอเนาะ และสถาบันอุดมศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และมูลนิธิสุข - แก้วแก้วแดง, 2561) ซึ่งผู้วิจัยขอนำกล่าวเฉพาะศูนย์อิสลามศึกษาประจำมัสยิด (ตาดีกา) โรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

3.1 ศูนย์อิสลามศึกษาประจำมัสยิด (ตาดีกา)

สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของศูนย์การศึกษา อิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ไว้ว่า ศาสนาอิสลามกำหนดหน้าที่สำคัญในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานหรือผู้อยู่ในปกครองให้มีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักการศาสนาให้กับบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองไม่มีความรู้ก็ต้องหาผู้ที่มีความรู้มาสอน ซึ่งส่วนใหญ่รวมกลุ่มกันจัด โดยใช้พื้นที่และอาคารในบริเวณมัสยิดเป็นศูนย์ มีอิหม่ามหรือผู้มีความรู้ในท้องถิ่นทำหน้าที่สอน โดยทั่วไปสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะร่วมกับอิหม่ามประจำมัสยิด กำหนดให้ทุกมัสยิดที่มีความพร้อม จัดให้มีการเรียนการสอนอิสลามศึกษาภาคบังคับระดับพื้นฐาน (ฟรีกูอัยนุ) แก่เยาวชน โดยสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ

ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เดิมอยู่ในความรับผิดชอบของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ใช้ชื่อว่า “ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด” คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้โอนมาอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2548 และเปลี่ยนชื่อเป็น “ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)” ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และต่อมาเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2550 คณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติให้โอนของจังหวัดสตูล และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา คือ อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย มาอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการด้วย

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดระเบียบว่าด้วยศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส พ.ศ. 2548 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนร่วมกับสำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษา 12 สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินงานต่อจากกระทรวงมหาดไทย มีการส่งเสริมสนับสนุน นิเทศติดตาม และพัฒนาศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และนักวิชาการอิสลามศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ ยังร่วมกันจัดทำ “หลักสูตรอิสลามศึกษาปริกฏอ์ฮุน พ.ศ. 2548” ของจังหวัด พร้อมเอกสารประกอบหลักสูตรอื่น ๆ และประกาศใช้ในปีการศึกษา 2549 เป็นต้นมา ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ถือเป็นแหล่งเรียนรู้อิสลามศึกษาของมัสยิดที่ต้องการให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจ มีจริยธรรม และปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาอิสลาม โดยใช้อาคารบริเวณมัสยิดเป็นสถานที่จัดการเรียนรู้ ใช้หลักสูตรการศึกษาภาคบังคับระดับพื้นฐาน (ปริกฏอ์ฮุน) ในการจัดการเรียนการสอนในตอนเย็นของวันจันทร์ถึงวันศุกร์ หรือวันเสาร์ และวันอาทิตย์ ตามความพร้อมของชุมชน ผู้สอนเป็นผู้นำศาสนาและอาสาสมัครในชุมชน ผู้เรียนเป็นนักเรียนที่เรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนของรัฐและโรงเรียนเอกชน

ตาราง 2 จำนวนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัด	จำนวน (แห่ง)
นราธิวาส	609
ยะลา	419
ปัตตานี	573
รวมทั้งสิ้น	1,601

ที่มา: สำนักงานศึกษาธิการภาค 8, 2561.

ปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศจัดตั้งสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดขึ้นในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา และสตูล และจัดตั้งสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอทุกอำเภอในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส และสงขลาในอำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย เพื่อรับผิดชอบดูแลศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) รวมทั้งโรงเรียนเอกชน และสถานศึกษาปอเนาะ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เพิ่งเข้ามาอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ จึงต้องการรับการสนับสนุนจากรัฐในการพัฒนาให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานเช่นเดียวกับสถานศึกษาประเภทอื่น ๆ

ในการสัมมนาวิชาการ “การพัฒนาอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)” เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2555 ณ โรงแรมยะลาแกรนด์พาเลซ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีผู้บริหารระดับกระทรวงฯ เขตการศึกษาที่ 12 เขตพื้นที่การศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนศูนย์ ตาดีกาเข้าร่วมประชุม รวมทั้งครูสอนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) และครูสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนของรัฐ มีข้อเสนอต่อภาครัฐเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษา และแก้ปัญหาความซ้ำซ้อน 5 ข้อ คือ

1) รัฐจะต้องปรับปรุงและพัฒนาให้หลักสูตรอิสลามศึกษาที่ใช้ในโรงเรียนของรัฐกับหลักสูตรการเรียนการสอนที่ใช้ในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ให้เหมือนกัน และสามารถเชื่อมโยงกันได้

2) รัฐต้องส่งเสริมและพัฒนาครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐกับครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการกระบวนการเรียนรู้

3) ให้รัฐสนับสนุนในเรื่องสวัสดิการแก่ครูผู้สอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ

กับครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร เป็นต้น

4) รัฐจะต้องสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนแก่หลักสูตรอิสลามศึกษา ในโรงเรียนของรัฐกับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

5) รัฐต้องวางแผนในเรื่องกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน แก่ครูผู้สอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐกับครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน เนื่องจากที่ผ่านมาทั้งโรงเรียนของรัฐและตาดีกาจัดกิจกรรมที่เหมือน ๆ กัน

ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) มีการบริหารในรูปคณะกรรมการตามลำดับชั้น คือ

- 1) คณะกรรมการบริหารศูนย์ระดับเขตตรวจราชการ โดยมีผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการเป็นที่ปรึกษาและมีกรรมการ จำนวน 19 คน
- 2) คณะกรรมการบริหารศูนย์ระดับจังหวัด จำนวน 11 คน
- 3) คณะกรรมการบริหารศูนย์ระดับอำเภอ จำนวน 9 คน
- 4) คณะกรรมการบริหารศูนย์ระดับตำบล จำนวน 7 คน
- 5) คณะกรรมการบริหารศูนย์ ประกอบด้วย อิหม่ามประจำมัสยิดเป็นประธาน โดยตำแหน่ง และกรรมการอื่น ๆ จำนวน 6 - 12 คน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการประจำมัสยิด โดยมีผู้สอนตาดีกาที่อิหม่ามแต่งตั้งเป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการบริหารศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ดำเนินการบริหารศูนย์ฯ ให้สอดคล้องกับแนวทางของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในทุกระดับ
- 2) จัดการศึกษาอบรมให้แก่ผู้เรียนตามหลักสูตร
- 3) ส่งเสริมและพัฒนาผู้สอนให้จัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งและถอดถอนผู้สอน
- 5) รายงานผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 6) ดำเนินงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

สำหรับการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) นั้นกระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศ ณ วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2558 เรื่องให้ใช้ “หลักสูตรอิสลามศึกษาปริญญาตรีประจำมัสยิดระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติคาอียะฮฺ) พุทธศักราช 2559/ฮิจเราะฮฺ - ศักราช 1437” เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาทุกระดับ

ในสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และมัสยิด ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อส่งเสริมการศึกษาที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนที่เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน เหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3.2 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดร.สมเกียรติ ชอบผล อธิการบดีของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กล่าวว่า สพฐ. เริ่มเปิดหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นมาตั้งแต่ปี 2549 ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน 142 โรงเรียน ที่ตั้งอยู่ใน จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา สตูล และสงขลา โดยเริ่มทยอยเปิดปีละ 1 ชั้นเรียน จาก ป.1 ในปี 2549 มาถึงปี 2554 เปิดถึง ป.6 และเพิ่มจำนวนเป็น 350 โรงเรียน เพราะโรงเรียนที่เปิดหลักสูตรนี้ได้รับความนิยม มีนักเรียนมาเข้าเรียนเพิ่มขึ้น

ก่อนหน้านี้โรงเรียนรัฐมีสอนอิสลามศึกษามาตั้งแต่ปี 2519 จนถึงปี 2544 วิชาอิสลามศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งของสาระสังคมศึกษา เรียนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง แต่ประชาชนในพื้นที่มองว่าเวลาเรียนน้อยเกินไป การสอนยังไม่เข้มข้นพอ สพฐ. จึงปรับใหม่จนเป็นหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้น ซึ่งมีข้อแตกต่างที่สำคัญ คือ มีหลักสูตรรองรับโดยเฉพาะ เรียกว่า หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ในหลักสูตรดังกล่าวกำหนดโครงการไว้เป็น ดังนี้

ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (ประถมต้น) เวลาเรียน 360 ชั่วโมงต่อปี ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (ประถมปลาย) เวลาเรียน 480 ชั่วโมงต่อปี และระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (มัธยมต้น) เวลาเรียน 1,440 ชั่วโมงต่อ 3 ปี เฉลี่ยแล้วชั่วโมงเรียนศาสนาจะประมาณ 8-10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จากเดิมที่สอนเพียงสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง นอกจากนั้นยังเพิ่มความเข้มข้นในการคัดกรองวิทยากรด้วย ต้องมีวุฒิทางศาสนาและต้องจบปริญญาตรี พร้อมมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูด้วย ที่สำคัญเด็กที่จบหลักสูตรนี้ได้วุฒิการศึกษาทางศาสนาด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเชื่อว่า เมื่อเพิ่มความเข้มข้นแล้วหลักสูตรอิสลามศึกษาจะได้รับการยอมรับมากขึ้น เพราะมีเป้าหมายเบื้องหลังนโยบายที่สำคัญอยู่อีก ซึ่งเกี่ยวพันกับการลดความขัดแย้งในพื้นที่ สมเกียรติ บอกว่านโยบายนี้ต้องการช่วยให้นักเรียนมุสลิมไม่ต้องเรียนหนักเกินไป วิถีชีวิตของเด็กมุสลิมในปัจจุบันนั้น เมื่อออกจากโรงเรียนก็ต้องไปเรียนศาสนาในช่วงเย็น และวันเสาร์-อาทิตย์อีกรวม ๆ แล้วเด็กจะเรียนหนักอย่างมาก นอกจากนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการให้ชาวมุสลิมส่งลูกมาเรียนในโรงเรียนรัฐมากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กต่างวัฒนธรรมได้เรียนรู้และเข้าใจซึ่งกันและกัน ไทยมุสลิมเข้าใจไทยพุทธ และไทยพุทธเข้าใจไทยมุสลิม ตรงนี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันในพหุสังคมที่มีความหลากหลายช่วยลดความขัดแย้งได้

อิสลามศึกษาได้เข้ามาในระบบโรงเรียนรัฐบาลมาเป็นเวลานานกว่า 30 ปี เมื่อก่อนจัดสอนเฉพาะใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ศาสนาที่ตนนับถือ จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้กับผู้เรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงกำหนดสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามกรอบโครงสร้างหลักสูตร โดยสถานศึกษาส่วนใหญ่ได้จัดสอนอิสลามศึกษาประมาณ 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ศาสนาเพียงเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตเท่านั้น

สำหรับพื้นที่ในแถบจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีผู้นับถือศาสนาอิสลามจำนวนมาก ประมาณร้อยละ 80 นั้น การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ประมาณ 2 ชั่วโมง/สัปดาห์ ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการให้บุตรหลานได้เรียนรู้วิชาสามัญควบคู่กับวิชาด้านศาสนาที่เข้มข้น กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับอัตลักษณ์และความต้องการของชุมชนที่ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานได้เรียนรู้วิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนาอิสลามที่เข้มข้น และได้ประกาศใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หรือหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม โดยเริ่มใช้ในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนวิชาสามัญควบคู่ศาสนา ปัจจุบันมีสถานศึกษาเปิดสอนอิสลามศึกษามากกว่า 30 จังหวัด เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ยึดมั่น ศรัทธา และปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลาม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายให้นำร่องเปิดสอนวิชาสามัญควบคู่วิชาศาสนา หรือที่เรียกกันว่า “อิสลามศึกษาแบบเข้ม” ในโรงเรียนรัฐบาล ได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และสงขลา บางส่วน โดยเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 จำนวน 142 แห่ง และขยายเพิ่มในปีการศึกษา 2551 จำนวน 132 แห่ง ในปี 2552 มีโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มรวม 274 แห่ง และในปีการศึกษา 2553 ได้เพิ่มเป็นจำนวน 350 โรงเรียน

เมื่อผู้เรียนจบหลักสูตรจะได้รับวุฒิการศึกษาทั้งด้านวิชาสามัญและศาสนา คือ จบระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จะได้รับวุฒิอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) จบระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะได้รับวุฒิอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตะวัชชีฎะฮฺ) และจบระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะได้รับวุฒิอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานะวียะฮฺ)

สำหรับหนังสือเรียนตามหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มนั้น ได้ดำเนินการจัดทำต้นฉบับระดับอิสลามศึกษาตอนต้นและอิสลามศึกษาตอนกลาง ซึ่งต้นฉบับทุกสาระจัดทำเป็นภาษามลายู

เนื่องจากหลักสูตรเน้นให้สถานศึกษาในพื้นที่ที่ใช้ภาษามลายูสื่อสารในชีวิตประจำวันจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาษามลายูเป็นสื่อในการเรียนรู้สาระอื่น ๆ ด้วย โดยแบ่งเป็น 8 สาระ สาระละ 9 ชั้นปี รวมทั้งสิ้น 72 เล่ม คือ อัลกุรอาน อัลหะดีษ อัลอะกีดะฮ์ (หลักศรัทธา) อัลฟิกฮ์ (ศาสนบัญญัติ) อัลดารีค (ศาสนประวัติ) อัลอัคลาक (จริยธรรม) ภาษาอาหรับ และภาษามลายู

4. หลักสูตรการศึกษาในอิสลาม

4.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาในอิสลาม

Al - Attas (1979) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการศึกษาตามศาสนาอิสลาม คือ การผลิตคนดีไม่ใช่เป็นพลเมืองที่ดีหรือเป็นพนักงานที่ดี ท่านมีความเห็นว่าพลเมืองที่ดีในรัฐฆราวาสไม่เหมือนกับคนดี แต่คนดีนั้นเป็นพลเมืองที่ดี โดยปริยายทั้งนี้เนื่องจากพลเมืองที่ดีมักยึดถือคุณค่าและแนวคิดที่มีอิทธิพลภายในประเทศของตน ตามที่บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหรือระเบียบทางสังคมที่ได้กำหนดไว้

S.S. Husain and S.A. Ashraf. (1989) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ การสร้างมนุษย์ที่มีความศรัทธาและมีความรู้ เพราะอิสลามถือว่าการแสวงหาความรู้โดยไม่มีจุดประสงค์ทางจิตวิญญาณที่มนุษย์จะต้องบรรลุ สามารถนำมาซึ่งความคิดต่อมนุษย์ได้ ความรู้ที่ขาดความศรัทธาเป็นความโง่เขลาผู้ที่ปฏิเสธในพระเจ้าไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์ที่มีความรู้

ตามที่กล่าวมาข้างต้นสามารถกล่าวโดยรวมว่าหลักสูตรอิสลามศึกษามีเป้าหมายเพื่อสร้างมนุษยชาติให้สมดุลระหว่างจิตวิญญาณและร่างกาย มีความสมดุลระหว่างทฤษฎีกับแนวปฏิบัติ มีความสอดคล้องกับจิตใจของมนุษย์ ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติม ดังนี้ (Al - Hashimi, 1997)

- 1) สร้างผู้ศรัทธาที่เชื่อในพระเจ้า (อัลลอฮ์)
- 2) สร้างมนุษย์ที่สมดุลระหว่างจิตวิญญาณและร่างกาย
- 3) สร้างมนุษย์ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของตน
- 4) สร้างชีวิตที่สมดุลระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ
- 5) ตระหนักถึงชีวิตที่สมบูรณ์และมีมารยาทที่ดีงาม
- 6) สร้างมนุษย์ที่มีใจบริสุทธิ์

4.2 เนื้อหาวิชาอิสลามศึกษา

Al - Attas (1979) กล่าวว่า โครงสร้างขององค์ความรู้และหลักสูตรการศึกษาอิสลามนั้นต้องสามารถอธิบายเรื่องราวมนุษยชาติได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ธรรมชาติของหลักสูตรมาจากสาระสำคัญของมนุษย์ ทั้งร่างกาย และจิตวิญญาณ ศาสตร์แห่งความรู้ที่กว้างไกล (Fardu Ain)

ซึ่งสนองกับความต้องการทางจิตวิญญาณของมนุษย์ และศาสตร์แห่งความรู้กับ (Fardu Kifayah) ซึ่งสนองความต้องการของสมาชิกในกลุ่มชน

Al - Hashimi (1997) ได้อธิบายว่า เนื้อหาทั้งหมดของหลักสูตรการศึกษาอิสลามควรมีลักษณะ ดังนี้

- 1) บนพื้นฐานของอัลกุรอานและซุนนะฮ์ที่เชื่อถือได้
- 2) มีความสัมพันธ์กับเป้าหมายของการศึกษา
- 3) สามารถสร้างความรู้ได้จากกระบวนการเรียนการสอน
- 4) สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน
- 5) มีความสมดุลระหว่างเป้าหมายและวัตถุประสงค์
- 6) สามารถแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างผู้เรียน
- 7) สอดคล้องกับชุมชน ท้องถิ่น สังคม และวัฒนธรรมของผู้เรียน

เนื้อหาที่กล่าวมาข้างต้น เป็นภาพรวมของเนื้อหาของหลักสูตรที่ผู้รับผิดชอบจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจอย่างท่วงแท้ ซึ่งลักษณะเนื้อหาเหล่านี้ควรมีอยู่ในทุกรายวิชา ดังนี้ การอ่านอัลกุรอาน ตัฟซีร (อรรถาธิบายอัล - กุรอาน) หะดีษ (วจนะของท่านบีมุฮัมมัด) หลักศรัทธาศิลธรรม วิถีชีวิต และมารยาทในอิสลาม ประวัติศาสตร์ของนบีมุฮัมมัด อิบาคาด ภาษาอาหรับ และภาษาแม่ รายวิชาเหล่านี้เป็นวิชาพื้นฐานของรายวิชาอื่น ๆ ของหลักสูตรการศึกษาศาสนาอิสลาม

4.3 วัตถุประสงค์ของรายวิชาอิสลามศึกษา

ในแต่ละรายวิชาของการศึกษาศาสนาอิสลามมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน กล่าวโดยรวมแล้ว วัตถุประสงค์ของวิชาการศึกษาศาสนาอิสลามมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1 Tilawah Al - Qur'an (การอ่าน อัล - กุรอาน)

Al - Nukmy (1995) ได้อธิบายว่า Ibn Khaldun ได้กล่าวว่า อัลกุรอานเป็นความรู้ทางศาสนาอันดับแรกที่จะต้องสอนให้เด็ก ๆ ชาวมุสลิมถือว่าการศึกษาอัลกุรอาน การท่องจำ เป็นประเพณีและวิธีการที่สังคมได้ปฏิบัติ การอ่านอัล - กุรอานอย่างสม่ำเสมอจะช่วยเสริมสร้างความศรัทธา การศึกษาและอ่านอัล - กุรอานถือเป็นการรักษาจิตวิญญาณ และเพื่อให้คุ้นเคยกับการปฏิบัติตนที่ดี และปฏิบัติตามหลักการของอัลกุรอาน และต่อต้านการทำชั่ว หลักการและปัจจัยเหล่านี้เป็นการส่งเสริมให้มุสลิมนำการศึกษาอัลกุรอานเป็นหลักสูตรรายวิชาการอ่าน อัลกุรอาน ซึ่งเนื้อหาทั้งหมดของ Tilawah Al - Qur'an มีวัตถุประสงค์ดังรายละเอียดดังนี้ (Al - Hashimi, 1997)

- 1) สร้างความชำนาญในการอ่านอัลกุรอานตามหลักเกณฑ์ที่จำ
- 2) สร้างความเข้าใจความหมายอัลกุรอานอย่างลุ่มลึกยิ่งขึ้น
- 3) ทำให้เกิดความรู้สึกสงบสุข

4.3.2 Tafsir Al - Qur'an (อรรถาธิบาย อัล - กุรอาน)

Tafsir Al - Qur'an (อรรถาธิบาย อัล - กุรอาน) กล่าวได้ว่า มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (Al - Hashimi, 1997)

- 1) เข้าใจความหมายของอัลกุรอานและหะดีษที่ถูกต้องตามหลักภาษาอาหรับ
- 2) รักษาซึ่งความเที่ยงตรงความหมายอัลกุรอาน จากการบิดเบือนโดยให้ทุกฝ่ายตีความให้ถูกต้องที่สุดเท่าที่จะทำได้
- 3) ขอมงานจำเป็นเนื้อหาของคัมภีร์กุรอานด้วยความมั่นใจ
- 4) เพื่อให้การอ่านอัลกุรอานถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของศัควิด
- 5) เชื่อมโยงอิสลามกับความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์ และมีความเชื่อมั่นว่าอิสลามเป็นหนึ่งในเดียวที่สามารถแก้ปัญหาของมนุษย์ได้
- 6) ศึกษาถึงความปาฏิหาริย์ในอัลกุรอาน

4.3.3 หะดีษ (Hadis)

หะดีษเป็นแหล่งที่มาของบทบัญญัติ (ชะรีอะฮ.) ลำดับที่สองหลังจากอัลกุรอาน ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการศึกษาหะดีษเหมือนกับวัตถุประสงค์ของการศึกษากุรอาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) เน้นการอ่านตัวบท การออกเสียงให้ถูกต้องและทำความเข้าใจความหมายของหะดีษ
- 2) ป้องกันจากความเข้าใจผิด และจากการบิดเบือนความหมายที่ถูกต้องผ่านหลักเกณฑ์ทางภาษาอาหรับในอัลกุรอานและหะดีษ
- 3) นำหะดีษในการอธิบายความหมายของอัลกุรอาน
- 4) ให้คำอธิบายเชิงตรรกะในเรื่องศาสนาอิสลามสมเหตุสมผลและเชื่อได้
- 5) อธิบายรายละเอียดถึงเรื่องราวที่บันทึกไว้ในอัลกุรอานเกี่ยวกับโลกแห่งความเป็นจริงและเหนือธรรมชาติ

4.3.4 หลักศรัทธา (Akidah)

หลักศรัทธาเป็นเรื่องที่ยากต่อความเข้าใจโดยใช้ประสาทสัมผัสและความรู้สึกเพียงอย่างเดียว เพราะหลักศรัทธาเป็นเรื่องของโลกแห่งเหนือธรรมชาติ วัตถุประสงค์ของการศึกษารายวิชา หลักศรัทธา มีดังนี้

- 1) ชำระล้างจิตใจให้บริสุทธิ์และกลับสู่พระเจ้า
- 2) เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับบุคคลด้วยการเชื่อฟังคำสั่งของพระเจ้า
- 3) ควบคุมจิตใจด้วยทางนำของพระเจ้า

4) หลีกเลียงจากอูตริกรรมและความเชื่อทางไสยศาสตร์

5) เชิดชูบรรดาศาสนทูตและศรัทธาในคัมภีร์ที่ประทานให้บรรดาศาสนทูต

4.3.5 จริยศาสตร์ (Akhlaq)

Al - Nukmy (1995) ได้กล่าวว่า Al - Qabisi ได้เน้นการศึกษาทางจริยศาสตร์ คือ ต้องการให้ครูผู้สอนมุ่งเน้นให้การศึกษาทางจริยธรรมแก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ครูผู้สอนจะต้องปฏิบัติเพื่ออัลลอฮ์ อบรมสั่งสอนฝึกฝนจนกว่าผู้เรียนได้ปฏิบัติตามแบบอย่างที่ดี มีมารยาทที่ดีงาม และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่ออัลลอฮ์ ในการจัดการเรียนการสอนจริยศาสตร์นั้นมีรายละเอียดเพิ่มเติม มีดังนี้ (Al - Hashimi, 1997)

- 1) สร้างความรักต่อพระเจ้าและหวังความโปรดปรานในพระเจ้า
- 2) สร้างความรักระหว่างปัจเจกบุคคลและกลุ่มชน
- 3) อธิบายหลักการแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ศีลธรรมอิสลาม และเปรียบเทียบแยกแยะกับจริยธรรมและศีลธรรมของชาวตะวันตก
- 4) ปรับปรุงและพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนทั้งที่เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม
- 5) เชื่อมมั่นว่าชีวิตบนโลกนี้คือการทดสอบ
- 6) สร้างจิตใจและหัวใจให้สงบสุข
- 7) ใช้หลักเกณฑ์ของชะรีอะฮ์ในการกำหนดหลักศีลธรรม

4.3.6 วิถีชีวิตในอิสลาม

วิถีชีวิตในอิสลามเป็นเรื่องของการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ โดยรวม นั่นคือในด้านใจคุณธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการศึกษา โดยทั่วไปในเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) แสดงให้เห็นถึงสาระสำคัญของศาสนาอิสลาม ไม่เพียงแต่มีสายสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าเท่านั้น แต่ยังรวมถึงมีสายสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วย
- 2) แสดงให้เห็นถึงข้อดีของศาสนาอิสลามเมื่อเปรียบเทียบกับศาสนาอื่น ๆ ที่อุทิศให้กับจิตวิญญาณหรือวัตถุเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่ง
- 3) เปรียบเทียบระบบชีวิตอิสลามกับระบบชีวิตตะวันตก
- 4) ระวังถึงการบิดเบือนและการคลาดเคลื่อนในทางความคิดที่อาจเกิดขึ้น

ในบรรดาเยาวชน

4.3.7 ชีวิตประวัติต่านนบี

ในรายวิชาชีวิตประวัติต่านนบี เป็นเรื่องที่ยอธิบายถึงชีวิตของท่านศาสดาตั้งแต่เยาว์วัยถึงท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นศาสนทูต โดยทั่วไปหัวข้อนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (Al – Hashimi, 1997)

- 1) อธิบายถึงชีวิตประวัติต่านนบีได้อย่างสมบูรณ์
- 2) แสดงถึงความสอดคล้องกันระหว่างอิสลามกับโลกในด้านศาสนา การเมือง และระหว่างวัตถุประสงค์กับจิตวิญญาณ ระหว่างศาสนากับตรรกะและความเชื่อของบุคคล
- 3) อธิบายถึงลักษณะการปฏิบัติตนที่ดีของมนุษย์ที่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง
- 4) อธิบายถึงวิถีชีวิตของท่านศาสดาในการใช้ชีวิตร่วมกับสมาชิกในครอบครัว และชุมชน
- 5) อธิบายถึงลักษณะการเป็นผู้นำของท่านศาสดาในฐานะผู้นำของรัฐ
- 6) อธิบายความมุ่งมั่นของศาสดาในการเผยแพร่ศาสนาอิสลาม

4.3.8 อิบาดาต (Ibadat)

อิบาดาต (Ibadat) เป็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการละหมาด ซะกาต การถือศีลอด และการประกอบพิธีฮัจญ์ ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นไปที่หัวข้อต่อไปนี้ (Al – Hashimi, 1997)

- 1) ความหมายในเชิงรากศัพท์และในเชิงศาสนา
- 2) ความสำคัญของอิบาดาต (Ibadat) ในอิสลาม ผลตอบแทนสำหรับผู้ปฏิบัติศาสนกิจ บทลงโทษสำหรับผู้ละทิ้งไม่ปฏิบัติตามที่กำหนด
- 3) วิธีการปฏิบัติอิบาดาต และอธิบายความหมายของบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ
- 4) ความประเสริฐของการกำหนดอิบาดาต

4.4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรม คือ การดำเนินงานและปฏิบัติตามทฤษฎีหรือแนวคิดที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนอิสลามศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และเพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง กิจกรรมการศึกษาอิสลาม สามารถแบ่งออกเป็น 5 หมวดหมู่ (Al - Hashimi, 1997) ดังนี้

กิจกรรมหลักศรัทธา กิจกรรมทางจิตวิญญาณ กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมกีฬาและ กิจกรรมศิลปะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.4.1 กิจกรรมหลักศรัทธา

กิจกรรมนี้สามารถดำเนินการผ่านสมาคม/ชุมนุมนักเรียน ในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจต่อศาสนาและความเชื่อ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- 1) กิจกรรมชุมนุมอบรมประจำสัปดาห์
- 2) กิจกรรมวันสำคัญของศาสนา
- 3) กิจกรรมชุมนุมประจำปี
- 4) กิจกรรมการแสดงประจำปี
- 5) กิจกรรมแข่งขันบทกวีประจำปี
- 6) กิจกรรมเสียดตามสาย
- 7) กิจกรรมอบรมสั้น ๆ หลังละหมาด
- 8) กิจกรรมเผยแพร่นิตยสารรายสัปดาห์ รายเดือน และอื่น ๆ
- 9) กิจกรรมเผยแพร่นิตยสารประจำปี

4.4.2 กิจกรรมมัสยิด/สุเหร่า/อาคารละหมาด

ในแต่ละโรงเรียนมีศาสนสถาน เช่น มัสยิด สุเหร่า เพื่อให้ผู้เรียนเรียนได้ปฏิบัติศาสนกิจ ซัดเกลาจิตใจ ฝึกอบรมอุทิศตนต่ออัลลอฮ์พระเจ้า ผู้สร้างทุกสิ่งอย่าง กล่าวได้ว่า มัสยิดหรือสุเหร่า เป็นสถานที่ที่สำคัญในการฝึกกิจกรรมทางศาสนา วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว คือ การปฏิบัติศาสนกิจ ศึกษาท่องจำอัลกรอานและหะดีษ และดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา

4.4.3 กิจกรรมเพื่อสังคม

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ฝึกฝนและหล่อเลี้ยงจิตวิญญาณและความศรัทธาของผู้เรียน เพื่อได้ลงมือปฏิบัติจริง ด้วยวิธีนี้จะช่วยเสริมกระบวนการสร้างบุคคลให้เป็นที่น่ายกย่อง ในส่วนของกิจกรรมเหล่านี้ สามารถดำเนินการโดยผ่านสมาคมและชุมนุม ดังนี้

- 1) คณะกรรมการสวัสดิการ
- 2) คณะกรรมการความสันติภาพ
- 3) คณะกรรมการด้านข้อมูลข่าวสาร
- 4) คณะกรรมการวันสำคัญของประเทศและศาสนาอิสลาม
- 5) คณะกรรมการป้องกันการผิดศีลธรรม

4.4.4 กิจกรรมกีฬา

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมยอดนิยมในโรงเรียน การศึกษาอิสลามไม่ได้ละเลยกิจกรรมดังกล่าว เพื่อกระตุ้นให้ผู้สอนและผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬา ควรมีการจัด

กิจกรรมที่หลากหลาย เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ทำให้เกิดความสนุกสนานทำให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับความพอใจในกิจกรรม ฝ่ายที่รับผิดชอบต้องวางแผนอย่างรอบคอบ เพื่อให้ดำเนินการกิจกรรมนี้ได้ อย่างราบรื่น ในการดำเนินการกิจกรรมเหล่านี้สามารถดำเนินการผ่านเกมการแข่งขันกีฬา และการจัดนิทรรศการและการแสดงสันตนาการ (สันตนาการ)

4.4.5 กิจกรรมศิลปะ

กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถของตนเอง ในด้านศิลปะผ่านโปรแกรมที่เป็นอิสลามกิจกรรมสามารถดำเนินการผ่าน โปรแกรมต่อไปนี้

- 1) เพลงอนาซีด
- 2) ทาสีผนังโรงเรียน/นิตยสาร (ภาพจิตรกรรมฝาผนัง)
- 3) การแสดงทางวัฒนธรรมประจำปี
- 4) กิจกรรมวรรณกรรม
- 5) ทักษะศึกษา

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรการศึกษาในอิสลามมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตคนดี มีความศรัทธามั่น มีความรู้ มีความสมดุลระหว่างแนวคิดกับการปฏิบัติ มีเนื้อหาของหลักสูตรที่สามารถอธิบายเรื่องราวของมนุษย์ได้ โดยมีรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติม และมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์ในแต่ละวิชาที่มีเนื้อหาที่แตกต่างกัน

5. การวัดและประเมินผลทางการศึกษาอิสลาม

การประเมินผลในด้านอิสลามศึกษาแตกต่างจากการประเมินผลการศึกษาอื่น ๆ การประเมินผลทางการศึกษาอิสลามเป็นเครื่องมือ (วัด) ในการวัดความสำเร็จตามเป้าหมายทางการศึกษา ในทางของกฎหมายอิสลามการประเมินผลนั้นเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพิสูจน์ว่านักเรียนได้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาของตน ถึงแม้ว่าผลสัมฤทธิ์จะไม่น่าพอใจ ด้วยเหตุนี้ถ้านักเรียนได้เรียนรายวิชา ฟิกฮ (ศาสนบัญญัติ) เพื่อพระเจ้าตามแบบอย่างท่านนบีมุฮัมมัดได้กำหนดไว้ โดยไม่มีการทุจริตในการสอบ แสดงว่าเขาได้ประสบความสำเร็จ และมีความตระหนักถึงปรัชญาที่แท้จริงของการศึกษาอิสลาม ตรงกันข้ามกับเป้าหมายทางการศึกษาที่ไม่ใช่อิสลามที่มุ่งแต่ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน หากแต่ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนไม่น่าชื่นชมหมายความว่ายังไม่บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา เช่นผู้เรียนเรียนรายวิชา ฟิกฮ (ศาสนบัญญัติ) ไม่ใช่เพื่ออัลเลาะห์ ในขณะที่เดียวกัน ขั้นตอนการเรียนรู้และการประเมินหรือการสอบไม่เที่ยงตรง มีการทุจริตและไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของศาสนา และไม่สอดคล้องกับแบบอย่างของศาสดา แต่กลับได้รับการยอมรับ

และความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ นั้นหมายความว่า เขาบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาแม้ว่าเขามีการทุจริตในการเรียน และการประเมินหรือการสอบก็ตาม

ความสำเร็จดังกล่าวถูกปฏิเสธโดยศาสนาอิสลามอย่างสิ้นเชิงเนื่องจาก "ได้กระทำข้อห้ามทางศาสนา ซึ่งถือว่าผิดบทบัญญัติศาสนา ส่งผลให้เป้าหมายผิดด้วยเช่นกัน กล่าวคือ เป้าหมายไม่ได้ทำให้กระบวนการ เป็นสิ่งที่อนุมัติและถูกต้อง ดังนั้นเป้าหมายการศึกษาอิสลามไม่ได้เป็นการรับรองแนวทางใด ๆ (กระบวนการสอนและการเรียนรู้) トラバドที่ขัดแย้งกับบทบัญญัติอิสลาม (Al - Bani, 1979)

การประเมินผลการศึกษาอิสลาม มีหลักการ 4 ประการ (Al - Khawaldah and Rakan, 2001) คือ ครอบคลุม ประเมินอย่างต่อเนื่อง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งมีรายละเอียดเพิ่ม ดังนี้

1) ครอบคลุม

การประเมินการศึกษาอิสลามนั้นไม่เพียงเฉพาะเจาะจงกับวัตถุประสงค์ใด ๆ แต่เป็นการประเมินทุกด้านของมนุษย์ ในการประเมินจะพิจารณาประเด็นต่อไปนี้

1.1) ความสอดคล้องระหว่างคำพูดกับการปฏิบัติ: การศึกษาอิสลามเน้นหนักเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างคำพูดกับการปฏิบัติ ถ้านักเรียนคนใดคนหนึ่งปฏิบัติตนไม่สอดคล้องกับคำพูด แสดงว่าเขาได้ละเมิดตามหลักความเชื่อของเขา

1.2) เป็นแนวเดียวกันระหว่างภายนอกและภายใน: การศึกษาศาสนาอิสลามเน้นความสะอาดภายนอกและภายใน (จิตใจ) ของผู้เรียน

2) ประเมินอย่างต่อเนื่อง

การประเมินเป็นกระบวนการหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้เนื่องจากกระบวนการนี้ดำเนินการต่อเนื่องตลอดชีวิตของมนุษย์ ฉะนั้นการประเมินต้องดำเนินการเป็นไปตามเวลาเพื่อทราบระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และพฤติกรรมของผู้เรียน การประเมินควรประเมินก่อนการเรียนรู้ และเมื่อเสร็จสิ้นการเรียนรู้ก่อนที่จะเริ่มหัวข้อใหม่

3) ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กระบวนการประเมินผลมีความสำคัญต่อผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานทางการศึกษา ดังนั้นทุกฝ่ายต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามสถานการณ์และความเหมาะสม เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดตามแผน

4) เป้าหมายการประเมิน

การประเมิน คือ กระบวนการในการวัดความสำเร็จของนักเรียน รู้จุดแข็งและจุดอ่อนของนักเรียน การประเมินยังเป็นกระบวนการในการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพของ

นักเรียน ตามกระบวนการนี้ควรดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ระบุไว้ทั้งในด้านความรู้ด้าน ทักษะ และด้านเจตคติ

กล่าวโดยสรุป การประเมินผลการศึกษาอิสลามเป็นการวัดความสำเร็จของเป้าหมาย ทางการศึกษา อิสลามให้ความสำคัญต่อกระบวนการประเมิน วิธีการประเมินที่สุจริตหลักแหล่ง การทุจริตทุกรูปแบบ ในการประเมินทางการศึกษาอิสลามต้องประเมินอย่างครอบคลุม ประเมิน พฤติกรรมการปฏิบัติตนของผู้เรียน ประเมินอย่างต่อเนื่อง ก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อทราบระดับ คุณภาพของผู้เรียน รู้จุดแข็งจุดอ่อนของผู้เรียน และเพื่อนำมาปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรในทุกด้าน ด้านทักษะ ด้านความรู้ และ ด้านเจตคติ

6. หลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง ศึกษาธิการ, 2553: 3)

1) วิสัยทัศน์

หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ยึดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึก ในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

นอกจากนี้ หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีศรัทธามั่น มีความจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ สุภานะสุ วะตะอาลา มีบุคลิกภาพตามแบบอย่างนบีมุฮัมมัด คือลัลลลอฮุอะลยิวะสวัลัม มีความสมดุลทั้งด้าน ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกที่ดี เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว และสังคม ก่อให้เกิดสันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

2) หลักการ

หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ยึดหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

2.1) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2.2) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ

2.3) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2.4) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้

2.5) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.6) เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

หลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดหลักการเพิ่มเติม คือ

2.7) มุ่งเน้นพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลาม เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต

2.8) เป็นการศึกษาที่มุสลิมทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

2.9) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

3) จุดมุ่งหมาย

จุดหมายของหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ยึดจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

3.1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2) มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3.3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

3.4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3.5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างมีความสุข

หลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดจุดหมายเพิ่มเติม คือ

3.6) มีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์สุบฮานะฮูวะตะอาลา และปฏิบัติตนตามแบบอย่าง ของนบีมุฮัมมัดที่ออลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรมอิสลาม

3.7) มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการอ่านอัล - กุรอาน และสามารถนำหลักคำสอน ไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้

3.8) มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ มีเหตุผลในการวินิจฉัย พิจารณาปัญหาต่าง ๆ โดยยึดหลักการอิสลาม

3.9) มีความภาคภูมิใจ ในความเป็นมุสลิมที่ดี มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์สุจริต อดทน เสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นคุณค่าของตนเอง สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนมนุษย์ ให้อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสันติสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 5)

4) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ดังนี้

4.1) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

4.1.1) ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสาร ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึง ผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

4.1.2) ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

4.1.3) ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

4.1.4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหา และความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ปรับเปลี่ยนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

4.1.5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม นอกจากนี้หลักสูตรอิสลามศึกษากำหนดสมรรถนะเพิ่มเติม คือ ความสามารถในการอ่านอัล - กุรอาน เป็นความสามารถของผู้เรียนในการอ่านอัล - กุรอาน ตามหลักการอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ศาสนาอิสลาม เพื่อการพัฒนาตนเองด้านการยึดมั่น ศรัทธา การปฏิบัติศาสนกิจ การมีคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม และสันติสุข

4.2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

4.2.1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

4.2.2) ซื่อสัตย์สุจริต

4.2.3) มีวินัย

4.2.4) ใฝ่เรียนรู้

4.2.5) อยู่อย่างพอเพียง

4.2.6) มุ่งมั่นในการทำงาน

4.2.7) รักความเป็นไทย

4.2.8) มีจิตสาธารณะ

หลักสูตรอิสลามศึกษา มุ่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

1) รักการอ่านอัล - กุรอาน

2) รักการละหมาด

3) รักความสะอาด

4) มีมารยาทแบบอิสลาม

5) มีความรับผิดชอบ

5) มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล โดยคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา ให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนดตามสาระการเรียนรู้ ดังนี้ หลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกลุ่มสาระ ดังนี้

5.1) อัล - กุรอาน

5.2) อัล - หะดีษ

5.3) อัล - อะกีดะฮฺ (หลักศรัทธา)

5.4) อัล - ฟิกฮฺ (ศาสนบัญญัติ)

5.5) อัศตารีก (ศาสนประวัติ)

5.6) อัล - อัคลาก (จริยธรรม)

5.7) ภาษาอาหรับ

5.8) ภาษามลายู/ภาษาอาหรับเสริม

ในแต่ละสาระได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพ ดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียน

ให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 6-8)

6) ระดับการศึกษา

หลักสูตรอิสลามศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดระดับการศึกษา ดังนี้

- 6.1) ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบตีดาอียะฮ.)
- 6.2) ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตาวัสสิฎเฆาะฮ.)
- 6.3) ระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวิยะฮ.)

7) สาระการเรียนรู้

หลักสูตรอิสลามศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะ หรือ กระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยมคุณธรรมของผู้เรียนเป็นกลุ่ม ดังนี้

- 7.1) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย วิชา อัล - กุรอาน อัล - หะดีษ อัล - อะกีดะฮฺ (หลักศรัทธา) อัล - ฟิกฮฺ (ศาสนบัญญัติ)
- 7.2) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและจริยธรรม ประกอบด้วย อดตารีค (ศาสนประวัติ) อัล - อักลาก (จริยธรรม)
- 7.3) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษา ประกอบด้วยภาษาอาหรับ ภาษามลายู

8) ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจง และมีความเป็นรูปธรรมนำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน สำหรับหลักสูตรอิสลามศึกษา ได้กำหนดตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งในระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบตีดาอียะฮฺ) ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัชชีฎเฆาะฮฺ) และระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวิยะฮฺ) เพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนด้านต่าง ๆ ไว้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 9)

9) สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบหลักสูตร โดยกำหนดให้เฉพาะส่วนที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ

ส่วนสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนนั้น สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 23-24)

หลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ 8 สาระ จำนวน 9 มาตรฐาน ดังนี้

9.1) สาระอัล - กุรอาน

มาตรฐาน ก 1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักการอ่าน และหลักการ อรรถาธิบาย อัล - กุรอาน สามารถอ่านท่องจำ อรรถาธิบาย เห็นคุณค่า และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต อย่าง สันติสุข

มาตรฐาน ก 2 ยึดมั่นในบทบัญญัติของอัล - กุรอาน และนำไปปฏิบัติเพื่อการอยู่ ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

9.2) สาระอัล - หะดีษ

มาตรฐาน ห 1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญ หลักการ หลักคำสอน ท่องจำ อัล - หะดีษ ยึดมั่นและนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

9.3) สาระอัล - อะกีดะฮฺ (หลักศรัทธา)

มาตรฐาน อ 1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญ และหลักฐานของหลักศรัทธา ยึดมั่น และนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง

9.4) สาระอัล - ฟิกฮฺ (ศาสนบัญญัติ)

มาตรฐาน ฟ 1 เข้าใจ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตามกฎ หลักการ บทบัญญัติอิสลาม เกี่ยวกับอิบาดัต มูอามาลัต มุนากาฮัต และญินาญัต เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติศาสนกิจ และการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

9.5) สาระฮัตตารีค (ศาสนประวัติ)

มาตรฐาน ต 1 เข้าใจประวัติ ความเป็นมา ความสำคัญของแต่ละยุคสมัย ทางประวัติศาสตร์อิสลาม สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์ วิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และเกิดความตระหนักในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

9.6) สาระอัล - อัคลาภ (จริยธรรม)

มาตรฐาน ล 1 เข้าใจ ยึดมั่น และปฏิบัติตามจริยธรรมอิสลามในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

9.7) สารภาษาอาหรับ

มาตรฐาน ร 1 รู้และเข้าใจกระบวนการฟัง พูด อ่าน และเขียน มีทักษะและเห็นคุณค่าในการใช้ภาษาอาหรับ เพื่อการเรียนรู้ สื่อความหมาย ค้นคว้าบทบัญญัติของศาสนาอิสลามอย่างสร้างสรรค์ และมีประสิทธิภาพ

9.8) สารภาษามลายู

มาตรฐาน ข 1 รู้และเข้าใจกระบวนการฟัง พูด อ่าน และเขียน มีทักษะและเห็นคุณค่าในการใช้ภาษามลายูเพื่อการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้าจากแหล่งวิทยาการเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์

9.9) สารภาษาอาหรับเสริม

มาตรฐาน ศ 1 รู้และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา มีทักษะในการใช้ภาษาที่ถูกต้องตามวัฒนธรรมทางภาษาอาหรับ และมีเจตคติที่ดีต่อภาษาและวัฒนธรรมอื่น

10) การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนขึ้นสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ตามความพร้อมและจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสม ตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของผู้เรียน ดังนี้

10.1) ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น มีเวลาเรียน 320-360 ชั่วโมงต่อปี ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนสัปดาห์ละไม่เกิน 8-10 ชั่วโมง

10.2) ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง มีเวลาเรียน 400-480 ชั่วโมงต่อปี ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนสัปดาห์ละไม่เกิน 10-12 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

10.3) ระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 480 ชั่วโมงต่อปี ให้จัดเวลาเรียน เป็นรายภาค มีเวลาเรียนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

11) โครงสร้างเวลาเรียน

ตาราง 3 โครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดในระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ)

สาระการเรียนรู้	เวลาเรียน					
	อิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ)					
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5	ปีที่ 6
	สาระพื้นฐาน					
สาระที่ 1 อัล - กุรอาน	60	60	60	60	60	60
สาระที่ 2 อัล - หะดีษ	20	20	20	20	20	20
สาระที่ 3 อัล - อะกีดะฮฺ (หลักศรัทธา)	40	40	40	40	40	40
สาระที่ 4 อัล - ฟิกฮฺ (ศาสนบัญญัติ)	40	40	40	40	40	40
สาระที่ 5 อัศตารีก (ศาสนประวัติ)	20	20	20	20	20	20
สาระที่ 6 อัล - อัคลาก (จริยธรรม)	20	20	20	20	20	20
สาระที่ 7 ภาษาอาหรับ	40	40	40	40	40	40
สาระที่ 8 ภาษามลายู/ภาษาอาหรับเสริม	40	40	40	40	40	40
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	80	80	80	80	80	80
รวมเวลาเรียน	360/ปี					

โครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดในระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) สถานศึกษาสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม โดยพิจารณาจากพัฒนาการศักยภาพของผู้เรียน และบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้ผู้เรียนต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนด

ตาราง 4 โครงสร้างเวลาเรียนสำหรับระดับอิสลามศึกษา ตอนกลาง (มุตตะวัชชีเฎาะฮฺ) และระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ซานาวิยะฮฺ)

สาระการเรียนรู้	เวลาเรียน					
	อิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัชชีเฎาะฮฺ)			อิสลามศึกษาตอนปลาย (ซานาวิยะฮฺ)		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
	สาระพื้นฐาน					
สาระที่ 1 อัล - กุรอาน	80	80	80	60	60	60
สาระที่ 2 อัล - หะดีษ	40	40	40	20	20	20
สาระที่ 3 อัล - อะกีดะฮฺ (หลักศรัทธา)	40	40	40	40	40	40
สาระที่ 4 อัล - ฟิกฮฺ (ศาสนบัญญัติ)	40	40	40	40	40	40
สาระที่ 5 อัศตารีก (ศาสนประวัติ)	40	40	40	20	20	20
สาระที่ 6 อัล - อัคลาภ (จริยธรรม)	40	40	40	20	20	20
สาระที่ 7 ภาษาอาหรับ	80	80	80	40	40	40
สาระที่ 8 ภาษามลายู/ภาษาอาหรับเสริม	40	40	40	40	40	40
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	80	80	80	80	80	80
รวมเวลาเรียน	480 ชั่วโมง/ปี			รวม 3 ปีไม่น้อยกว่า 1,440 ชั่วโมง		

สำหรับระดับอิสลามศึกษา ตอนกลาง (มุตตะวัชชีเฎาะฮฺ) และระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ซานาวิยะฮฺ) สถานศึกษาต้องจัดให้เป็นไปตามโครงสร้างเวลาเรียนและสอดคล้องกับเกณฑ์การจบหลักสูตร

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1. ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

ปรีชาญ์ เดชศรี (2545: 53) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในเชิงทักษะต่าง ๆ เช่น การทดลอง การสำรวจตรวจสอบและปฏิบัติ

เพื่อพัฒนาชาวปัญญา เช่น การคิดแก้ปัญหา วิเคราะห์ วิจารณ์ หรือการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ เพื่อแทนที่การเรียนการสอนที่ครูบอกเล่าให้นักเรียนได้ฟังเพียงฝ่ายเดียว

บุหงา วัฒนะ (2546: 30) ให้ความหมายของการเรียนรู้เชิงรุก ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยการร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ในการนี้ครูต้องลดบทบาทในการสอน และการให้ความรู้แก่ผู้เรียน โดยตรงลง แต่ไปเพิ่มกระบวนการ และกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น และอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยการพูด การเขียน การอภิปรายกับเพื่อน ๆ

อุณิย์ เทพรชย์ (2542: 81) ให้ความหมายของการเรียนรู้เชิงรุก ว่าเป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีอิสระในการเรียน และมีการควบคุมตนเองอยู่ในระดับสูง มีอิสระในการทำกิจกรรม และคิดในสิ่งที่กำลังทำ ซึ่งเป็นการฝึกคิดขั้นสูง คือ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ผู้เรียนต้องแสวงหาข้อมูลข่าวสารเอง เพื่อนำไปสู่การแปลความและถ่ายทอดโดยต้องมีกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และสะท้อนความคิดกลับด้วย

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2556: 81) ให้ความหมายของการเรียนรู้เชิงรุก ว่าเป็นการเรียนรู้อันที่ผู้เรียนต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองอย่างกระตือรือร้น โดยการลงมือกระทำและสะท้อนคิดสิ่งที่ตนกำลังกระทำจากข้อมูลหรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้รับผ่านทาง การอ่าน พูด ฟัง คิด เขียน เพื่อนำ ๆ ไปสู่การแปลความและถ่ายทอด โดยต้องมีกระบวนการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า และการสะท้อนคิด

สุพรรณิ ชาญประเสริฐ (2557: 3) ให้ความหมายของการเรียนรู้เชิงรุก ว่าเป็นการเรียนรู้อันที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ ความสนใจ ความกระตือรือร้น และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน มุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองในตัวผู้เรียนมากขึ้น

สมชาย สุนทรโหลหะนะกุล (2559: 2) ให้ความหมายของการเรียนรู้เชิงรุก ว่าเป็นการเรียนรู้อันที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรม มีทักษะทั้งในเชิงความคิดและเทคนิค วิชาชีพปฏิบัติงาน และแก้ปัญหาในชีวิตจริง ผู้เรียนสามารถพูดคุย และเขียนสื่อสารในสิ่งที่เรียน วิจารณ์โต้แย้งระหว่างเพื่อน และอาจารย์ผู้สอนได้ ผู้เรียนยังสามารถจัดระบบการคิด และสร้างวินัยต่อกระบวนการแก้ปัญหารับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สุคนธ์ สิ้นทพานนท์ (2560: 45) ให้ความหมายของการเรียนรู้เชิงรุก ว่าเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการจัดกระบวนการเรียนที่เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง

พิมพันธ์ เฉชะคุปต์ (2560: 94) ให้ความหมายของการเรียนรู้เชิงรุก ว่าเป็นกิจกรรมการเรียนรู้อันที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฟัง พูด อ่าน เขียน และแสดงความคิดเห็นขณะลงมือทำกิจกรรม

และในขณะเดียวกันผู้เรียนต้องใช้กระบวนการคิด โดยเฉพาะกระบวนการคิดขั้นสูง คือ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่าในสิ่งที่กระทำอยู่ด้วย

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ การเรียนรู้โดยผ่านกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการทำงานแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับผู้อื่น สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน สืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการอ่าน ฟัง พูด เขียนสื่อสาร อภิปรายระหว่างกัน โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ชี้แนะ กระตุ้นให้เกิดกิจกรรมเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเพื่อเกิดทักษะการคิดขั้นสูง ทำให้ผู้เรียนสามารถ รัชชาผล การเรียนรู้ให้อยู่คงทนได้มาก และนานกว่าการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้

2. จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

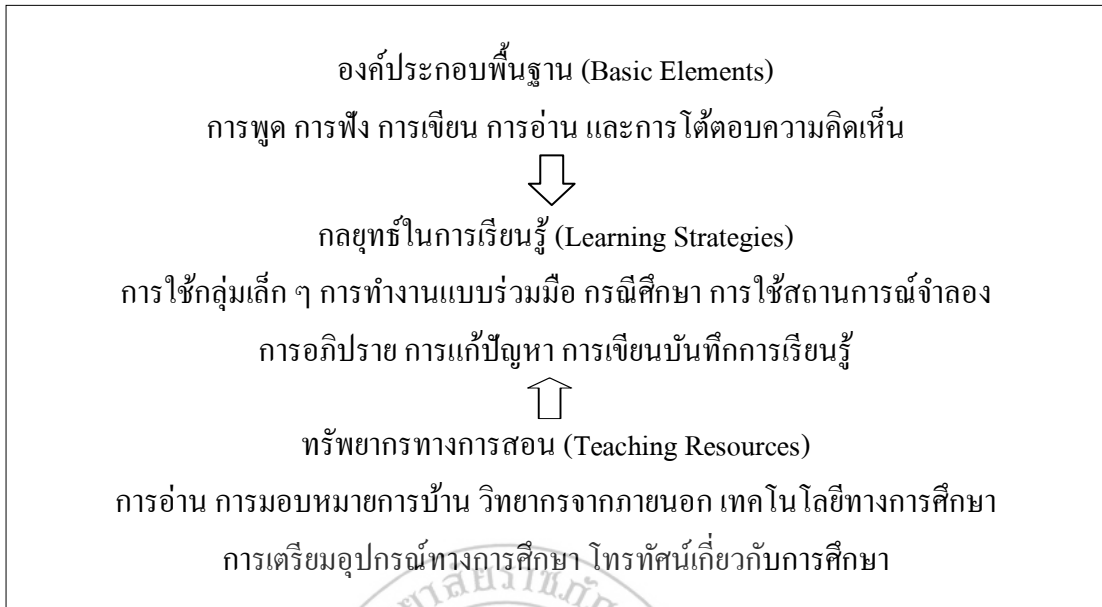
ไพศาล เครือแสง (2556: 1) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

- 1) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมกัน
- 2) เพื่อสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนทุกคน ซึ่งแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน
- 3) เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเรียนด้วยความเพลิดเพลิน ไม่เกิดความรู้สึก เบื่อหน่ายในการเรียน
- 4) เพื่อสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร ให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น นำไปสู่การเกิดทักษะกระบวนการให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข และมีความเป็นไทย
- 5) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก และมีส่วนร่วมในการเรียน ผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรม การเรียนการสอนทุกครั้ง เพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในทุกด้าน จัดการเรียนการสอนตามความแตกต่างของผู้เรียน เรียนรู้ด้วยความเพลิดเพลิน ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก และจัดการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง

3. องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Meyers and Jones (1993 อ้างถึงใน บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556: 82) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบไปด้วย องค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบพื้นฐาน (Basic Elements) กลยุทธ์ในการเรียนรู้ (Learning Strategies) และทรัพยากรทางการสอน (Teaching Resources) ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบแสดงความสัมพันธ์กัน ดังภาพ

ภาพ 3 โครงสร้างของจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ที่มา: Meyer, Chet and Jones, Thomas B. (1993 อ้างถึงใน บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556: 83)

Meyers and Jones (1993 อ้างถึงใน บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556: 83) ได้อธิบายโครงสร้างการเรียนรู้ องค์ประกอบพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ การพูด และการฟัง การเขียน การอ่าน และการสะท้อนคิด ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุก เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางปัญญาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความเข้าใจ ซักถามและรวบรวมเพื่อสร้างเป็นความรู้ใหม่ ส่วนกลยุทธ์ในการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และประยุกต์ใช้ ความรู้ ซึ่งกลยุทธ์ในการเรียนรู้จะประสบความสำเร็จมากขึ้นถ้าได้มีการใช้ทรัพยากรทางการสอนซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ 3 ควบคู่ไปด้วย

อุษณีย์ เทพวรชัย (2543 อ้างถึงใน บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556: 83) ได้อธิบายโครงสร้างของการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มเติมว่า การพูดและการฟังมีความสำคัญ เพราะจะทำให้รู้ถึงความคิดของผู้เรียน ผู้สอนต้องสร้างตัวอย่างของการพูดที่ดี โดยการสอน ขณะเดียวกันผู้สอนควรฟังความคิดของผู้เรียน ด้วยถ้ารู้ว่าผู้เรียนไม่ชัดเจนในเรื่องใดต้องช่วยเหลือ ด้านการเขียนก็เช่นกัน การเขียนช่วยย้ําให้การคิดชัดเจนขึ้น การเขียนเป็นพฤติกรรมของการสร้างสรรค์เป้าหมายของการเขียนในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก คือ การช่วยย้ําให้ผู้เรียนได้ศึกษาในสิ่งที่เขาคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์ (Concept) หรือประเด็น (Issue) เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทางปัญญา ส่วนการอ่านจะช่วยพัฒนาทักษะของการคิดขั้นสูง เพราะมีการเชื่อมโยงความคิดและแหล่งข้อมูล ส่วนการโต้ตอบความคิดเห็นถือว่าเป็นการสะท้อนคิด (Reflection)

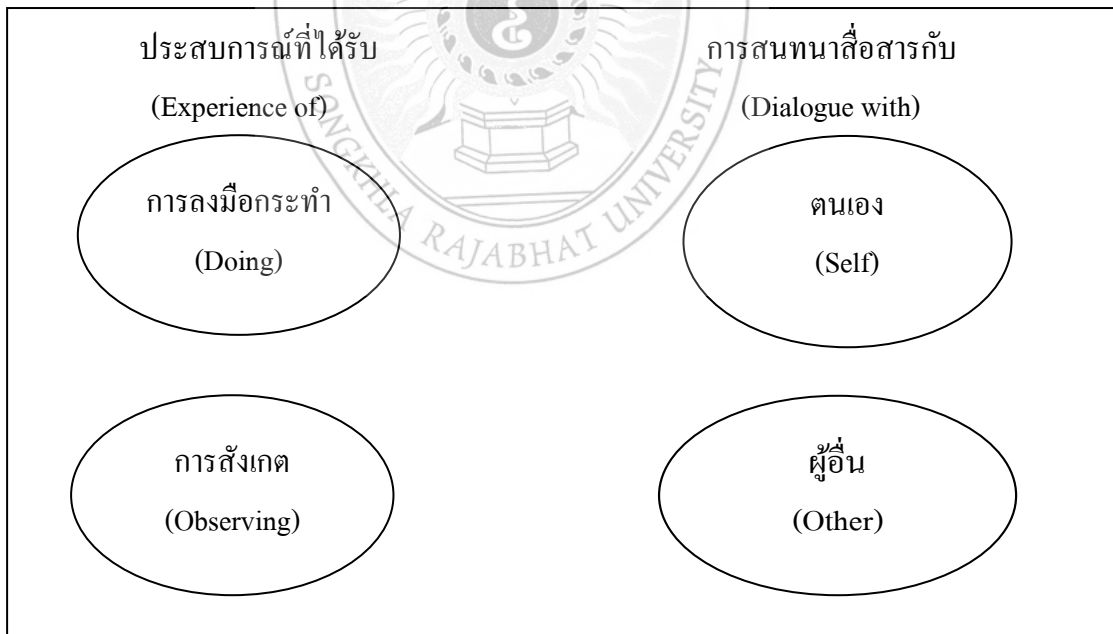
Fink (1999 อ้างถึงใน เชิดศักดิ์ ภักดีวิโรจน์, 2556: 20) กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

1) การสนทนากับตนเอง เพื่อผู้เรียนจะได้สะท้อนความคิด ถามตนเองว่าคืออะไร มีความรู้สึกอย่างไร โดยบันทึกการเรียนรู้ หรือเพิ่มสะสมงาน ว่ากำลังเรียนอะไร สิ่ง que เรียนรู้มีบทบาทอย่างไรในชีวิตประจำวัน

2) การสนทนาสื่อสารกับผู้อื่น การอ่านตำรา หรือฟังคำบรรยาย ในการสอนแบบเดิมนั้นผู้เรียนจะถูกจำกัดความคิด ไม่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ขาดความกระตือรือร้นในการสนทนาสื่อสาร หากผู้สอนมอบหมายให้อภิปรายกลุ่มย่อยในหัวข้อที่น่าสนใจ จะช่วยสร้างสรรค์สถานการณ์ในการสนทนาสื่อสารให้มีความสนุกสนาน ทำทาย

3) ประสบการณ์ที่ได้จากการลงมือทำ นักเรียนเกิดประสบการณ์โดยตรงจากการออกแบบ และทำการทดลอง หรือศึกษาจากกรณีศึกษา บทบาทสมมุติ กิจกรรมสถานการณ์จำลอง ฯลฯ

4) ประสบการณ์ที่ได้จากการสังเกตผู้เรียนมองหรือฟังคนอื่นที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่กำลังเรียน นักเรียนอาจสังเกตโดยตรงจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริง หรือจากการสังเกตสถานการณ์จำลอง ซึ่งทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่า ดังภาพ 4

ภาพ 4 แสดงประสบการณ์ที่ได้จากการสังเกต

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย กลยุทธ์ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ประสบกับสถานการณ์ เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เป็นกิจกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนที่สำคัญ ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้เรียน

4. ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

บุหงา วัฒนะ (2546: 33) กล่าวว่า การที่จะตัดสินว่าเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ต้องมีลักษณะ ดังนี้

- 1) ปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน
- 2) ปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน
- 3) บรรลุผลสำเร็จทางด้านวิชาการ
- 4) เกิดทักษะการติดต่อสารต่อกัน
- 5) มีการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดไปสู่ในระดับที่สูงขึ้น
- 6) เกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนและเกิดแรงจูงใจต่อการเรียน

Shenker Goss and Bernstein (1996: 1 อ้างถึงใน เชิดศักดิ์ ภักดีวิโรจน์, 2556: 15) ได้กล่าวถึงลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกได้ ดังนี้

- 1) เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งลดการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียนให้น้อยลง และพัฒนาทักษะให้เกิดกับผู้เรียนมากขึ้น
- 2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน โดยลงมือกระทำมากกว่านั่งฟังเพียงอย่างเดียว
- 3) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น อ่าน อภิปราย และเขียน
- 4) เน้นการสำรวจเจตคติและคุณค่าที่มีอยู่ในผู้เรียน
- 5) ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดระดับสูงในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าการนำไปใช้
- 6) ผู้เรียนและผู้สอนรับข้อมูลป้อนกลับจากการสะท้อนความคิดได้อย่างรวดเร็ว

สถาพร พุทธิพิบูล (2555: 7) สรุปลักษณะสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกไว้ดังนี้

- 1) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนากระบวนการคิดขั้นสูงของนักเรียน ได้แก่ คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และการประเมินผล ส่งผลให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของสมอง สามารถคิดแก้ปัญหา และประยุกต์ใช้ความรู้ได้
- 2) เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเต็มที่ และแสดงความสามารถในการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

3) นักเรียนเข้าใจรูปแบบการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้
 4) นักเรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียน ร่วมอภิปราย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้
 5) นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และรับผิดชอบการเรียนรู้ร่วมกัน มีวินัยในการทำงาน และแบ่งหน้าที่ในการทำงานร่วมกันให้บรรลุผลสำเร็จ

6) เป็นการเรียนการสอนที่ครูเป็นผู้สร้างสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการฟัง พูด อ่าน เขียน และคิดลุ่มลึก นำไปสู่การจัดระบบการเรียนรู้ของตนเอง

7) การเรียนการสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนบูรณาการองค์ความรู้ และข้อมูลสารสนเทศ

8) ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและผู้ใช้คำปรึกษาในการจัดการเรียนรู้

9) ความรู้ของนักเรียนเกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปบทวนของนักเรียนทั้งเพียงลำพังหรือการอภิปรายกลุ่ม

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2556: 81) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีดังนี้

1) เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งลดการถ่ายทอดความรู้ จากผู้สอนสู่ผู้เรียนให้น้อยลง และพัฒนาทักษะให้เกิดกับผู้เรียน

2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน โดยลงมือกระทำมากกว่าการนั่งฟังเพียงอย่างเดียว

3) ผู้เรียนมีส่วนในกิจกรรม เช่น อ่าน อภิปราย เขียนเป็นต้น

4) เน้นการสำรวจเจตคติและคุณค่าที่อยู่ในตัวผู้เรียน

5) ผู้เรียนพัฒนาการคิดระดับในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลการนำไปใช้

6) ผู้เรียนและผู้สอนรับข้อมูลป้อนกลับจากการสะท้อนความคิดได้อย่างรวดเร็ว

สมชาย สุนทร โลหะนะกุล (2559: 2) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องค้นหาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ โดยการลงมือปฏิบัติอย่างมีความหมาย เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด

2) ผู้เรียนได้เรียนความรับผิดชอบร่วมกัน มีวินัยในการทำงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

3) ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้อ่าน พูด ฟัง คิด อย่างลุ่มลึก และเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4) ผู้เรียนมีโอกาสประยุกต์ และบูรณาการข้อมูลข่าวสาร หรือสาระสนเทศ และหลักการความคิดรวบยอด

5) ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเอง

6) ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปบทวนของผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป ลักษณะการเรียนรู้เชิงรุก คือ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้เรียนรู้จากการอ่าน ฟัง พูดอภิปราย เขียนสื่อสาร สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ มีวินัยในการทำงาน มีความกระตือรือร้นในการเรียน และมีการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า สำหรับบทบาทผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก และชี้แนะและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

5. บทบาทของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

5.1 บทบาทของครู

บุหงา วัฒนะ (2546: 35) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

- 1) การเตรียมตัวให้พร้อมที่จะสอน หรือศึกษาขอบเขต และกรอบในการทำงาน
- 2) ศึกษาฝ่ายผู้เรียน วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง
- 3) จัดระบบการเรียนการสอน ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด
- 4) รวบรวมทรัพยากร และผลิตขึ้นเพิ่มเติม โดยเฉพาะสื่อต่าง ๆ
- 5) ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและพัฒนางาน
- 6) ประเมินผล สรุปผลและนำมาปรับปรุง

พูนสุข อุดม (2554: 320-321) กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

- 1) กระตุ้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้
- 2) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้และสร้างกระบวนการคิดด้วยตนเอง
- 3) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยเทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลาย
- 4) กระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

เชิงรุก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศูรินทร์ เขต 3 (2560: 16-17) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

- 1) ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมต้องสะท้อนความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนและเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้เรียน
- 2) วางแผนเกี่ยวกับเวลาในการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของเนื้อหาและกิจกรรม

- 3) สร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม การอภิปราย และการเจรจาโต้ตอบ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน
- 4) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดความเคลื่อนไหว มีชีวิตชีวา ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้
- 5) จัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน
- 6) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ท้าทาย และให้โอกาสผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย
- 7) ครูผู้สอนต้องใจกว้าง ยอมรับความสามารถในการแสดงออก และความคิดเห็นของนักเรียน

Good and Brophy (1997: 378) ได้กล่าวถึงบทบาทครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกว่า ครูควรมีบทบาท ดังนี้

- 1) จัดให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนกิจกรรม หรือเป้าหมายที่ต้องการจะสะท้อนความต้องการที่จะพัฒนานักเรียน และเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของนักเรียน
 - 2) สร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม และการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อนในชั้นเรียน
 - 3) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นพลวัตและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการพูดการฟัง การอ่าน การคิด และการเขียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่นักเรียนสนใจ รวมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน กิจกรรมที่เป็นพลวัต ได้แก้การฝึกแก้ปัญหา หรือการศึกษาด้วยตนเอง เป็นต้น
 - 4) จัดสภาพการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในกลุ่มของนักเรียน
 - 5) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ท้าทาย และให้โอกาสผู้เรียนได้รับการสอนที่หลากหลายมากกว่าการสอนแบบบรรยายอย่างเดียว
 - 6) วางแผนในเรื่องของเวลาการสอนอย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องของเนื้อหาและกิจกรรมในการเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนเชิงรุกจำเป็นต้องใช้เวลาการจัดกิจกรรมมากกว่าการบรรยาย ดังนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนการสอนอย่างชัดเจน โดยสามารถกำหนดรายละเอียดลงในประมวลรายวิชา เป็นต้น
 - 7) ใจกว้างยอมรับการแสดงออก และความคิดเห็นที่ผู้เรียนนำเสนอ
- กล่าวโดยสรุป บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นำไปใช้ในชีวิตจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรม มีปฏิสัมพันธ์

ระหว่างกัน โดยใช้ทักษะการฟัง การอ่าน การคิด และการเขียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีการวางแผนเกี่ยวกับเวลาและเนื้อหาที่ชัดเจน มีใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน

5.2 บทบาทของผู้เรียน

สถาพร พุทธิพิศกุล (2555: 9) ได้กล่าวถึงบทบาทของนักเรียนในห้องเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้ ดังนี้

- 1) นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มากกว่าการเป็นผู้ฟังที่ดี
- 2) นักเรียนมีการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ มากกว่าการรับความรู้จากครูผู้สอน
- 3) นักเรียนเรียนรู้ผ่านกิจกรรม สื่อ นวัตกรรม เพื่อให้เกิดทักษะการคิดขั้นสูง
- 4) นักเรียนเป็นผู้ค้นหารูปแบบการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ของตนเอง

Good and Brophy (1997: 380) ได้กล่าวถึง บทบาทนักเรียนในการเรียนรู้เชิงรุกว่า นักเรียนควรมีบทบาท ดังนี้

- 1) มีความรับผิดชอบต่อตนเองในการเรียนรู้
- 2) คิดวางแผน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ตนเองได้วางแผนไว้โดยร่วมมือกับกลุ่ม
- 3) ให้ความร่วมมือกับกลุ่ม และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 4) ฟัง พูด อ่าน เขียน แสดงความคิดเห็นซักถามและแก้ปัญหา
- 5) ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน และสนับสนุนกันอย่างจริงจัง
- 6) แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และข้อมูลกับเพื่อน และครู
- 7) สร้างแรงจูงใจในตัวเอง โดยการตั้งความคาดหวังในความสำเร็จไว้ เอื้อประโยชน์

ซึ่งกันและกัน ให้ความสนใจกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และมีความอดทน

ปฎิวัติ พุทธิศักดิ์เมธี (2556: 36) ได้กล่าวถึงบทบาทนักเรียนในการเรียนรู้เชิงรุกว่า นักเรียนควรมีบทบาท ดังนี้

- 1) ต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองในการเรียนรู้
- 2) มีการคิดวางแผน และทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
- 3) ให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แสดงความคิดเห็นซักถามและรู้จัก

แก้ปัญหา

- 4) ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนและสนับสนุนกันอย่างจริงจัง
- 5) มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนข้อมูลต่าง ๆ ร่วมกับเพื่อนและครู

กล่าวโดยสรุป บทบาทของนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อิงรุก นักเรียนเรียนรู้ผ่านกิจกรรม สื่อ นวัตกรรม มีการวางแผน ให้ความร่วมมือ แสดงความคิดเห็น ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน และสนับสนุนอย่างจริงจังตลอดจนให้ความสนใจกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

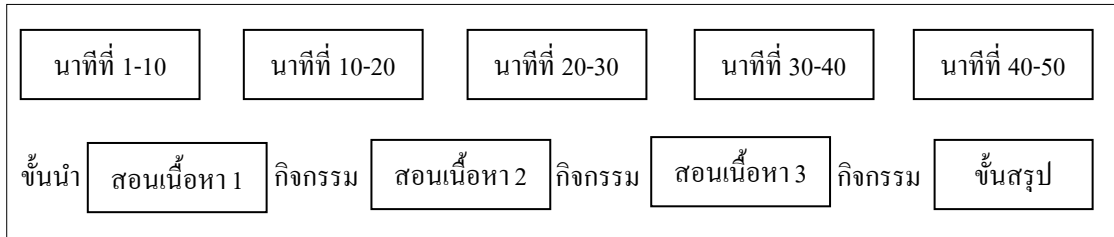
6. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Baldwin and Williams (1988: 187) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นเตรียมความพร้อม คือ ขั้นที่ผู้สอนนำผู้เรียนเข้าสู่เนื้อหา โดยการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการอยากที่จะเรียนรู้ต่อไป
- 2) ขั้นปฏิบัติงานกลุ่ม คือ ขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มย่อยเพื่อทำงานร่วมกัน และสรุปความคิดเห็นของกลุ่ม อีกทั้งต้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างกลุ่มอื่น ๆ โดยที่ผู้สอนต้องเสริมข้อมูลให้สมบูรณ์
- 3) ขั้นประยุกต์ใช้ คือ ขั้นที่ให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด หรือทำแบบทดสอบหลังเรียน
- 4) ขั้นติดตามผล คือ ขั้นที่ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าอิสระเพิ่มเติม โดยจัดทำเป็นรายงาน หรือให้นักเรียนเขียนบันทึกประจำวัน รวมทั้งให้ผู้เรียนเขียนสรุปความรู้ที่ได้รับในคาบเรียนนั้น ๆ

Johnson and Johnson (1991: 29-30) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก สามารถทำตามขั้นตอนได้ ดังนี้

- 1) ขั้นนำ (Advanced Organizer) (3-5 นาที) เป็นขั้นที่แสดงให้ผู้เรียนเห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาที่จะสอนกับสิ่งที่ผู้เรียนมีพื้นฐานอยู่ก่อนแล้ว พร้อมทั้งระบุ โครงร่างของเนื้อหา แนวคิด ประเด็นหลักในการสอน ผู้เรียนจะเห็นความสำคัญ และอยากเรียนรู้เรื่องนั้นมากขึ้น
- 2) ขั้นสอน เป็นขั้นที่ผู้สอนสอนเนื้อหา (10-15 นาที) ตามด้วยกิจกรรมอื่น (Collaborative Activities) (3-4 นาที) ปกติผู้สอนมักจะสอนติดต่อกันเป็นเวลานาน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเฉื่อย และไม่กระตือรือร้นในการเรียนรู้ จากการศึกษา พบว่า สมาธิหรือความสนใจของผู้เรียนจะลดลงอย่างรวดเร็วภายใน 15 นาที ดังนั้นในรูปแบบการสอนจึงแนะนำการสอน 10-15 นาที ตามด้วยกิจกรรม 3-4 นาที เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และเป็นการให้ออกาส ผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน เช่น การตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ หรือการให้ผู้เรียนคิดเป็นกลุ่มเพื่อช่วยกันตอบคำถาม ผู้เรียนจะเข้าใจเนื้อหา และจำได้นานกว่าการอภิปรายร่วมกัน ผู้สอนทำซ้ำโดยสอนเนื้อหาสลับกับกิจกรรมเรื่อย ๆ ไปจนใกล้หมดเวลาสอน
- 3) ขั้นสรุป (Individual Summaries) เป็นขั้นที่ผู้เรียนสรุปเนื้อหาที่ได้เรียนด้วยตนเอง (4-6 นาที) โดยผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปความเข้าใจด้วยตนเอง โดยเขียนใจความสำคัญของเนื้อหาลงในแผ่นกระดาษ และแลกเปลี่ยนกัน และแลกเปลี่ยนกับเพื่อนข้าง ๆ กันอ่าน หรือผู้สอนอาจสุ่มให้ผู้เรียนมาอ่านหน้าชั้นเรียน ระดับขั้นตอนการเรียนรู้เชิงรุก ดังภาพ 5

ภาพ 5 แสดงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกภายใน 50 นาที

ที่มา: Johnson and Johnson, 1991: 30.

สุชาดา นทีตานนท์ (2550: 5) ได้เสนอขั้นตอนการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติจริง ดังนี้

- 1) ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนการสนทนา ตอบคำถาม เพื่อทบทวน ประสบการณ์เดิม โดยครูมีบทบาทในการกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ และมีความพร้อมก่อนการปฏิบัติกิจกรรม
- 2) ขั้นปฏิบัติ เป็นขั้นที่เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จากการค้นคว้า ทดลอง ปฏิบัติการ เพื่อสืบค้นคำตอบจนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
- 3) ขั้นสรุป เป็นการสนทนาร่วมกันระหว่างเด็กและครูเมื่อทำกิจกรรมเสร็จเรียบร้อย เพื่อทบทวนประสบการณ์และนำเสนอผลงานที่สะท้อนความคิดเห็นจากการลงมือปฏิบัติจริง

สัญญา ภัทรากร (2552: 21) ได้สรุปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวาไว้ 4 ขั้นตอน คือ

- 1) ขั้นเตรียมพร้อมเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้เดิม แนะนำหัวข้อที่จะเรียน แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ นำเสนอสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ต้องไว้ ยกตัวอย่างสถานการณ์ให้ผู้เรียนเห็นตัวอย่าง และตั้งคำถามร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อม และเกิดความสนใจ
- 2) ขั้นนำเสนอสถานการณ์ เป็นขั้นที่ผู้สอนนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่ท้าทาย และมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เรียน ตั้งคำถามร่วมกันและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามข้อสงสัย
- 3) ขั้นดำเนินการกิจกรรม เป็นขั้นที่ผู้เรียนวิเคราะห์ปัญหาและร่วมกันวางยุทธวิธีในการแก้ปัญหา จากนั้นดำเนินการตามยุทธวิธีวางไว้ และมีการอภิปรายสะท้อนความคิดโดยทุกคนในกลุ่มต้องมีส่วนร่วม ซึ่งผู้สอนเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำและกระตุ้นความคิด
- 4) ขั้นสร้างองค์ความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนออกนำเสนอแนวคิดของตนเอง หรือของกลุ่ม ให้ผู้เรียนคนอื่น ๆ ได้รับรู้ และอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันจนเกิดความเข้าใจที่ชัดเจน
- 5) ขั้นสรุป เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียน เพื่อสะท้อนความคิดเห็นหรือความรู้ที่ได้ และตรวจสอบความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการเรียนด้วย

ตามที่นักการศึกษาได้นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกข้างต้น สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการเรียนรู้ที่เปลี่ยนจากการยัดวิชาเป็นตัวตั้งมาเป็นยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง มีประเด็นและลักษณะสำคัญตามแนวคิดและหลักการที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเรียนรู้ของตนเอง

7. รูปแบบและวิธีสอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์กันเรียนรู้ด้วยตนเอง กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดขั้นสูง ในบรรดาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งครูผู้สอนอิสลามศึกษา สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนอิสลามศึกษาได้ คือ Qandil, (2000: 166-167); Al - Jallad, (2007: 141); Halim Tamuri and Siti Muhibah Haji Nor, (2015: 39) วิธีสอนโดยใช้การอภิปราย (Discussion) วิธีสอนโดยการระดมสมอง (Brain Storming) วิธีสอนใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) วิธีสอนเน้นทักษะกระบวนการคิด (Thinking Skill) และวิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติ (Role Playing) ดังรายละเอียด ดังนี้

7.1 วิธีสอนโดยใช้การอภิปราย (Discussion)

ไสว พักขาว (2544: 119-121) ได้อธิบายถึงวิธีสอนแบบอภิปราย (Discussion Method) รายละเอียด ดังนี้

การสอนแบบอภิปรายเป็นการสอนที่ผู้สอนให้ผู้เรียนมาประชุมกันเป็นกลุ่ม เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็น หรือระดมความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่งตามที่ผู้สอนกำหนด

ประเภทของการอภิปราย

1) การอภิปรายในชั้นเรียน เป็นการอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) อาจจัดเป็นอภิปรายทั้งชั้น (Whole Class Discussion) และอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion)

1.1) อภิปรายทั้งชั้น (Whole Class Discussion) เป็นการสอนที่ผู้สอนเป็นผู้นำอภิปราย โดยเริ่มจากการใช้คำถามเร้าความสนใจให้ผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และผู้สอนในฐานะผู้นำอภิปรายจะช่วยเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ จนได้ข้อสรุปในที่สุด ขั้นตอนการสอนแบบอภิปรายทั้งชั้นในชั้นเรียน

1.1.1) กำหนดประเด็นหรือเรื่องที่จะอภิปราย

1.1.2) ระบุวัตถุประสงค์ และบทบาทของผู้เรียนในการอภิปราย

1.1.3) ร่วมกันอภิปรายโดยครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็น

1.1.4) สรุปแนวคิดที่ได้จากการอภิปราย

1.2) อภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) เป็นการสอนที่ผู้สอนแบ่งผู้เรียนในห้องออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณ 5-8 คน แล้วให้ร่วมกันอภิปรายในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งหรือมากกว่า ซึ่งมีลักษณะของการแสดงความคิดเห็น หรือบางครั้งก็มีลักษณะของการระดมพลังสมอง (Brainstorming)

ขั้นตอนการสอนแบบอภิปรายแบบกลุ่มย่อยในชั้นเรียน

1.2.1) กำหนดประเด็นหรือเรื่องที่จะอภิปราย

1.2.2) แบ่งกลุ่มผู้เรียน : แต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการ

1.2.3) ระบุวัตถุประสงค์ของการอภิปรายและบทบาทหน้าที่ของผู้เรียน และกำหนดเวลาในการอภิปราย

1.2.4) อภิปราย

1.2.5) นำเสนอผลการอภิปรายต่อกลุ่มใหญ่

1.2.6) สรุปผลการอภิปราย

ในการอภิปรายแบบนี้ควรให้มีการเลือกประธานกลุ่มเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำการอภิปราย และให้มีเลขานุการกลุ่มเพื่อทำหน้าที่จดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการอภิปรายของกลุ่ม และข้อสรุปของกลุ่ม เมื่อการอภิปรายสิ้นสุดอาจให้มีการนำเสนอผลการอภิปรายของแต่ละกลุ่มต่อที่ประชุมใหญ่ ผู้ที่จะนำเสนออาจเป็นประธานกลุ่มหรือเลขานุการกลุ่มก็ได้

2) การอภิปรายนอกชั้นเรียน หรือการอภิปรายในที่ชุมชน (Public Discussion) มีรูปแบบเป็นการอภิปรายคณะ (Panel Discussion) การอภิปรายแบบฟอรัม (Forum Discussion) การอภิปรายแบบซิมโพเซียม (Symposium Discussion) การประชุมสัมมนา (Seminar) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และการประชุมเพื่อสรุปหลักการ (Conference) ดังรายละเอียด ดังนี้

2.1) การอภิปรายคณะ (Panel Discussion) เป็นการอภิปรายที่แยกคณะผู้อภิปรายออกจากผู้ฟัง โดยคณะผู้อภิปรายจะประกอบด้วย สมาชิกประมาณ 3-6 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและรอบรู้ในเรื่องที่จะอภิปราย ในการอภิปรายจะมีผู้ดำเนินการอภิปรายทำหน้าที่กล่าวนำ แนะนำผู้ร่วมอภิปราย สรุปเชื่อมโยงประเด็นสำคัญต่าง ๆ ผู้ดำเนินการจะทำความตกลงกับผู้อภิปรายว่าจะให้ทุกคนละกี่รอบ รอบละกี่นาที เมื่อการดำเนินอภิปรายจบแล้วผู้ดำเนินการอภิปรายจะเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้ซักถาม

2.2) การอภิปรายแบบฟอรัม (Forum Discussion) เป็นการอภิปรายแยกคณะผู้อภิปรายออกจากผู้ฟัง โดยการปาฐกถาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีชื่อเสียงก่อน จากนั้นจึงมีการอภิปรายโดยผู้เชี่ยวชาญมากกว่า 1 คน ต่อจากการปาฐกถาแล้วเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้ซักถามภายหลัง

2.3) การอภิปรายแบบซิมโพเซียม (Symposium Discussion) เป็นการประชุม แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้อภิปรายหลายคน ซึ่งผู้ร่วมอภิปรายแต่ละคนจะเตรียมการนำเสนอความรู้ ในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่ตนได้ศึกษาค้นคว้า และมีความเชี่ยวชาญมาอภิปราย ผู้ดำเนินการอภิปราย จะเป็นผู้เชื่อมโยงเรื่องที่ผู้อภิปรายแต่ละคนพูดให้ผู้ฟังเข้าใจ และหากมีผู้ฟังถามตรงกับเรื่องของ ผู้อภิปรายผู้ใดผู้นั้นจะเป็นคนตอบ

2.4) การประชุมสัมมนา (Seminar) เป็นการประชุมเพื่ออภิปรายหัวข้อที่ได้ กำหนดไว้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ร่วมอภิปรายอย่างอิสระ ผู้เข้าร่วมสัมมนามักเป็น ผู้ที่มีความสนใจและมีประสบการณ์ร่วมกันในเรื่องที่สัมมนา ในการสัมมนามักจะมีการจัดเตรียมเอกสาร ประกอบการสัมมนา อาจมีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพิ่มเติมในบางประเด็น และจะมีการสรุปผล การสัมมนา และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ด้วย

2.5) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการประชุมแบบสัมมนา แต่มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้เข้าร่วมประชุมฝึกทักษะบางอย่างหรือผลิตผลงานออกมาให้ได้ อย่างชัดเจน มักใช้ในการส่งเสริมความรู้ ความคิด หรือทักษะบางประการให้แก่ผู้ที่มีความต้องการ

2.6) การประชุมเพื่อสรุปหลักการ (Conference) เป็นการประชุมที่มีลักษณะ การสัมมนาแต่มีจุดประสงค์เพื่อร่วมกันกำหนดหลักการ และแนวปฏิบัติร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมจะต้องมีพันธะผูกพันต้องปฏิบัติตามที่ประชุมได้ตกลงกัน การประชุมในลักษณะนี้ มักประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ

7.2 วิธีสอนโดยการระดมสมอง (Brain Storming)

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2547: 108-109) ได้อธิบายถึงวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การระดมสมอง (Brainstorming Method) ดังนี้

1) ความหมาย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้การระดมสมองว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่ให้ ผู้เรียนทุกคนได้แสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาให้มากที่สุด โดยเสนอ ได้อย่างเสรี ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่เสนอมามีการบันทึกความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะทั้งหมดไว้ หลังจากนั้นอาจจะจัดให้มีการอภิปราย ทบทวนความคิดทั้งหมด จัดเป็นหมวดหมู่หรือประเภท และตัดสินใจวิธีการที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้

2) วัตถุประสงค์

เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี มีแนวความคิดใหม่ ความคิด ที่กว้างขวาง และสามารถนำแนวความคิดเหล่านั้นไปสู่การตัดสินใจหรือการแก้ปัญหาได้ดี

3) องค์ประกอบที่สำคัญ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้การระดมสมองมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

- 3.1) การแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี
- 3.2) การจดบันทึกความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะทั้งหมด
- 3.3) การจัดหมวดหมู่หรือประเภทของความคิด
- 3.4) การตัดสินใจเลือกวิธีการที่ดีไปใช้แก้ปัญหา

4) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้การระดมสมองมีขั้นตอนสำคัญ ดังต่อไปนี้

4.1) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

ผู้สอนอธิบายประเด็นหัวข้อ หรือเรื่องให้ผู้เรียนจะต้องระดมความคิด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ท้าทายหรือเรื่องที่กำลังอยู่ในความสนใจ โดยทั่วไปแล้ว ผู้สอนมักจะเริ่มคำถามนำด้วยว่า “เราจะสามารถ.....ได้อย่างไร”

เช่น “เราจะสามารถแก้ปัญหายาฆ่าได้อย่างไร”

“เราจะสามารถแก้ปัญหาคาการจราจรที่คับคั่งในขณะนี้ได้อย่างไร”

“เราจะทำอะไร เพื่อให้โรงเรียนของเราสะอาด”

ข้อความดังกล่าวผู้สอนควรเขียนไว้บนกระดานเพื่อให้ผู้เรียนเห็นทุกคน

4.2) ชี้นำระดมสมอง

ขั้นนี้เป็นการระดมความคิดจากผู้เรียนทุก ๆ คน ให้มากที่สุด โดยผู้สอนจะเขียนความคิดที่ผู้เรียนแต่ละคนเสนอมา ทุก ๆ ความคิด ซึ่งในขั้นนี้ยังไม่มีการอภิปรายว่า ความคิดของผู้เรียนคนใดดีหรือไม่ดี เป็นไปได้หรือเป็นไปไม่ได้ ขั้นนี้เป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดได้อย่างอิสระ บางครั้งอาจจะให้เวียนกันนำเสนอ โดยผู้สอนแจกลูกหินถ้าใครต้องการเสนอก็ให้โยนลูกหินแล้วนำเสนอ

4.3) ชี้นำอภิปรายและคัดสรร

หลังจากที่ได้ความคิดต่าง ๆ แล้ว ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายประเด็นต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอว่าเป็นวิธีการที่ดีหรือไม่ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร โดยผู้สอนอาจจะกำหนดเกณฑ์คร่าว ๆ ไว้ก่อน หลังจากที่ได้อภิปรายและประเมิน ให้กลุ่มเลือกความคิดที่เห็นว่าดีที่สุดมา 2-3 ความคิด ซึ่งในวิธีนี้ นอกจากเป็นการฝึกอภิปรายแล้วยังเป็นการฝึกทักษะการยอมรับ

4.4) ชั้นจัดลำดับความคิด

เมื่อได้ความคิดที่ดีที่ถูกแล้ว ให้กลุ่มนำความคิดที่ได้เลือกไว้ 2-3 ความคิด มาเขียนลงในกระดานหรือแผ่นกระดาษแล้วให้กลุ่มเลือกว่าความคิดใดมีความสำคัญที่สุด โดยการร่วมกัน พิจารณาให้เหตุผลหรืออาจจะใช้วิธีลงคะแนน โดยยกมือ สำหรับความคิดใดที่ผู้เรียนให้ความสำคัญ มากก็จัดเป็นลำดับที่ 1 ลดหลั่นลงมา

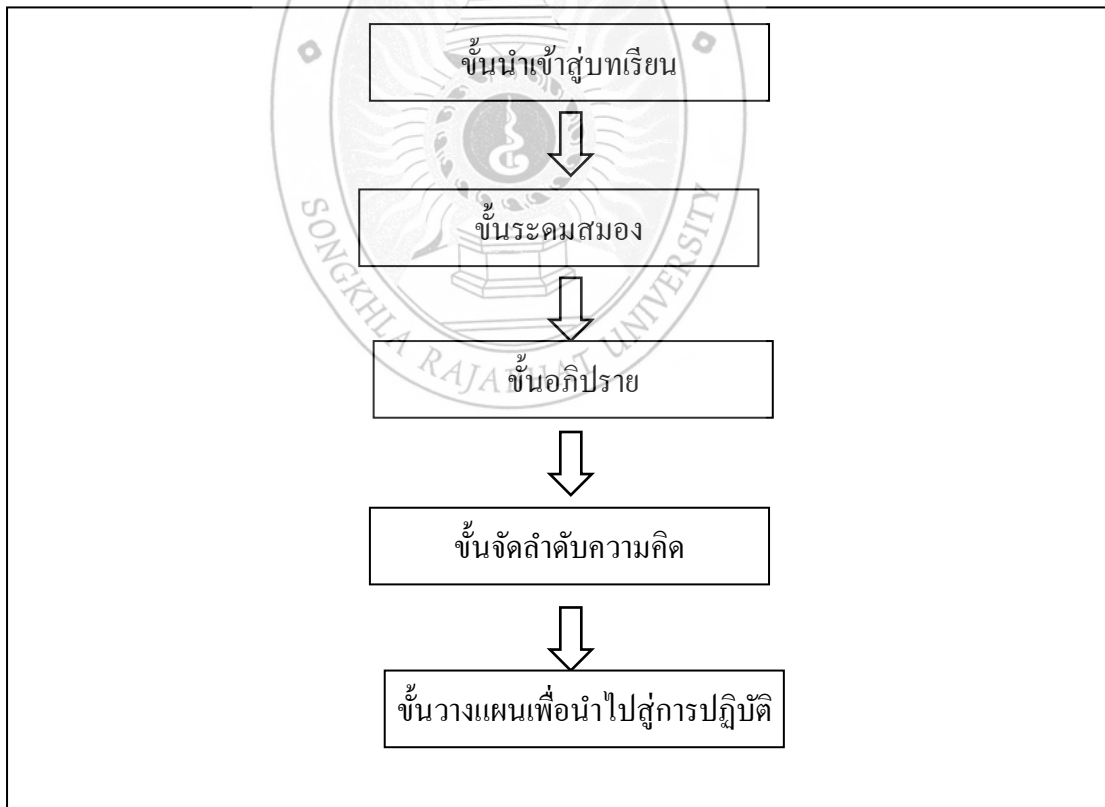
4.5) ชั้นวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

ในขั้นนี้ให้กลุ่มเขียนแผนในการนำแนวคิดนี้ไปใช้ ซึ่งในแผนนั้นจะต้อง ระบุหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้เรียนแต่ละคนปฏิบัติการทำงานและขั้นตอนการทำงาน

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การระดมสมองสามารถสรุปเป็นแผนภูมิ

ดังนี้

แผนภูมิแสดงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การระดมสมอง

ภาพ 6 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การระดมสมอง

ที่มา: สุวิทย์ มูลคำ, 2547: 201.

5) ข้อเสนอแนะ

บุญชม ศรีสะอาด (2541: 65) ได้เสนอเทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้การระดมความคิดไว้ ดังนี้

5.1) จะต้องให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจว่าในการระดมความคิดนั้นต้องการให้เสนอความคิดให้มากที่สุด โดยเสนอได้อย่างเสรี ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ความคิดเห็นของผู้อื่น การเสนอความคิดที่แปลกเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา ความคิดที่เสนอมานั้นอาจจะเป็นการปรับปรุงแนวความคิดแนวคิดของผู้อื่น ๆ ได้

5.2) ในการระดมความคิดจะต้องดำเนินการไม่ให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ความคิดของผู้อื่นที่เสนอไปแล้ว ไม่ควรให้มีลักษณะผูกขาดเกินไป และไม่ควรบังคับให้ทุกคนเสนอความคิด

5.3) ทำการจดบันทึกแนวความคิดทุกอย่างที่ผู้เรียนเสนอมาลงบนกระดานดำ หรือแผ่นกระดาษที่เตรียมไว้ให้ทุกคนได้มองเห็น และเก็บไว้เพื่อจัดหมวดหมู่ สรุป และประมวลผลต่อไป

5.4) ควรจัดที่นั่งแบบครึ่งวงกลมเพื่อสะดวกต่อการระดมสมองและการประเมินผล

5.5) หลังจากระดมความคิดแล้ว ควรมีการจัดหมวดหมู่อภิปราย ทบทวน ความคิดทั้งหมดนั้น เพื่อตัดสินใจว่ามีวิธีใดบ้างที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้

5.6) โดยทั่วไปจะให้เสนอความคิดด้วยปากเปล่า แต่ถ้าหากเป็นกลุ่มใหญ่ อาจให้ผู้เรียนเขียนใส่กระดาษและรวบรวมไว้

6) ข้อดีและข้อจำกัด

ข้อดีและข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้การระดมสมอง มีดังนี้

6.1) ข้อดี

6.1.1) สามารถใช้ได้ดีเมื่อผู้สอนต้องการกระตุ้น ให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง

6.1.2) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะอย่างเสรีมีความสบายใจ

6.1.3) ทำให้ได้ความคิดที่กว้างขวาง แปลกใหม่ และอาจนำไปใช้แก้ปัญหาได้ดี

6.2) ข้อจำกัด

6.2.1) เป็นวิธีการที่อาจใช้เวลามาก

6.2.2) ถ้าผู้เรียนมีจำนวนมากเกินไปอาจทำให้มีการแสดงความคิดเห็นไม่ทั่วถึง หรือสมาชิกแต่ละคนอาจจะมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นน้อยเกินไป

6.2.3) ผู้เรียนที่ไม่คุ้นเคยวิธีการนี้อาจจะไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นที่แปลก ๆ ในระยะแรก ๆ

7.3 การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning)

7.3.1 ความหมาย

สุคนธ์ ลินธพานนท์ (2560: 83) ได้สรุปความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือกระตุ้นผู้เรียนให้มีความสนใจใคร่รู้และต้องการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา ซึ่งผู้สอนอาจจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาและฝึกกระบวนการวิเคราะห์และแก้ปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจนและสามารถใช้ทักษะกระบวนการที่นำไปสู่การแก้ปัญหาได้

7.3.2 ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550: 2-3) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานได้ ดังนี้

- 1) ต้องมีสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและเริ่มต้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้
- 2) ปัญหาที่นำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ควรเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นพบเห็นได้ในชีวิตจริงของผู้เรียนหรือมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นจริง
- 3) ผู้เรียนเรียนรู้โดยการนำตนเอง (Self - Directed Learning) ค้นหาและแสวงหาความรู้คำตอบด้วยตนเอง ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง บริหารเวลาเอง คัดเลือกวิธีการเรียนรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ รวมทั้งประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4) ผู้เรียนเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย เพื่อประโยชน์ในการค้นหาความรู้ ข้อมูลร่วมกัน เป็นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุและผล ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการรับส่งข้อมูล เรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และฝึกการจัดระบบตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นทีม ความรู้คำตอบที่ได้มีความหลากหลายขององค์ความรู้จะผ่านการวิเคราะห์โดยผู้เรียน มีการสังเคราะห์ และตัดสินใจร่วมกัน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนี้นอกจากจัดการเรียนรู้เป็นกลุ่มแล้วยังสามารถจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้เป็นรายบุคคลได้ แต่อาจทำให้ผู้เรียนขาดทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- 5) การเรียนรู้มีลักษณะการบูรณาการความรู้และบูรณาการทักษะกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และคำตอบที่กระจ่างชัด
- 6) ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้จะได้มาภายหลังจากผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแล้วเท่านั้น

7) การประเมินเป็นการประเมินผลจากสภาพจริง โดยพิจารณาจากการปฏิบัติงาน ความก้าวหน้าของผู้เรียน

7.3.3 แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550: 4-6) ได้อธิบายการนำแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1) พิจารณาหลักสูตรของสถานศึกษา โดยดูจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ให้เหมาะสมกับวิธีการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทั้งทางด้านทักษะและกระบวนการเรียนรู้ จากนั้นจึงเลือกเนื้อหาสาระมากำหนดการสอน เช่น พิจารณาว่า ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังต้องการให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการค้นหา และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นต้น

2) กำหนดแหล่งข้อมูล เมื่อผู้สอนพิจารณาจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และกำหนดเนื้อหาสาระแล้ว ผู้สอนต้องกำหนดแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ให้เพียงพอเพื่อให้ผู้เรียนนำมาแก้ปัญหาหรือค้นหาคำตอบได้ ซึ่งแหล่งข้อมูลเหล่านี้ ได้แก่ ตัวผู้สอน ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต วิกิทัศน์ บุคลากรต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

3) กำหนดและเขียนขอบข่ายปัญหาที่เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนต้องการศึกษาค้นหาคำตอบ

4) กำหนดกิจกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมการสอนที่ผู้สอนเลือก หรือสร้างขึ้นจะต้องทำให้ผู้เรียนสามารถเห็นแนวทางในการค้นพบความรู้หรือคำตอบได้ด้วยตนเอง

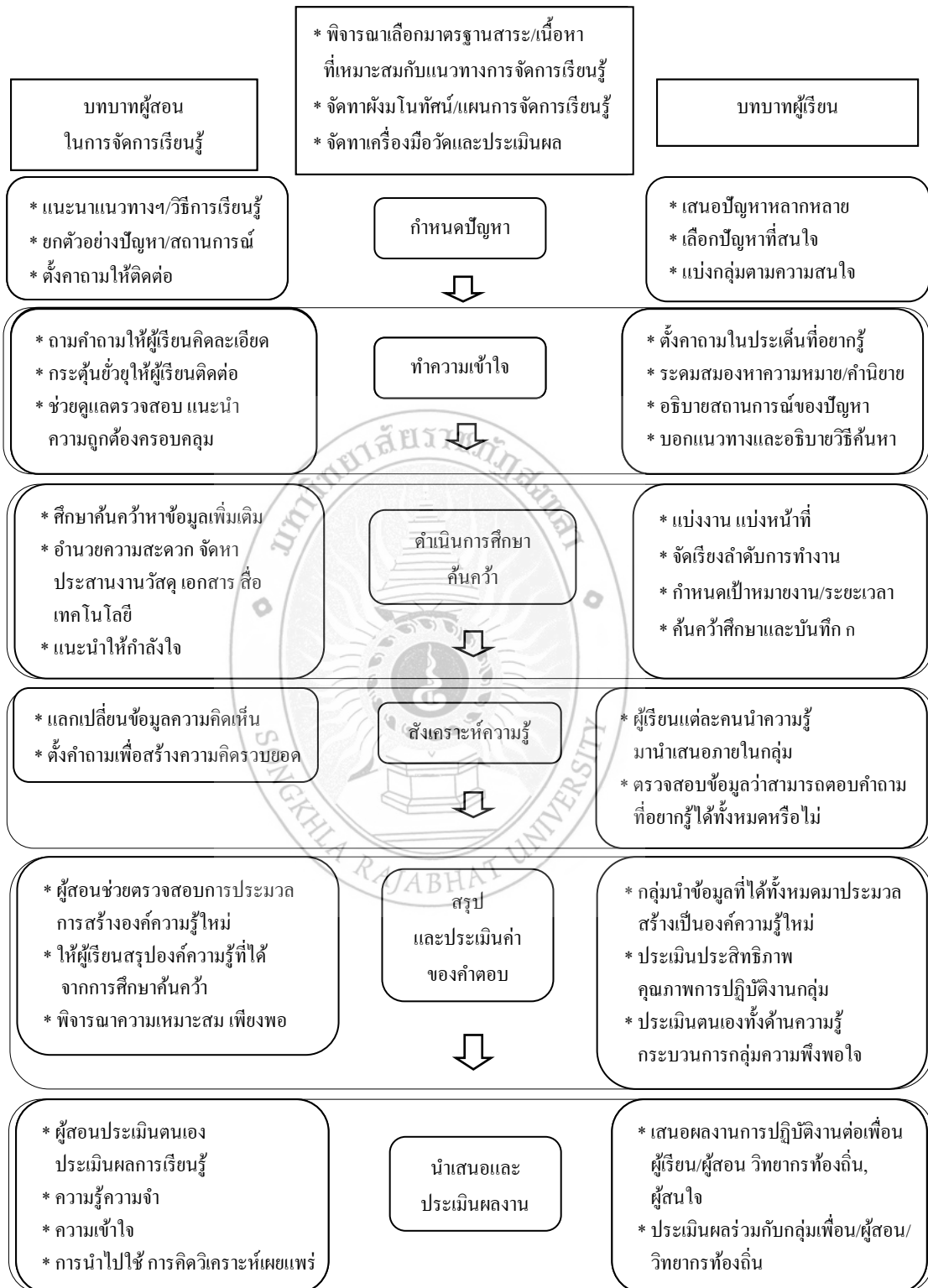
5) สร้างคำถาม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำเนินกิจกรรมได้ ควรสร้างคำถามที่มีลักษณะกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจงานที่กำลังทำอยู่และมองเห็นทิศทางในการทำงานต่อไป

6) กำหนดวิธีการประเมินผล ควรเป็นการประเมินผลตามสภาพจริง โดยประเมินทั้งทางด้านเนื้อหา ทักษะกระบวนการและการทำงานกลุ่ม

7.3.4 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550: 4-6) ได้อธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานแสดงดังแผนผังได้ ดังนี้

แผนภาพแสดงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การเตรียมการของผู้สอน

ภาพ 7 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550: 7.

- รายละเอียดของแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550: 8) ได้อธิบายรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังนี้
- ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหาเป็นขั้นที่ผู้สอนจัดสถานการณ์ต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมองเห็นปัญหา สามารถกำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนอยากรู้อยากเรียนได้ และเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ
- ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา ผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้
- ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนกำหนดสิ่งที่จะต้องเรียน ดำเนินการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง ด้วยวิธีหลากหลาย
- ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อภิปรายผล และสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด
- ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปผลงานของกลุ่มตนเอง และประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้า มีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยพยายามตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มของตนเองอย่างอิสระทุกกลุ่มช่วยกันสรุปองค์ความรู้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง
- ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้อาจจัดองค์ความรู้ และนำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย ผู้เรียนทุกกลุ่มรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาร่วมกัน ประเมินผลงาน

7.4. วิธีสอนเน้นทักษะกระบวนการคิด (Thinking Skill)

7.4.1 แนวคิด

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553: 20) ได้กล่าวว่า กระบวนการคิด เป็นกระบวนการทางสมองในการจัดกระทำข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่รับเข้ามา เป็นกระบวนการทางสติปัญญา มีลักษณะเป็นกระบวนการหรือวิธีการ ในการพัฒนาให้เกิดกระบวนการคิด จึงต้องมีบุคคล มีเนื้อหา หรือข้อมูลที่ใช้ในการคิด คุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการคิด กระบวนการที่ใช้ในการคิด วิธีการพัฒนา การคิด และการวัดและประเมินการคิด

7.4.2 ความสำคัญและองค์ประกอบของการคิด

1) ความสำคัญของการคิด

ฉันท ชาทูทอง (2554: 23-26) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการคิดว่าการคิดถือเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการกระทำและการแสดงออกทั้งหลายของบุคคล การคิดมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพคน ดังนี้

1.1) คิดเป็น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 14-15) ได้กล่าวถึงทักษะการคิดไว้ในมาตรา 24 (2) ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องฝึกทักษะกระบวนการคิด และ (3) ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น

1.2) รู้จักคิด

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน, 2549) ได้กำหนดการประเมินทักษะการคิดไว้ในมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณคิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ และมาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานที่ 18 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ระบุว่ามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์

1.3) มีความคิด

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) ได้กำหนดจุดหมายที่เกี่ยวกับทักษะการคิดไว้ด้วย กล่าวคือ จุดหมายข้อที่ 2 กล่าวว่า “มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน และข้อที่ 4” มีทักษะและกระบวนการสอน โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาาสตร์ ทักษะการคิด

1.4) คิดอย่างเป็นระบบ

ตามหนังสือเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรีได้เสนอในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2547 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ร่วมพิจารณากับกระทรวงศึกษาธิการว่าการคิดอย่างเป็นระบบ (System Thinking) สมควรจะจัดการเรียนการสอนข้างต้นในชั้นปีใด อย่างไร เพื่อให้เหมาะสมกับพัฒนาการทางสมองของเด็กและเยาวชนมากที่สุด

1.5) ฐานสร้างองค์ความรู้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้กำหนดจุดหมายในข้อ 2 ไว้ว่า “... มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด

การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต” และได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนไว้ว่า “ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่ การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม”

1.6) สร้างทักษะทางปัญญา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2551) ได้กำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย (Thailand Qualification Frameworks: TQF) ที่เกี่ยวกับการคิดไว้ในด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ และใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่าง ๆ ในการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน

สรุปได้ว่า จากนโยบายสู่การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับ ได้ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของการคิด โดยได้มีการพยายามกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถมากขึ้นตามวัยและพัฒนาการ ซึ่งย่อมส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

2) องค์ประกอบของการคิด

การคิดประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ (สุวิทย์ มูลคำ, 2547: 5)

2.1) สิ่งเร้า

สิ่งเร้า เป็นสื่อและองค์ประกอบแรกที่เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลเกิดการรับรู้ สิ่งเร้าทำให้เกิดปัญหา ความสงสัยหรือความขัดแย้ง จะก่อให้เกิดการคิดอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ ภาพ เสียง ข้อมูล สัญลักษณ์ กิจกรรม หรือสถานการณ์ต่าง ๆ

2.2) การรับรู้

บุคคลสามารถรับรู้ได้โดยประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ระดับการรับรู้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคุณภาพของสิ่งเร้า และความสามารถรับรู้ของแต่ละบุคคลเมื่อรับรู้แล้วเกิดปัญหา หรือข้อสงสัยจะกระตุ้นให้เกิดการคิด

2.3) จุดมุ่งหมายในการคิด

ผู้คิดจะต้องมีจุดมุ่งหมายในการคิด ผู้คิดจะต้องมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนในการคิดแต่ละครั้งว่าต้องการเหตุผลเพื่ออะไร เช่น เพื่อแก้ปัญหาตัดสินใจหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เป็นต้น จะช่วยให้เลือกใช้วิธีคิดได้ถูกต้องและได้ตรงกับความต้องการ

2.4) วิธีคิด

การคิดแต่ละครั้งจะต้องเลือกวิธีที่ตรงกับจุดมุ่งหมายในการคิดนั้น ๆ เช่น คิดเพื่อตัดสินใจ ควรใช้วิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหา ควรใช้วิธีคิดแบบแก้ปัญหา เป็นต้น

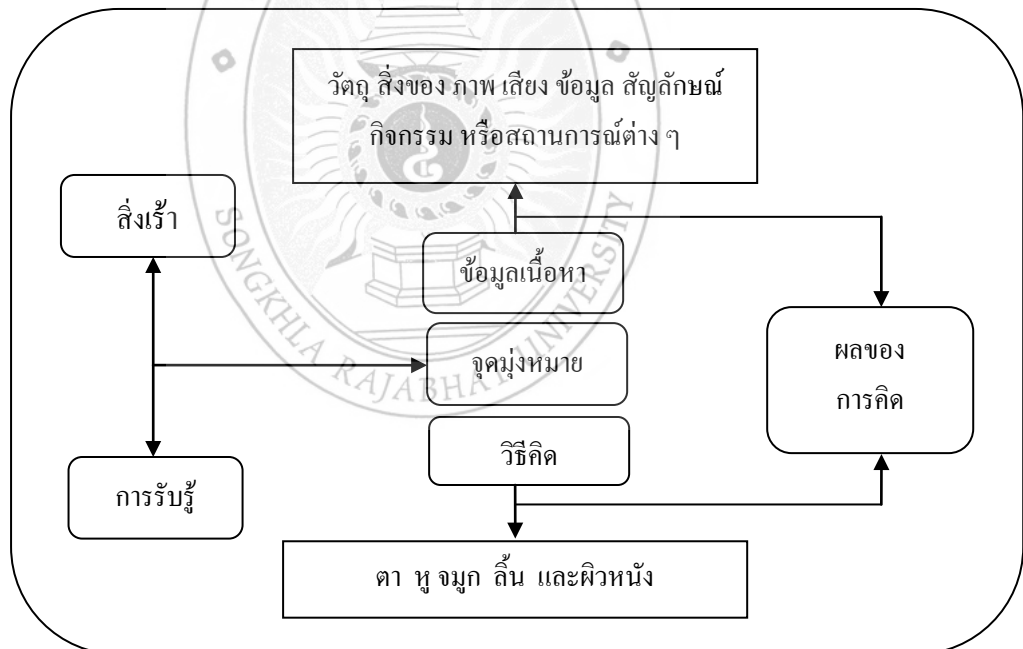
2.5) ข้อมูลหรือเนื้อหา

ข้อมูลหรือเนื้อหาจะใช้ประกอบความคิดใด ๆ อาจจะเป็นความรู้หรือประสบการณ์เดิม หรือข้อมูลความรู้ใหม่ที่ศึกษาค้นคว้า

2.6) ผลของการคิด

ผลของการคิด เป็นผลที่ได้จากการปฏิบัติงานทางสมองหรือกระบวนการคิดของสมอง

จากองค์ประกอบของการคิดดังกล่าว ผู้เขียนนำมาเขียนเป็นผังความคิดได้ดังภาพ ดังนี้

ภาพ 8 องค์ประกอบของการคิด

ที่มา: ฆนัท ชาติทอง, 2554: 26.

3) แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิด

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดมีแนวทาง ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553: 20-21)

3.1) การจัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการคิด โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนคิด ไม่ปิดกั้นความคิด ให้กำลังใจ เสริมแรงเมื่อผู้เรียนคิดได้ด้วยตนเอง

3.2) ใช้รูปแบบวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดเชื่อมโยงจากความคิดเดิมในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ได้แก่ การคิดคล่อง การคิดหลากหลาย การคิดละเอียด การคิดชัดเจน การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดถูกทาง การคิดกว้าง การคิดลึกซึ้ง และการคิดไกล

3.3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด และกระบวนการคิดต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน ซึ่งทักษะการคิดสามารถแบ่งได้ ดังนี้

3.3.1) ทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

(1) ทักษะการสื่อความหมาย หมายถึง ทักษะการรับสาร รับความคิด ของผู้อื่นเข้ามาเพื่อรับรู้ ตีความ แล้วจดจำเมื่อต้องการที่จะระลึกถึงเพื่อนำมาเรียบเรียง และถ่ายทอดความคิดของตนให้แก่ผู้อื่น โดยแปลความคิดในรูปของภาษาต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน

(2) ทักษะการคิดที่เป็นแกนหรือทักษะการคิดทั่วไป หมายถึง ทักษะ การคิดที่จำเป็นต้องใช้อยู่เสมอในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ทักษะการสังเกต ทักษะ การสำรวจ ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล ทักษะการจำแนก และทักษะ การเปรียบเทียบ เป็นต้น

3.3.2) ทักษะการคิดขั้นสูง หมายถึง ทักษะการคิดที่มีขั้นตอนหลาย ขั้นและต้องอาศัยทักษะการสื่อความหมาย และทักษะการคิดทั่วไปหลาย ๆ ทักษะในแต่ละขั้น เช่น ทักษะ การตั้งสมมติฐาน ทักษะการสรุปลงความเห็น ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการประเมิน ทักษะ การสร้างองค์ความรู้ เป็นต้น

3.4) ให้ความแก่ผู้เรียนในการใช้ความคิด และแสดงความคิด อภิปราย แลกเปลี่ยน กระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้

3.5) ร่วมกันสรุปประเด็นที่ได้จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

3.6) การวัดและประเมินผลการเรียน ทั้งทางด้านเนื้อหา สาระการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการคิด

4) ผลที่เกิดกับผู้เรียน

- 4.1) มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ ปฏิบัติงานได้อย่างมีขั้นตอน
- 4.2) มีความสามารถในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ และประเมินค่าโดยใช้หลักเกณฑ์อย่างสมเหตุสมผล รู้จักประเมินตนเองและผู้อื่น ได้อย่างถูกต้อง
- 4.3) ส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาในการอ่าน เขียน ฟัง พูดของผู้เรียน ให้มีทักษะในการสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี

4.4) ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและในสถานการณ์ปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กระบวนการคิดจึงเป็นภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตในสังคมที่มีความยุ่งยากและซับซ้อนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไข ปัญหาเพื่อเลือกตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ของสังคมได้อย่างเข้มแข็ง

5) ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553: 22) ได้ยกตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิด ดังนี้

ครูประกายเพชร ได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากในขณะที่สอน พบว่า การใช้คำถามสอบถามผู้เรียนจะได้ความคิดเห็นจากผู้เรียนบางคนที่ชอบพูด บางคนที่ไม่ชอบพูดแต่มีความคิดดี ๆ ควรได้แสดงความคิดเห็น จึงคิดว่าจะเพิ่มทักษะการคิดให้ผู้เรียนได้คิดและนำเสนอความคิดของตนเอง รวมทั้งได้เรียนรู้ความคิดของเพื่อนด้วย จึงออกแบบกิจกรรมที่เรียกว่า Gallery method เป็นเทคนิคการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหา โดยผู้เรียนเป็นผู้เดินเคลื่อนที่ผ่านแนวคิดต่าง ๆ แบบเดียวกับการชมนิทรรศการงานศิลปะ (Art Gallery) เพื่อรวบรวมแนวคิดต่าง ๆ และคิดต่อขยายวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ดังนี้

- 5.1) แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 4-7 คน
- 5.2) ตัดกระดาษ Flip Chart ที่เขียนประเด็นปัญหาไว้ที่ผนังห้องเท่ากับจำนวนกลุ่ม โดยเป็นปัญหาเดียวกันทั้งสิ้น
- 5.3) แต่ละกลุ่มเขียนคำตอบหรือแนวทางแก้ปัญหาลงในกระดาษ หรือเขียนใส่แถบกระดาษนำไปติด โดยเขียนให้ชัดเจน กระชับ และเข้าใจได้ง่าย
- 5.4) แต่ละกลุ่มเดินไปศึกษาผลการคิดของกลุ่มอื่น ๆ พร้อมทั้งจดบันทึกความคิดเห็นที่ได้

5.5) สมาชิกแต่ละกลุ่มกลับมาที่กลุ่ม แล้วนำความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้มาเขียนเพิ่มเติมลงในใบงานของกลุ่ม อาจเป็นความคิดที่คัดลอกมาหรือเป็นความคิดใหม่ที่คิดต่อจากข้อมูลเดิม

5.6) หากมีเวลาอาจให้เดินศึกษาแนวคิดได้อีกหลายรอบ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้อาจนำมาจัดกลุ่ม หรือเขียนความเชื่อมโยงก่อนนำเสนอผลงาน

7.5 วิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติ (Role Playing)

7.5.1 ความหมาย

ทิสนา แคมณี (2558: 358) ได้ให้ความหมายวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงและแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของตน และนำเอาการแสดงออกของผู้แสดงทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่สังเกตพบมาเป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

7.5.2 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการสอน โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติมีดังนี้ (ทิพยวิมล วังหิรัญ, 2551: 134)

- 1) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในพฤติกรรมและความรู้สึกของผู้อื่น
- 2) เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับหรือเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม
- 3) เพื่อให้ผู้เรียน ได้ใช้ความรู้ความคิดในการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ
- 4) เพื่อให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสแสดงออก ได้เรียนรู้ด้วยความเพลิดเพลิน
- 5) เพื่อให้การเรียนการสอนมีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น

7.5.3 ลักษณะของบทบาทสมมติ

บทบาทสมมติที่ผู้เรียนแสดงออกแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546: 165 อ้างถึงใน ทิพยวิมล วังหิรัญ, 2551: 135)

1) การแสดงบทบาทสมมติแบบละคร เป็นการแสดงบทบาทตามเรื่องราวที่มีอยู่แล้ว ผู้แสดงรับทราบเรื่องราวทั้งหมดแต่ไม่ได้รับบทที่กำหนดให้แสดงตามอย่างละเอียด ผู้แสดงต้องแสดงออกเองตามความคิดของตนและดำเนินเรื่องไปตามท้องเรื่องที่ได้กำหนดไว้แล้ว ซึ่งมีลักษณะเหมือนละคร

2) การแสดงบทบาทสมมติแบบแก้ปัญหา เป็นการแสดงบทบาทสมมติที่ผู้เรียนได้รับทราบสถานการณ์ หรือเรื่องราวแต่เพียงเล็กน้อยเท่าที่จำเป็น ซึ่งมักเป็นสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

หรือมีความขัดแย้งแฝงอยู่ ผู้แสดงบทบาทจะใช้ความคิดเห็นของตนในการแสดงออกและการแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างเสรี

7.5.4 ขั้นตอนการสอน

กรมวิชาการ (2543: 37-40 อ้างถึงใน ทิพย์วิมล วังหิรัญ, 2551: 135-137) ได้นำเสนอขั้นตอนการสอนโดยใช้บทบาทสมมุติมีรายละเอียด ดังนี้

1) ขั้นเตรียมการสอน เป็นการเตรียมใน 2 หัวข้อใหญ่ ได้แก่

1.1) เตรียมจุดประสงค์ของการแสดงบทบาทสมมุติให้แน่ชัดและเฉพาะเจาะจง ว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจอะไรบ้างจากการแสดง

1.2) เตรียมสถานการณ์สมมุติ เพื่อให้ผู้เรียนฟังโดยให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การเตรียมสถานการณ์และบทบาทสมมุตินี้ อาจเตรียมเขียนไว้อย่างละเอียดเพื่อมอบให้แก่ผู้เรียน หรือเตรียมเฉพาะสถานการณ์เพื่อเล่าให้ผู้เรียนฟัง ฟังรายละเอียด ผู้เรียนต้องคิดเอาเอง

การเตรียมสถานการณ์และบทบาทสมมุติ นี้ควรให้มีความชัดเจน มีความยากง่าย ให้เหมาะสมกับระดับผู้เรียน มีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงและควรให้มีความขัดแย้ง หรือปัญหาที่จะต้องแก้ไขเพื่อให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสฝึกคิดและแก้ปัญหา

2) ขั้นตอนการสอน จัดแบ่งย่อยได้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

2.1) ชี้นำเข้าสู่การแสดงบทบาทสมมุติ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรม โดยผู้สอนอาจใช้วิธีการเชื่อมโยงประสบการณ์ใกล้ตัวผู้เรียนเล่าเรื่องราว หรือสถานการณ์สมมุติ ชี้แจงบทบาทของสถานการณ์สมมุติ และการร่วมกันช่วยแก้ปัญหา

2.2) เลือกผู้แสดงเมื่อผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมแล้วผู้สอนจะจัดตัวผู้แสดงในบทบาทต่าง ๆ ในการเลือกตัวผู้แสดงนั้นอาจใช้วิธี ดังนี้

2.2.1) เลือกอย่างเจาะจง เช่น เลือกผู้มีปัญหาออกมาแสดง เขาได้รู้สึกในปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา

2.2.2) เลือกผู้ที่มีบุคลิกลักษณะคุณสมบัติ มีความสามารถเหมาะสมกับบทบาทที่กำหนดให้

2.2.3) เลือกผู้แสดงโดยให้อาสาสมัครเพื่อให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนและการตัดสินใจ

2.3) การเตรียมความพร้อมของผู้แสดง ผู้เลือกผู้แสดงได้แล้วผู้สอนควรให้เวลาผู้แสดงได้เตรียมตัวและตกลงกันการแสดง ผู้สอนควรช่วยให้กำลังใจ ช่วยจัดความตื่นตัว ประหม่า และความวิตกกังวลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้แสดงได้แสดงอย่างเป็นธรรมชาติ

2.4) การจัดการการแสดง การจัดการการแสดงอาจจัดแบบง่าย ประหยัด ทั้งเวลาและทรัพยากร เช่น อาจสมมุติโดยการเลื่อนโต๊ะเพียงตัวเดียว เพราะการจัดการนี้เป็นส่วนประกอบย่อยของการแสดง

2.5) การเตรียมผู้สังเกตการณ์การแสดง ในขณะที่ผู้แสดงเตรียมตัว ผู้สอนควรได้ใช้เวลานั้นเตรียมผู้ชมด้วย โดยควรทำความเข้าใจกับผู้ชมว่าควรสังเกตอะไรจึงจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และอภิปรายภายหลัง ผู้สอนอาจเตรียมหัวข้อการสังเกตหรือจัดทำแบบสังเกตการณ์ เตรียมไว้ให้พร้อม แล้วเลือกผู้สังเกตการณ์ช่วยกันดู และบันทึกพฤติกรรมและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่อง ๆ ไป

2.6) การแสดงเมื่อทุกฝ่ายพร้อมแล้วจึงเริ่มแสดง การแสดงนี้ควรปล่อยให้ เป็นไปตามธรรมชาติ ผู้สอนและผู้ชมไม่ควรเข้าขัดกลางคัน นอกจากที่ผู้แสดงต้องการความช่วยเหลือ ในขณะที่ผู้แสดง ผู้สอนควรสังเกตพฤติกรรมของผู้แสดงและผู้ชมอย่างใกล้ชิด

2.7) การตัดบท ผู้สอนหรือผู้กำกับควรตัดบทหรือหยุดการแสดงเมื่อการแสดงผ่านไปเป็นเวลาพอสมควร ไม่ควรปล่อยให้การแสดงเยิ่นเย้อจนเกินไปจะทำให้เสียเวลา และผู้ชมเกิดความเบื่อหน่าย การตัดบทควรจะทำเมื่อ

2.7.1) การแสดงให้ข้อมูลแก่กลุ่มเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์ และ อภิปราย

2.7.2) ผู้ชมและผู้แสดงพอจะเล่าได้ว่า เรื่องราวจะเป็นอย่างไรถ้า มีการแสดงต่อไป

2.7.3) ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้เพราะเกิดความเข้าใจผิด บางประการ หรือเกิดอารมณ์สะเทือนใจมากเกินไป

2.7.4) การแสดงยึดเยื้อไม่ยอมจบหรือจบไม่ลง เพราะผู้ชมหมด ความสนใจที่จะชมการแสดงจนจบเรื่อง

3) ชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง ชั้นนี้ถือเป็นขั้นที่สำคัญยิ่งในการสอน เพราะเป็นขั้นที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้สังเกตเห็นและนำมาวิเคราะห์อภิปราย จนเกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับตนเอง ในขั้นนี้ผู้สอนควรเตรียมคำถามต่าง ๆ ไว้เป็น แนวทางสำหรับตนเองที่จะช่วยให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และอภิปรายร่วมกัน โดยทั่วไปวิธีการที่ใช้ในการดำเนินการในขั้นนี้มี ดังนี้

3.1) ชี้แจงให้ผู้แสดงและผู้ชมเข้าใจว่า การอภิปรายจะเน้นที่เหตุผล และพฤติกรรมที่ผู้แสดงได้แสดงออกมา ไม่ใช่เน้นที่ผู้แสดงดีหรือไม่ดีอย่างไร

3.2) สัมภาษณ์ความรู้สึกและความคิดของผู้แสดง

3.3) สัมภาษณ์ความรู้สึกและความคิดของผู้สังเกตการณ์หรือผู้ชม

3.4) ให้นักแสดงและผู้ชมวิเคราะห์เหตุการณ์ เสนอความคิดเห็น และอภิปรายร่วมกัน โดยผู้สอนอาจใช้คำถามต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด

ข้อสำคัญประการหนึ่งที่ผู้สอนพึงระวังในการดำเนินการอภิปราย คือ ผู้สอน ควรแสดงความเป็นประชาธิปไตย ให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ในการคิดตัดสินใจ ไม่ประเมินค่า ตัดสินความคิดเห็นของผู้เรียนอันอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่กล้าเปิดเผยความรู้สึก ที่แท้จริง

4) ชั้นแสดงเพิ่มเติม หลังจากวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดงแล้ว กลุ่มอาจเสนอแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจ ผู้สอนอาจจะให้มีการแสดงเพิ่มเติมก็ได้ แต่ถ้าการแสดงเพิ่มเติมไม่จำเป็น ผู้สอนสามารถข้ามขั้นไปจนถึงขั้นที่ 5 เลยก็ได้

5) ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป หลังจากจบการอภิปรายจากการแสดงแล้ว ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่มีส่วนสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ได้อภิปรายกันและกัน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์นี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ แนวความคิดกว้างขวางขึ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความจริง จะทำให้ ผู้เรียนสามารถที่จะหาข้อสรุปหรือได้แนวความคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้เป็นอย่างดี

7.5.5) ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีสอน โดยใช้บทบาทสมมุติ

1) ข้อดีของวิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมุติ

1.1) ส่งเสริมให้บทเรียนน่าสนใจและผ่อนคลายความเครียด

1.2) สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึก อารมณ์ และเจตคติของผู้เรียนได้เป็น

อย่างดี

1.3) สร้างเสริมความสามัคคี และช่วยให้เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้ดี

1.4) ช่วยฝึกฝนแก้ปัญหาและการตัดสินใจของผู้เรียน

1.5) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ลึกซึ้งขึ้น

1.6) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการปรับหรือเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรม รวมทั้ง

ปฏิบัติตนในสังคมได้เหมาะสม

2) ข้อจำกัดของวิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมุติ

2.1) ต้องใช้เวลามาก โดยเฉพาะในชั้นอภิปราย ผู้สอนจึงควรวางแผน และเตรียมการให้รัดกุม

2.2) อาจพบปัญหาในเรื่องการควบคุมชั้น ห้องเรียนมักจะเกิดความวุ่นวาย สับสน อันเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการแสดง ผู้สอนต้องวางแผนให้รัดกุมและพยายามฝึกระเบียบ วินัยให้ผู้เรียนตั้งแต่ในระยะแรก

7.5.6) การนำวิธีสอนโดยการแสดงบทบาทสมมุติไปใช้

การนำวิธีสอนโดยการแสดงบทบาทสมมุติไปใช้ ผู้สอนควรคำนึงถึงข้อต่อไปนี้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546: 165 อ้างถึงใน ทิพย์วิมล วังหิรัญ, 2551: 138)

1) จุดประสงค์การสอนเป็นการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านเจตคติ เช่น การเห็นใจผู้อื่น การมีความเมตตา กรุณา เป็นต้น บทเรียนที่เกี่ยวข้องเป็นบทเรียนที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ดังนั้นผู้สอนจึงต้องวิเคราะห์จุดประสงค์และเนื้อหา ถ้าเข้าเกณฑ์การสอน โดยให้แสดงบทบาทสมมุติจะมีความหมายต่อผู้เรียนมาก

2) ผู้สอนต้องเข้าใจให้กระจ่างกับขั้นตอนการสอน เพื่อให้การสอนมีคุณค่าต่อผู้เรียน เช่น การเลือกปัญหาหรือเหตุการณ์มาศึกษา การเตรียมสถานการณ์ การเขียนบทบาทสมมุติจะมีความหมายต่อผู้เรียนมาก

3) การสอนแบบนี้ต้องใช้เวลามาก ผู้สอนต้องวางแผน โดยอาจให้ผู้เรียนศึกษา เนื้อหามาก่อนจากบ้านจะช่วยลดเวลาได้บ้าง

4) วิชาที่เหมาะสมกับการสอนแบบนี้ ได้แก่ วิชาภาษาไทย วิชาอังกฤษ สังคมศึกษาหรือวิชาที่ต้องการพัฒนาเจตคติให้แก่ผู้เรียน โดยผู้สอนอาจเลือกบางบทเรียนที่เหมาะสม กับการใช้วิธีการนี้

5) วิธีสอนแบบนี้ใช้กับผู้เรียนได้ทุกระดับชั้น

ตามที่กล่าวมาข้างต้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีรูปแบบและเทคนิคที่หลากหลาย ซึ่งครูผู้สอนสามารถเลือกนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้โดยเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา ในแต่ละรายวิชาจึงจะได้ผล ฉะนั้นการเลือกวิธีสอนจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ ในแต่ละรูปแบบและเทคนิคการจัดการเรียนรู้มีลักษณะเด่นที่แตกต่างกันดังนี้

1) วิธีสอนโดยใช้การอภิปราย (Discussion) เป็นวิธีสอนที่ให้ผู้เรียนได้ร่วมกัน แสดงความคิดเห็นเพื่อได้มาข้อสรุป ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในรายวิชา อัล - กุรอาน, อัล - ตัฟซีร์, อัล - หะดีษ, อัล - อักเคาะห์ และอัตตารีค

2) วิธีสอนโดยการระดมสมอง (Brain Storming) เป็นวิธีสอนที่ให้ผู้เรียนเสนอความคิดเห็นของตนเองได้อย่างเสรี นำมาอภิปรายคัดสรรเพื่อนำมาวางแผนในการนำสู่การปฏิบัติ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในรายวิชาอัล - ตัฟซีร์

3) วิธีสอนใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) เป็นวิธีสอนโดยใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีกระบวนการกลุ่มในการระดมความคิดเห็น ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในทุกสาขาวิชา

4) วิธีสอนเน้นทักษะกระบวนการคิด (Thinking Skill) สามารถใช้รูปแบบและเทคนิคการสอนที่หลากหลายแตกต่างกัน ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาได้ทุกสาขาวิชา

5) วิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมุติ (Role Playing) เป็นการให้ผู้เรียนแสดงบทบาทที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตจริง มีการวางแผนกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มเกิดทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาได้ในรายวิชาอัล - ตัฟซีร์, อัล - หะดีษ และอัล - อักลา ก ภาษาอาหรับและภาษามลายู

8. พฤติกรรมการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ 58 พฤติกรรมดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5 พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

พฤติกรรมการเรียนการสอน	Baldwin: and Williams (1998)	Johnson and Johnson (1991)	ไสว พักขาว (2544)	ปรีชาญ์ เดชศรี (2545)	บุหงา วัฒนนะ (2546)	สนง. เชาภิการสภากาการศึกษา (2550)	ณรงค์ กาญจนนะ (2553)	จรรยา ดาตา (2553)	ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2554)	บุญเลี้ยง ทุมทอง (2556)	สุพรรณิ ขาญประเสริฐ (2557)	ทิตนา เชนนี (2558)	สุคนธ์ สินธพานนท์ (2558)	สมชาย สุนทรโรหะณะกุล (2559)	พิมพ์พันธ์ เดชะอุปต์ (2560)	สรุปลำไ้
1. นักเรียนได้ปฏิบัติและ ลงมือกระทำ			✓								✓	✓		✓	✓	✓
2. นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำงาน	✓	✓			✓	✓		✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓
3. นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น	✓	✓			✓	✓		✓				✓		✓	✓	✓
4. ครูใช้คำถามกระตุ้นให้คิด			✓					✓	✓		✓	✓				✓
5. มีการฝึกให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถาม						✓		✓								✓
6. ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก					✓	✓		✓	✓		✓		✓			✓
7. กิจกรรมเน้นการนำไปใช้ในชีวิจริง						✓		✓				✓				✓

ตาราง 5 (ต่อ)

พฤติกรรมการเรียนการสอน	Baldwin: and Williams (1998)	Johnson and Johnson (1991)	ไสว พิทักษา (2544)	ปรัชญา เดชศรี (2545)	บุหงา วัฒนะ (2546)	สนง.เลขาธิการสภาการศึกษา (2550)	ณรงค์ กาญจนนะ (2553)	จรรยา ดาสา (2553)	ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2554)	บุญเลี้ยง ทูมทอง (2556)	สุพรรณิชา ชาญประเสริฐ (2557)	ทิตานา เขมณี (2558)	สุคนธ์ ลิ้นชพานนท์ (2558)	สมชาย สุเมธโรโตะหะระกุล (2559)	พิมพ์พันธ์ เดชะอุปต์ (2560)	สรุปลำไย
8. กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้					✓	✓										✓
9. นักเรียนทบทวนความรู้เดิม						✓						✓		✓		✓
10. นักเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ						✓	✓					✓				✓
11. มีกิจกรรมอภิปรายกลุ่มร่วมกันคิดเพื่อหาคำตอบ								✓				✓	✓			✓
12. นักเรียนหาคำตอบด้วยตนเอง						✓		✓			✓		✓			✓
13. มีกิจกรรมใช้คำถาม สนทนา ซักถามเน้นคำถามที่เน้นการคิดขั้นสูง			✓			✓		✓		✓				✓		✓
14. นักเรียนนำเสนอผลงาน						✓						✓				✓
15. นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์โดยการพูด เขียน และ อภิปราย					✓	✓		✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓
16. นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ในคาบเรียน				✓				✓								✓
17. นักเรียนเรียนรู้จากการอ่าน	✓							✓								✓

ตาราง 5 (ต่อ)

พฤติกรรมการเรียนการสอน	Baldwin: and Williams (1998)	Johnson and Johnson (1991)	ไสว พิทักษา (2544)	ปริญญ์ เดชศรี (2545)	บุหงา วัฒนนะ (2546)	สนง.เลขาธิการสภาการศึกษา (2550)	ณรงค์ กาญจนนะ (2553)	จรรยา ดาสา (2553)	ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2554)	บุญเลี้ยง ทูมทอง (2556)	สุพรรณิชา ชาญประเสริฐ (2557)	ทิตานา เขมณี (2558)	สุคนธ์ ถินชพานนท์ (2558)	สมชาย สุเมธโรโตะหะระกุล (2559)	พิมพ์พันธ์ เดชะอุปต์ (2560)	สรุปนำไปใช้
18. นักเรียนถามคำถามที่ยังสงสัย และค้นคว้าเพิ่มเติม	✓		✓					✓								✓
19. นักเรียนได้คิดและแสดงความคิดเห็นของตนเอง								✓							✓	✓
20. นักเรียนแลกเปลี่ยน บันทึกประเด็นที่สำคัญ	✓							✓								✓
21. มีการจัดกิจกรรมจับคู่สลับกันถาม - ตอบ								✓			✓	✓				✓
22. มีกิจกรรมอภิปราย			✓			✓		✓			✓		✓	✓		✓
23. กิจกรรมกลุ่มหวัคิร่วมกันคิดเนื้อหาคำตอบ								✓			✓		✓	✓		✓
24. นักเรียนออกข้อสอบโดยใช้คำถามที่เน้นความคิดชั้นสูง				✓				✓								✓
25. นักเรียนเรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้อ่าน พูด ฟัง คิด อย่างกลุ่มเล็ก			✓								✓		✓			✓
26. นักเรียนเขียนข้อความสั้น ๆ สรุปเรื่องที่เข้าใจได้มากที่สุด ดีที่สุด และเรื่องที่เข้าใจได้น้อยที่สุด								✓								✓
27. ฝึกกระบวนการกลุ่ม	✓					✓						✓	✓			✓

ตาราง 5 (ต่อ)

พฤติกรรมการเรียนการสอน	Baldwin: and Williams (1998)	Johnson and Johnson (1991)	ไสว พิทักษา (2544)	ปรัชญา เดชศรี (2545)	บุหงา วัฒนะ (2546)	สนง.เลขาธิการสภาการศึกษา (2550)	ณรงค์ กาญจนนะ (2553)	จรรยา ดาสา (2553)	ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2554)	บุญเลี้ยง ทุมทอง (2556)	สุพรรณิ ขาญประเสริฐ (2557)	ทิตนา เขมณี (2558)	สุคนธ์ ลิ้นชพานนท์ (2558)	สมชาย สุนทรโรหะระกุล (2559)	พิมพ์พันธ์ เดชะอุปต์ (2560)	สรุปนำไปใช้
28. ครูตั้งประเด็น หรือคำถาม หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังเรียนอยู่								✓		✓						✓
29. ให้นักเรียนค้นคว้าและเขียนในรูปของการบันทึกประจำวัน	✓							✓								✓
30. นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้			✓										✓			✓
31. ครูเปิดโอกาสและชี้แนะให้นักเรียนคิด			✓	✓									✓			✓
32. นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็น ระดมความคิด ร่วมค้นคว้า	✓		✓										✓			✓
33. นักเรียนกระทำในสิ่งที่ตนสนใจ			✓										✓			✓
34. นักเรียนจับคู่กันอ่านเรื่องเดียวกันแล้วผลัดกันตั้งคำถามและคำตอบ					✓			✓								✓
35. ใช้สื่อหลากหลาย						✓							✓			✓
36. ครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาหรือเสนอแนะ			✓			✓							✓			✓
37. นักเรียนเป็นผู้วางแผนด้วยตัวเอง			✓										✓			✓

ตาราง 5 (ต่อ)

พฤติกรรมการเรียนการสอน	Baldwin: and Williams (1998)	Johnson and Johnson (1991)	ไสว พิทักษา (2544)	ปรัชญา เดชศรี (2545)	บุหงา วัฒนะ (2546)	สนง. เลขานุการศึกษาศึกษา (2550)	ณรงค์ กาญจนะ (2553)	จรรยา ดาสา (2553)	ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2554)	บุญเลี้ยง ทุมทอง (2556)	สุพรรณิชา ชาญประเสริฐ (2557)	ทิตนา เหมณี (2558)	สุคนธ์ ลิ้นชพานนท์ (2558)	สมชาย สุนทรโรโตะมะกุล (2559)	พิมพ์พันธ์ เดชะอุปต์ (2560)	สรุปนำไปใช้
38. ฝึกทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้			✓									✓	✓			✓
39. ครูสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้													✓			✓
40. นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง									✓				✓	✓		✓
41. นักเรียนลงมือปฏิบัติในแหล่งเรียนรู้จริง			✓									✓				✓
42. นักเรียนศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นพบเห็นได้ในชีวิตจริงของผู้เรียน หรือมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นจริง							✓						✓			✓
43. มีการบูรณาการความรู้บูรณาการทักษะกระบวนการต่าง ๆ													✓			✓
44. ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนช่วยกันระดมสมองร่วมกันอภิปราย นำเสนอผลงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกัน						✓						✓	✓			✓
45. ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะของผู้เรียน							✓					✓				✓

ตาราง 5 (ต่อ)

พฤติกรรมการเรียนการสอน	Baldwin: and Williams (1998)	Johnson and Johnson (1991)	ไสว พิทักษา (2544)	ปรัชญา เดชศรี (2545)	บุหงา วัฒนะ (2546)	สนง.เลขาธิการสภาการศึกษา (2550)	ณรงค์ กาญจนะ (2553)	จรรยา ดาสา (2553)	ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2554)	บุญเลี้ยง ทูมทอง (2556)	สุพรรณิ ขาญประเสริฐ (2557)	ทิตนา เขมณี (2558)	สุคนธ์ ลิ้นชพานนท์ (2558)	สมชาย สุเมทโรโตะมะกุล (2559)	พิมพ์พันธ์ เดชะอุปต์ (2560)	สรุปนำไปใช้
46. ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางสติปัญญาหรือสมอง ได้คิด ได้กระทำโดยใช้ความคิด							✓					✓				✓
47. ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางอารมณ์หรือความรู้สึก							✓					✓				✓
48. ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวทางสังคมหรือมีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว							✓					✓				✓
49. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนออกเดินสำรวจนอกบริเวณนอกห้องเรียน							✓					✓				✓
50. มีการร้องเพลงประกอบการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสมในแต่ละขั้นตอน							✓					✓				✓
51. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเล่นเกมส์							✓					✓				✓
52. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนดูคลิป วิดีทัศน์ตามความเหมาะสมแล้วให้นักเรียนแสดงความรู้สึก							✓					✓	✓			✓

ตาราง 5 (ต่อ)

พฤติกรรมการเรียนการสอน	Baldwin: and Williams (1998)	Johnson and Johnson (1991)	ไสว พิทักษา (2544)	ปริญญ์ เดชศรี (2545)	บุหงา วัฒนะ (2546)	สนง.เลขานุการศึกษารัศมีศึกษา (2550)	ณรงค์ กาญจนะ (2553)	จรรยา ดาตา (2553)	ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2554)	บุญเลี้ยง ทูมทอง (2556)	สุพรรณิชา ชาญประเสริฐ (2557)	ทิตานา เขมณี (2558)	สุคนธ์ ถินชพานนท์ (2558)	สมชาย สุเมทโรโตะมะระกุล (2559)	พิมพ์พันธ์ เดชะอุปต์ (2560)	สรุปนำไปใช้
53. ให้นักเรียนเสริมกำลังใจซึ่งกันและกัน							✓					✓				✓
54. นักเรียนเล่าเรื่องประสบการณ์ความรู้เดิม							✓					✓				✓
55. นักเรียนผลัดกันเล่าความประทับใจ							✓					✓				✓
56. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปองค์ความรู้ในลักษณะผังกราฟิก							✓			✓	✓	✓				✓
57. เน้นให้นักเรียนนำเสนอผล การสรุปโดยใช้ผังกราฟิก							✓			✓	✓	✓				✓
58. ใช้เหตุการณ์ปัจจุบันเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนแสดงความรู้สึก							✓					✓	✓			✓

จากตารางสรุปว่า พฤติกรรมการสอนเชิงรุกที่ได้ทำการวิจัยไว้ทั้งหมด 58 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือก นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ จำนวน 45 พฤติกรรม โดยพิจารณาจากพฤติกรรมที่มีผู้ศึกษาไว้มากกว่า 1 คน ประกอบพฤติกรรมการสอน ดังนี้

สร้างสถานการณ์ให้นักเรียนอ่าน ฟัง พูด เขียน ให้นักเรียนทำกิจกรรมจับคู่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสลับกันถาม - ตอบ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติและลงมือกระทำ ให้นักเรียน สาธิต หรือแสดงบทบาทสมมติ ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติร่วมกันทั้งที่เป็นกิจกรรมคู่ หรือ กิจกรรมกลุ่ม จัดกิจกรรมให้นักเรียนออกเดินสำรวจนอกบริเวณนอกห้องเรียน ทบทวนสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียน ในคาบเรียนที่ผ่านมา ใช้คำถามถามนักเรียนเพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้นักเรียน แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง โดยใช้รูปแบบวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมนักเรียนใช้คำถามเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน เปิดโอกาสและชี้แนะให้นักเรียนคิด พูดแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ในคาบเรียน ให้นักเรียน เขียนเรียงความ ทำรายงานสรุปสาระสำคัญ นักเรียนได้คิดบูรณาการความรู้ ทักษะและกระบวนการต่าง ๆ ให้นักเรียนเขียนข้อความ/บทความสั้น ๆ ตามความพร้อมของนักเรียน กระตุ้นนักเรียนช่วยกันระดมสมอง และร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้นักเรียนถามคำถามที่สงสัยและค้นคว้าเพิ่มเติม ให้นักเรียนมีการค้นคว้า และเขียนบันทึกในรูปของการบันทึกประจำวัน ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อนำไปสู่การลงข้อสรุปขององค์ความรู้ ให้นักเรียน อภิปรายถึงแนวทางการแก้ปัญหาที่มักเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เน้นให้นักเรียนสร้างผังกราฟิกในกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนและครูร่วมกันสรุปองค์ความรู้ในลักษณะผังกราฟิก เน้นให้นักเรียนเป็นผู้สรุปสาระสำคัญด้วยตนเอง เน้นให้นักเรียนนำเสนอผลการสรุปโดยใช้ผังกราฟิก มีการร้องเพลง ประกอบการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสมในแต่ละขั้นตอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเล่นเกม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนดูคลิป วิดิทัศน์ตามความเหมาะสม แล้วให้นักเรียนแสดงความรู้สึก จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนช่วยเหลือ เกื้อกูลกันและกัน ใช้เหตุการณ์ปัจจุบันเป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนแสดงความรู้สึก ให้นักเรียนเสริมกำลังใจ ซึ่งกันและกัน นักเรียนเล่าเรื่องประสบการณ์ความรู้เดิม นักเรียนผลัดกันเล่า ความประทับใจให้นักเรียน ร่วมกิจกรรมที่เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในห้องเรียนทั้งระหว่างเพื่อนนักเรียน และนักเรียนกับครูแบ่งกลุ่ม นักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกเปิดโอกาสให้นักเรียน ได้ลงมือปฏิบัติ ร่วมกันสนทนากับนักเรียนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน นักเรียนแสดงความคิดเห็น ชักถาม เพื่อสร้าง ความเข้าใจให้กับนักเรียนยิ่งขึ้น ให้นักเรียนร่วมกันศึกษาข้อมูล ความรู้จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศเป็นกลุ่ม ส่งเสริมทักษะการมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนเกิด

ความเข้าใจ ให้นักเรียนแลกเปลี่ยน ข้อมูลความคิดเห็นกับเพื่อนและครู และให้นักเรียนแบ่งหน้าที่กัน ค้นคว้าข้อมูลความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ร่วมพูดคุยกับเพื่อน ๆ และครู นักเรียน ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งจากพฤติกรรมทั้งหมดนี้ผู้วิจัยนำมาจัดกลุ่มตามแนวคิดของ ทิศนา แคมมณี เป็น 4 ด้าน (ทิศนา แคมมณี, 2552: 120-121) ดังรายละเอียดในหัวข้อ 8.1

8.1 แนวคิดพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักการศึกษาได้อธิบายถึงแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้ ดังนี้

ทิศนา แคมมณี (2558: 120) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้รุกไว้ว่า เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างตื่นตัวและได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ อันจะนำผู้เรียนไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง โดยให้ความสำคัญกับคำว่า “การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว” และคำว่า “การเรียนรู้ที่แท้จริง” คำว่า “การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว” มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษคือ “Active Participation” ซึ่งหมายถึงการมีส่วนร่วม ที่ผู้เรียนเป็นผู้จัดกระทำต่อสิ่งเร้า (สิ่งที่เรียนรู้) มิใช่เพียงรับสิ่งเร้าหรือการมีส่วนร่วม อย่างเป็นผู้รับ (Passive Participation) เท่านั้น การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงได้ดี ควรเป็นการตื่นตัวที่เป็นไปอย่างรอบด้านทั้งทางด้านกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ เพราะพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน และส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (ทิศนา แคมมณี, 2558: 120-121)

ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย (Active Participation : Physical) คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ร่างกายและประสาทรับรู้ตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับรู้และเรียนรู้ได้ดี ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วยคำถาม สร้างสถานการณ์ให้นักเรียนอ่าน ฟัง พูด เขียน ให้นักเรียนทำกิจกรรมจับคู่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสลับกันถาม-ตอบ จัดกิจกรรม การเรียนรู้ นักเรียนได้ปฏิบัติและลงมือกระทำ ให้นักเรียนสาธิต หรือแสดงบทบาทสมมติ ให้นักเรียน ฝึกปฏิบัติ ร่วมกันทั้งที่เป็นกิจกรรมคู่ หรือกิจกรรมกลุ่ม และจัดกิจกรรมให้นักเรียนออกเดินสำรวจนอก บริเวณนอกห้องเรียน

ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา (Active Participation - Intellectual) คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา

หรือสมอง ได้คิด ได้กระทำโดยใช้ความคิด เป็นการใช้สติปัญญาของตนสร้างความหมาย ความเข้าใจ ในสิ่งที่เรียนรู้ ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย คำถาม ทบทวนสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนในคาบเรียนที่ผ่านมา ใช้คำถามถามนักเรียนเพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น อย่างเสรี ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง โดยใช้รูปแบบวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอน ที่หลากหลาย ส่งเสริมนักเรียนใช้คำถามเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน เปิดโอกาสและชี้แนะให้นักเรียนคิด พุดแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ในคาบเรียน ให้นักเรียน เขียนเรียงความ ทำรายงานสรุปสาระสำคัญ นักเรียนได้คิดบูรณาการความรู้ ทักษะ และกระบวนการ ต่าง ๆ ให้นักเรียนเขียนข้อความ/บทความสั้น ๆ ตามความพร้อมของนักเรียน กระตุ้นนักเรียนช่วยกัน ระดมสมอง และร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้นักเรียนถามคำถามที่สงสัยและค้นคว้า เพิ่มเติม ให้นักเรียนมีการค้นคว้า และเขียนบันทึกในรูปของการบันทึกประจำวัน ให้นักเรียนร่วมกัน อภิปรายเพื่อนำไปสู่การลงข้อสรุปขององค์ความรู้ ให้นักเรียนอภิปรายถึงแนวทางการแก้ปัญหาที่ มักเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เน้นให้นักเรียนสร้างผังกราฟิกในกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนและครู ร่วมกันสรุปองค์ความรู้ในลักษณะผังกราฟิก เน้นให้นักเรียนเป็นผู้สรุปสาระสำคัญด้วยตนเอง เน้นให้นักเรียนนำเสนอผลการสรุปโดยใช้ผังกราฟิก

ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ (Active Participation : Emotional) คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางอารมณ์หรือ ความรู้สึก เกิดความรู้สึกต่าง ๆ อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีในเรื่องที่เรียนรู้อารมณ์และ ความรู้สึกของบุคคลจะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายต่อตนเอง และต่อการปฏิบัติมากขึ้นในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย คำถาม มีการร้องเพลงประกอบการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสมในแต่ละขั้นตอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเล่น เกม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนดูคลิป วิดิทัศน์ตามความเหมาะสม แล้วให้นักเรียนแสดงความรู้สึก จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ใช้เหตุการณ์ปัจจุบันเป็นสื่อในการจัดการการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมวันสำคัญ ต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนแสดงความรู้สึก ให้นักเรียนเสริมกำลังใจซึ่งกันและกัน นักเรียนเล่าเรื่อง ประสบการณ์ความรู้เดิม นักเรียนผลัดกันเล่าความประทับใจ ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมที่เกิดความสัมพันธ์ ที่ดีในห้องเรียนทั้งระหว่างเพื่อนนักเรียน และนักเรียนกับครู

ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม (Active Participation : Social) คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมี การเคลื่อนไหวทางสังคมหรือมีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจาก การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม การได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน จะช่วยขยายขอบเขต ของการเรียนรู้ของบุคคลให้กว้างขวางขึ้น และการเรียนรู้จะเป็นกระบวนการที่สนุก มีชีวิตชีวามากขึ้น

หากผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย แบ่งกลุ่มนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติร่วมกัน สนทนากับนักเรียนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน นักเรียนแสดงความคิดเห็น ซักถาม เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียนยิ่งขึ้น ให้นักเรียนร่วมกันศึกษาข้อมูลความรู้จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศเป็นกลุ่ม ส่งเสริมทักษะการมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนเกิดความเข้าใจ ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นกับเพื่อนและครู และให้นักเรียนแบ่งหน้าที่กันค้นคว้าข้อมูลความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ร่วมพูดคุยกับเพื่อน ๆ และครู นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

อุษณีย์ เทพวรชัย (2542: 31) ได้สรุปหลักการการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้ดังนี้

- 1) ใช้ข้อมูลที่เป็นจริง (Authentic)
- 2) มีอิสระ/มีการแสวงหา
- 3) มีความเกี่ยวข้อง มีความหมาย/มีความสนใจ
- 4) เชื่อมโยงกับความรู้เดิม
- 5) มีทางเลือกและท้าทาย
- 6) ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นผู้ร่วมเรียน
- 7) มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม
- 8) ให้ความสำคัญเป็นหลัก
- 9) มีมุมมองหลากหลาย
- 10) มีความร่วมมือ/มีการโต้ตอบ/และมีการสะท้อนความคิดกลับ

จรรยา ดาสา (2552: 72) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนจะได้เชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่จากการได้คิดได้ปฏิบัติระหว่างการเรียนการสอน นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ด้วยการเรียนเชิงรุก ยังช่วยให้ผู้สอนทราบขณะนั้นผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาที่สอนระดับใดสามารถติดตามเนื้อหาได้ทันหรือไม่ โดยมีหลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ด้วยการเรียนเชิงรุก มีหลักที่สำคัญ 4 ข้อ ดังนี้

1) การฟังและพูด เป็นวิธีที่นักเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติ ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนฟังให้เป็น คือ สามารถจับใจความสำคัญของเรื่องได้เมื่อฟังได้แล้วนักเรียนควรจะสื่อสารออกมาเป็นคำพูดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ และสามารถพูดสื่อสารข้อคิดเห็นของตนเองได้

2) การอ่าน เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเรียนรู้ในการอ่านผู้สอนต้องมั่นใจว่าผู้เรียนสามารถจับประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่านได้

3) การเขียน เป็นวิธีการสื่อสารความรู้ที่สำคัญในการเขียนแต่ละครั้งนักเรียนจะต้องกลั่นกรองและเรียบเรียงความคิดของตนเองเป็นอย่างดี ก่อนที่จะลงมือเขียน เพื่อสื่อสารด้วยภาษาของตนเองให้ตนเองและผู้อื่นเข้าใจได้

4) การสะท้อนหรือการโต้ตอบความคิดเห็นเป็นสิ่งสำคัญมากในการเรียน การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมโยงแนวคิดที่มากขึ้น และการเรียนรู้นั้นมีความหมายมากขึ้น

บุญเลียง ทุมทอง (2556: 81-82) หลักการของการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย ลักษณะสำคัญ ดังนี้

1) เป็นการเรียนรู้ ที่มุ่งลดการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียนให้น้อยลง และพัฒนาทักษะให้เกิดกับผู้เรียน

2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน โดยลงมือกระทำมากกว่านั่งฟังเพียงอย่างเดียว

3) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น อ่าน อภิปราย เขียน เป็นต้น

4) เน้นการสำรวจเจตคติและคุณค่าที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน

5) ผู้เรียนพัฒนาการคิดระดับสูง ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลการนำมาใช้

6) ผู้เรียนและผู้สอนรับข้อมูลป้อนกลับจากการสะท้อนความคิดได้อย่างรวดเร็ว

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560 อ้างถึงใน สุคนธ์ สนิธพานนท์, 2560: 48) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมดำเนินการในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งด้วยการเชื่อมโยงผู้เรียนกับเนื้อหาในองค์ความรู้ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริง แนวความคิด และทักษะผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติ หรือลงมือทำชิ้นงาน และใช้กระบวนการคิด ค้นคว้า แสวงหาความรู้ ไตร่ตรอง สะท้อนความคิด การอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Think Hard) เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนได้ลงมือทำ ผู้เรียนจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ของตนเอง โดยมีกระบวนการจัด การเรียนรู้ ดังนี้

1) มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้

1.1) นักเรียนมีส่วนร่วม อาทิ ตั้งคำถาม ตอบคำถาม นำเสนอ

1.2) นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปราย แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยน

ความคิดเห็น

1.3) นักเรียนมีส่วนร่วมในการเสนอการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือชิ้นงาน

1.4) นักเรียนได้ทำงานกลุ่ม

- 2) คิดวิเคราะห์ ประเมินค่า สังเคราะห์
 - 2.1) นักเรียนได้คิดวิเคราะห์
 - 2.2) นักเรียนได้คิดสังเคราะห์
 - 2.3) นักเรียนได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 2.4) นักเรียนได้ประเมินค่า
- 3) สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 - 3.1) นักเรียนออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง (Self Directed)
 - 3.2) นักเรียนสร้างสรรค์ชิ้นงาน/ผลงาน (Creation or Innovative Task)
 - 3.3) นักเรียนได้ประเมินตนเองเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ (Self Evaluation)
 - 3.4) นักเรียนกำกับความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเอง (Self Management)
- 4) นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ และเชื่อมโยงสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ปัญหาของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ
 - 4.1) นำความรู้ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่
 - 4.2) เชื่อมโยงความรู้กับสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ปัญหาของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2561: 32-35) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนว การสอนที่สนับสนุนด้วยแนวคิด และทฤษฎีการเรียนรู้ ดังนี้

1) ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) มีแนวคิดมาจากนักปรัชญาการศึกษาคนสำคัญ คือ John Dewey ซึ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือกระทำที่เรียกว่า การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ (Learning By Doing) ได้รับอิสระในการเริ่มความคิด และลงมือทำตามที่คิด แล้วจึงสร้างเป็นองค์ความรู้ขึ้นมา

2) ทฤษฎีสรคานิยม (Constructivism) หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่าทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มปัญญานิยม (Cognitivism) นักจิตวิทยาที่เป็นรากฐานสำคัญของทฤษฎีนี้คือ เพียเจต์ (Piaget) และ ไวทกอสกี (Vygotsky) มีมุมมองเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าเป็นกระบวนการทางความคิดหรือกระบวนการทางสมอง ซึ่งเกิดขึ้นภายในตัวบุคคลในช่วงของการเรียนรู้ ผู้เรียนเป็นผู้สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างกระตือรือร้น (Active Construct Their Knowledge) จากประสบการณ์ส่วนบุคคลที่ได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากกว่าการเป็นผู้รับความรู้ (Passive Receiving Knowledge)

3) แนวคิดการเรียนรู้แบบรวมพลัง (Collaborative Learning Approach) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้กันของผู้เรียนที่มีเป้าหมายในการทำงานเดียวกัน โดยผู้เรียน

แบ่งออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แบบคณะกรรมการ ความสนใจ คณะความถนัด โดยทั่วไปมีจำนวน 4 คน สมาชิกแต่ละคนของกลุ่มต่างทำหน้าที่ของคนที่รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย และร่วมรับผิดชอบงานของสมาชิกกลุ่มของตน เพื่อให้บรรลุผลการเรียนที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและกลุ่มทำงานในการทำงานแบบร่วมพลังนี้ เน้นให้เด็กเก่งหรือมีความสามารถสูงช่วยเหลือเด็กอ่อนหรือเด็กที่เรียนช้า เพื่อไม่ทิ้งคนใดคนหนึ่งไว้ หรือช่วยให้ทุกคนบรรลุผลการเรียนรู้เหมือนกัน

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นสรุปว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการเรียนรู้ที่สนับสนุนด้วยแนวคิดที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยเลือกแนวคิดของทิสนา แจมณี มาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้โดยพิจารณาจากความสอดคล้องกับพฤติกรรมการสอนด้วยการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวที่ครอบคลุมอย่างรอบด้าน ทั้งทางด้านกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมโดยนำประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ได้ศึกษามาก่อนหน้านั้นมาจัดกลุ่มเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ และด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม

ตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมการสอน

จากการศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมการสอนมีหลายตัวแปรด้วยกัน แต่ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาผู้วิจัยพบว่ามีตัวแปรที่น่าจะมีผลต่อพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาอยู่ 4 ตัวด้วยกัน ดังนี้

1. ประสบการณ์การสอน

อับดุลลาตีฟ การี (2551: 88-91) ได้ศึกษาการจัดการการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวการปฏิรูปการศึกษาของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับการดำเนินการในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูอิสลามศึกษาจำแนกตาม ประสบการณ์การสอนอิสลามศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซากิเราะห์ เจ๊ะแหว (2552: 98) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2 พบว่า พฤติกรรมการเรียนการสอนของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2 ที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน โดยรวมมีพฤติกรรมการสอนไม่แตกต่างกัน อิสมาแอล หลีเส็น (2557: 133) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการจัด

การเรียนการสอนอิสลามศึกษาในจังหวัดสตูล พบว่า สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในจังหวัดสตูล ตามตัวแปร ประสพการณ์ โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เจาะนิเยาะ มุสตาปะ (2555: 110-112) ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี เมื่อแยกประสพการณ์ในการสอน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อัสมัดซากี มาหะมะ (2555: 105) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอาหรับในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า สภาพการดำเนินการจัดการเรียนการสอนภาษาอาหรับในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ตามความเห็นของครูที่มีประสพการณ์ในการสอนที่แตกต่างกัน มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน สปีอัน แชนา (2553: 117-118) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ที่เปิดสอนสองระบบ จังหวัดนราธิวาส พบว่า การเปรียบเทียบการปฏิบัติการสอนครูอิสลามศึกษาที่มีประสพการณ์การสอนต่างกัน ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่เปิดสอนสองระบบ จังหวัดนราธิวาส โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ระดับมาก และไม่แตกต่างกัน Al-Rasheedee Jamal Fatima (2012) ทำการศึกษาเกี่ยวกับระดับบทบาทของครูและผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียนชั้นชานาวีห์ (มัธยมปลาย) ในประเทศคูเวต พบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจำแนกตามประสพการณ์การสอนต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

2. กลุ่มวิชาที่สอน

อับดุลลาตีฟ การี (2551: 88-91) ได้ศึกษาการจัดการการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวการปฏิรูปการศึกษาของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า ครูอิสลามศึกษาที่สอนในกลุ่มวิชาต่างกัน มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยภาพรวม และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดทำแผนการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เจาะนิเยาะ มุสตาปะ (2555: 110-112) ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี เมื่อแยกตามกลุ่มวิชาที่สอนต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มูฮำหมัด วาแม (2554: 98) ที่ศึกษาการปฏิบัติการสอนตามแนวทางของท่านนบีมุหัมมัดศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ของครูสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตพื้นที่

การศึกษาเขต 1 พบว่า ครูสอนศาสนาอิสลามที่สอนในรายวิชาต่างกัน มีการปฏิบัติการสอนตามแนวทางของท่านนบีนบีมุหัมมัด ด้านวิธีการสอนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นการสอนแบบตั้งคำถามและตั้งข้อสงสัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

กุลธิดา ทักสนพิทักษ์ (2546: 73) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครูผู้สอนกับความรู้เกี่ยวกับการจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ประสิทธิภาพเพิ่มพูนความรู้การจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 อับดุลลาตีฟ การี (2551: 98) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวการปฏิรูปการศึกษาของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า ครูอิสลามศึกษาที่ได้รับการอบรมเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดการเรียนการสอนด้านการจัดทำแผนการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เจริญศักดิ์ อาจวิชัย (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (Active Teaching and Learning Approaches in Science) โรงเรียนกุดบากพัฒนาศึกษา อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร พบว่า การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (Active Teaching and Learning Approaches in Science หรือ ATLAS) โรงเรียนกุดบากพัฒนาศึกษา อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ส่งผลให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (Active Teaching and Learning Approaches in Science หรือ ATLAS) มีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนการสอน และสามารถนำแผนการจัดการเรียนการสอนไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ และทำให้ครูกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้พัฒนาตนเองและปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพมากยิ่งขึ้น

4. ประเทศที่สำเร็จการศึกษา

ส่วนตัวแปรประเทศที่สำเร็จการศึกษา ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผลปรากฏว่าไม่พบงานวิจัยใด ๆ ที่ศึกษาตัวแปรดังกล่าว แต่ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา พบว่า มีผู้สอนที่มีความแตกต่างเรื่องประเทศที่สำเร็จการศึกษา ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

จำนวน 6 ท่าน เพื่อได้มาซึ่งความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่มีความแตกต่างเรื่องประเทศที่สำเร็จการศึกษา ผลปรากฏ ดังนี้

นายพิเชษฐ์ จิตรประสิทธิ์พร ผู้อำนวยการ โรงเรียนเจ็อนบางกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนอิสลามศึกษา พบว่า ครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันในประเทศ มีเทคนิคการสอนสูงกว่าครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากจากสถาบันต่างประเทศ ส่วนความกระตือรือร้นในการอบรมสั่งสอนผู้เรียน ครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศมีความรับผิดชอบสูงกว่า

นายอับลอรอห์มัน บาเน็ง ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านบางกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนอิสลามศึกษา พบว่า ครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันต่างประเทศ มีเทคนิคการสอนมีความกระตือรือร้นในการอบรมสั่งสอนผู้เรียน และมีความเป็นผู้นำด้านการสอนสูงกว่าครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันในประเทศ เนื่องจากครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันต่างประเทศได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่แตกต่างกัน

นายอับลวาทะ นีราฮิง ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านทรายแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนอิสลามศึกษา พบว่า ครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันในประเทศ มีเทคนิคการสอนสูงกว่าครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันต่างประเทศ ส่วนความกระตือรือร้นในการอบรมสั่งสอนผู้เรียน และความเป็นผู้นำด้านการสอนสูงกว่าครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันในประเทศ เนื่องจากได้รับประสบการณ์ และได้ศึกษาเรียนรู้อิสลามศึกษาอย่างเข้มข้นจากนักปราชญ์ที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน

นายมาหะมะ กอสิง ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านสาธุ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนอิสลามศึกษา พบว่า ครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันต่างประเทศ มีเทคนิคการสอนมีความกระตือรือร้นในการอบรมสั่งสอนผู้เรียน มีประสบการณ์ และมีความเป็นผู้นำด้านการสอนสูงกว่าครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันในประเทศ

นายจ่านงส์ แก้วเนื้ออ่อน ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านลือมู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนอิสลามศึกษา พบว่า ครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันในประเทศ มีเทคนิคการสอน

มีความกระตือรือร้นในการอบรมสั่งสอนผู้เรียน และมีความรับผิดชอบสูงกว่าครูผู้สอนอิสลามศึกษา ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันต่างประเทศ

นายมาหามัด รูซียีการอบา ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านควอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเขต 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนอิสลามศึกษา พบว่า ครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันในประเทศ มีเทคนิคการสอน มีความกระตือรือร้นในการอบรมสั่งสอนผู้เรียน เข้าใจจิตวิทยาเด็ก และมีความรับผิดชอบสูงกว่า ครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันต่างประเทศ ส่วนความเป็นผู้นำในด้านความรู้ มีการแทรกองค์ความรู้นอกหลักสูตร และเข้าใจจิตวิทยาผู้ใหญ่ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จ การศึกษาจากสถาบันต่างประเทศ มีระดับสูงกว่าครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบัน ในประเทศ ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น พบว่า ครูอิสลามศึกษาที่มีประสบการณ์ การสอนต่างกัน ส่งผลให้พฤติกรรมการสอนแตกต่างกัน และมีผลการศึกษาที่ไม่ส่งผลให้พฤติกรรม การสอนแตกต่างกัน ดังปรากฏ ครูอิสลามศึกษาที่สอนในกลุ่มวิชาที่ต่างกัน ส่งผลให้พฤติกรรม การสอนแตกต่างกัน ครูอิสลามศึกษาที่มีการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่ต่างกัน ส่งผลให้พฤติกรรมการสอนแตกต่างกัน และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่มีความแตกต่างเรื่องประเทศที่สำเร็จการศึกษา พบว่า มีความเห็นที่แตกต่างกัน ดังปรากฏข้างต้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำผลการวิจัย และผลสัมฤทธิ์ข้างต้นมาเป็นตัวแปรในการศึกษา ได้แก่ ประสบการณ์การสอน กลุ่มวิชาที่สอน การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และประเทศที่สำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ว่าเมื่อตัวแปรเหล่านั้นมีความแตกต่างกันจะส่งผลให้พฤติกรรม การสอนต่างกันหรือไม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

เกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าในประเด็นที่เกี่ยวกับพฤติกรรม การสอน การสอนอิสลามศึกษา และรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอเฉพาะงานวิจัย ที่มีความใกล้เคียงกับการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

จิตรภรณ์ พงษ์มาลี (2550: 133) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอน ของครูกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า

1) พฤติกรรมการสอนของครูเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ย เรียงจากมากไปหาน้อย คือ การใช้คำถาม การใช้กิจกรรมกลุ่ม การสร้างแรงจูงใจใฝ่รู้ การสอนแบบบูรณาการ และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง 2) ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ การเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา การตระหนักในข้อตกลงเบื้องต้น การนิยามปัญหา และอยู่ในระดับน้อย 2 ด้าน คือ การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล และการกำหนดและเลือกสมมติฐาน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ในภาพรวมไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมการสร้างแรงจูงใจใฝ่รู้มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านการนิยามปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อับดุลลาตีฟ การี (2551: 98) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า 1) ระดับการดำเนินการในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบระดับการดำเนินการในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูอิสลามศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา วุฒิครู ประสบการณ์การสอนอิสลามศึกษา กลุ่มวิชาที่สอน และการอบรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ครูอิสลามศึกษามีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นครูอิสลามศึกษาที่สอนในกลุ่มวิชาแตกต่างกัน มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวมและด้าน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดทำแผนการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เจนิเยะ มุสตาปะ (2555: 97) ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า 1) ระดับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการดำเนินการสอนอยู่ในระดับปานกลาง 2) การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี เมื่อแยกตามเพศ กลุ่มวิชาที่สอน ประสบการณ์ในการสอน และขนาดโรงเรียนต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พิชชา ทอดทึง (2559: 195) ได้ศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐจังหวัดสงขลา พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และผลการเปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหารหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตามตัวแปรเพศ ตำแหน่งงาน อายุ โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มูฮัมมัดนาเซ สามะ (2552: 113-114) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา พบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษา ด้านการวางแผนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการดำเนินการสอน และด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก และปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2) สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ตามความเห็นของครูอิสลามศึกษาที่มีตำแหน่งการปฏิบัติหน้าที่ และวุฒิการศึกษาสามัญ และศาสนาแตกต่างกัน มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน ยกเว้นครูที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตรจังหวัดยะลา ตามความเห็นของครูอิสลามศึกษาที่มีเพศ และวุฒิการศึกษาสามัญ และศาสนาแตกต่างกัน มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน ยกเว้นครูที่มีตำแหน่งการปฏิบัติหน้าที่ที่ต่างกัน มีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 3) ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน งบประมาณมีไม่เพียงพอในการที่จะผลิตสื่อให้มีความหลากหลาย และทันสมัย จากปัญหาดังกล่าวได้รับข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไข คือ ควรจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่องให้เพียงพอต่อความต้องการและให้มีการอบรมการผลิตสื่อและวิธีการใช้สื่ออย่างถูกวิธี

นุรีซัน ดอเลาะ (2551: 85-86) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี พบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปัตตานี ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก และตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษา พบว่า ในภาพรวม

อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน 2) ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปัตตานี พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ สื่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษามีน้อย ไม่มีความหลากหลาย และขาดความทันสมัย จากปัญหาดังกล่าวได้รับข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไข คือ จัดให้มีการอบรม วิทยากรอิสลามศึกษาในเรื่องการจัดทำสื่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษา พร้อมทั้งแนะนำวิธีการใช้สื่ออย่างถูกต้อง

ซากีเราะห์ เจ๊ะแวง (2552: 97-99) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2 พบว่า 1) ระดับพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ ยกเว้นด้านการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) พฤติกรรมการเรียนการสอนของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2 ที่มีเพศ อายุ วุฒิทางการศึกษาสามัญ วุฒิทางการศึกษาวิชาชีพครู วุฒิทางการศึกษาอิสลามศึกษา และประสบการณ์ในการสอนต่างกัน โดยรวมมีพฤติกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ส่วนครูอิสลามศึกษาที่มีเพศต่างกัน โดยรวมมีพฤติกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีพฤติกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนครูอิสลามศึกษาที่มีอายุต่างกัน โดยรวมมีพฤติกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสวนครูอิสลามศึกษาที่มีวุฒิทางการศึกษาอิสลามศึกษาต่างกัน โดยรวมมีพฤติกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการเตรียมการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เจริญศักดิ์ อาจวิชัย (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้อุทศาสตร์ (Active Teaching and Learning Approaches in Science) โรงเรียนกุดบากพัฒนาศึกษา อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร พบว่า การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้อุทศาสตร์ (Active Teaching and Learning Approaches in Science หรือ ATLAS) โรงเรียนกุดบากพัฒนาศึกษา อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ในครั้งนี้ส่งผลให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้อุทศาสตร์ (Active Teaching and Learning Approaches in Science หรือ ATLAS) มีความสามารถในการ เขียนแผนการจัดการเรียนการสอน และสามารถ นำแผนการจัดการเรียนการสอน ไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ และทำให้ครู

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้พัฒนาตนเองและปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพมากยิ่งขึ้น

อิสมาแอล หลีเส็น (2557: 133-139) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในจังหวัดสตูล พบว่า 1) สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในจังหวัดสตูลในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล และการนำไปใช้อยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านสื่อการเรียนการสอนมีปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง 2) เมื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน อิสลามศึกษาในจังหวัดสตูล แยกตามตัวแปร อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ช่วงระดับการเรียนการสอน โดยภาพรวมว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ 3) แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอว่า ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ให้มีการแจ้งจุดประสงค์และบอกเนื้อหาที่จะเรียนรู้ให้นักเรียนล่วงหน้า เพราะสิ่งนี้ถือว่าเป็นการวางแผนการเรียนการสอนตามหลักสูตรก่อนที่จะมีการเรียน และนักเรียนจะได้เตรียมตัวและรู้ถึงขอบเขตของการเรียนและให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองสูงสุดตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคน เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ให้มีการจัดตารางสอนแบ่งวิชาให้ครูแต่ละคนอย่างเหมาะสม ตามวิชาที่ตนถนัดให้มีการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนในห้องมีกฎระเบียบข้อตกลงร่วมกัน การใช้สื่อการจัดการเรียนการสอนยังน้อยอยู่ ต้องเพิ่มให้มากขึ้นให้มีการนำเสนอสื่อที่ทันสมัย

พรพิมล สุขขาว (2560: 93-95) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์เรื่องภูมิศาสตร์ทวีปยุโรปของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องภูมิศาสตร์ทวีปยุโรปโดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่องภูมิศาสตร์ทวีปยุโรป โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับผังกราฟิกอยู่ในระดับมาก

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Ciraj, Vinod and Ramnarayan (2010) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้อิงรุก (Active Learning) โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้อิงรุกแบบกรณีศึกษาในรายวิชาจุลชีววิทยา พบว่า การจัดการเรียนสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ นักเรียนสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญในเนื้อหาการเรียนได้พัฒนาทักษะ

การคิดวิเคราะห์ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสาร เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเนื้อหาที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ กรณีศึกษาสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเนื้อหาที่เรียนแบบบรรยายปกติอย่างมีนัยสำคัญ

Abdullah Naama Alshammari (2010) ทำการศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 9 ในโรงเรียนเขตการศึกษา Farwaniya ประเทศคูเวตผลการศึกษา พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ระหว่างค่าเฉลี่ยความสำเร็จของนักเรียน ในการศึกษาอิสลามศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการสอนแบบเดิม

Marwa Adnan Elgedy (2012) ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตฉนวนกาซา ผลการศึกษาพบว่า การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกช่วยเพิ่มแรงจูงใจของนักเรียน มีความมุ่งมั่น กระตือรือร้น และมีความสนใจต่อบทเรียน ไม่เกิดการเบื่อหน่ายอย่างที่ใช้วิธีการสอนแบบปกติ มีการสร้างสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยความสนุกสนาน ความสงสัย ความท้าทาย และการแข่งขัน เพิ่มความมั่นใจต่อผู้เรียน มีส่วนร่วมและความร่วมมือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนร่วมทำกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด และได้รับทักษะชีวิตในการแก้ปัญหา

Al - Rasheedee Jamal Fatima (2012) ทำการศึกษาเกี่ยวกับระดับบทบาทของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามตัวแปรบางอย่างตามความคิดเห็นของผู้สอนและนักเรียนชั้นชานาเวียในประเทศคูเวต พบว่า 1) บทบาทของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในมุมมองของครูระดับชั้นชานาเวีย (มัธยมปลาย) อยู่ที่ระดับปานกลาง 2) บทบาทของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในมุมมองของนักเรียนชั้นชานาเวีย (มัธยมปลาย) อยู่ที่ระดับปานกลาง 3) มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างบทบาทของครูและบทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ในประเทศคูเวต 4) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามเพศ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การสอน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 6) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามเพศและระดับการศึกษาของผู้เรียน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Al - Akhras Yusof (2017) ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลของการใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่อการพัฒนาทักษะการเขียนตามคำบอกของผู้เรียนหญิงระดับ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนกลุ่มทดลองและผู้เรียนกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังแสดงให้เห็นว่า

การใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการพัฒนาทักษะการสะกดคำนั้นมีผลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับมากกว่า 0.16

Nuridin (2018) ทำการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการศึกษาอิสลาม (กรณีศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดของอับดุลเราะมานอันนิห์ลาวิ และมุฮัมหมัดอาดิยะห์ อัล - อาบราซี) พบว่า วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเปลี่ยนจากการยึดวิชาเป็นตัวตั้งมาเป็นยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้งกล่าว คือ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนการสอน วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังเป็นการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการค้นหาเนื้อหาของบทเรียนและเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตจริง กระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และตามคำอธิบายของอันนาห์ลาวิ และอัล - อาบราซี การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของการเรียนการสอนของอิสลาม เช่น วิธีการสอนแบบ Hiwar (สนทนาโต้ตอบ) เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการอภิปรายในชั้นเรียนอย่างกระตือรือร้น วิธีนี้สามารถพัฒนาสมองของผู้เรียน ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นของตน หลังจากนั้นความคิดของเขาจะถูกตีความใหม่

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ปัญหาที่พบมากที่สุด ด้านการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาคือ ด้านสื่อการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ ไม่หลากหลาย และขาดความทันสมัย ส่วนพฤติกรรมการสอนในภาพรวมอยู่ที่ระดับมาก พฤติกรรมการสอนไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการเตรียมการสอน และด้านการจัดการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญสถิติ มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างบทบาทของครูและบทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเปลี่ยนจากการยึดวิชาเป็นตัวตั้งมาเป็นยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง กล่าวคือ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน มีการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตจริง ผู้เรียนสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตจริง สามารถสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญในเนื้อหาได้ พัฒนาทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดขั้นสูง สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพและความคงทนต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาเรื่องพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ ในบทนี้จะกล่าวถึงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบบแผนการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ครูผู้สอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 1,131 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 296 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ (Yamane) ที่มีความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้จังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษาเป็นชั้นในการสุ่ม ดังนี้

2.1 แบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มย่อยตามจังหวัดชายแดนใต้ ดังนี้

2.1.1 จังหวัดยะลา มีจำนวน 309 คน

2.1.2 จังหวัดปัตตานี มีจำนวน 407 คน

2.1.3 จังหวัดนราธิวาส มีจำนวน 415 คน

2.2 เลือกสุ่มตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มตามสัดส่วนประชากร จำนวน 1,131 คน และได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของแต่ละจังหวัดตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 6 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของแต่ละจังหวัด

จังหวัด	เขตพื้นที่การศึกษา	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ยะลา	เขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 1	112	29
	เขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 2	144	38
	เขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 3	53	14
ปัตตานี	เขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1	202	53
	เขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2	115	30
	เขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 3	90	24
นราธิวาส	เขตพื้นที่ศึกษานราธิวาส เขต 1	133	35
	เขตพื้นที่ศึกษานราธิวาส เขต 2	135	35
	เขตพื้นที่ศึกษานราธิวาส เขต 3	147	38
	รวม	1,131	296

2.3 ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการจับสลากจากรายชื่อโรงเรียนตามเขตพื้นที่การศึกษาให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ดังตาราง 6 และได้กลุ่มตัวอย่างรวม 296 คน

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการสอน ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายปิด สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบเกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำงาน กลุ่มวิชาที่สอน การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และประเทศที่สำเร็จการศึกษา สถาบันในประเทศและสถาบันต่างประเทศ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับถามพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ และด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม

วิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหลักการทฤษฎี หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เอกสารประกอบหลักสูตรอิสลามศึกษา ครูผู้สอนอิสลามศึกษา แนวคิด หลักการ เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอน เครื่องมือวัดจากวิทยานิพนธ์ และวิธีการสร้างแบบสอบถามมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดประเด็นที่ต้องการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมระดับพฤติกรรมการสอน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามประเด็นและลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
3. สร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเนื้อหาในการสอบถามในประเด็นที่มุ่งสอบถามในเรื่องพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้
4. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอน จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรม (Index of Consistency: IOC) และคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ได้แบบสอบถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00
5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้ายแล้ว ไปทดลองใช้กับครูผู้สอนจากโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 ชุด
6. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจให้คะแนนและหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก (Cronbach's Alpha Coefficient Method) (ไพศาล วรคำ, 2555: 282) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .833
7. จัดทำแบบสอบถามให้เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนที่จะทำการเก็บข้อมูล
2. นำหนังสือแนะนำตัวไปยังโรงเรียนที่จะทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมแบบสอบถาม
3. เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง และรอรับด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทุกฉบับเพื่อคัดเอาเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จัดหมวดหมู่ตามลักษณะของตัวแปรแล้วหาค่าร้อยละ

1.2 แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ

1.3 แบบสอบถามตอนที่ 2 คำนวณหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ และแปลผลตามเกณฑ์ของ Best (1970: 204-208 อ้างถึงใน สุไวย๊ะ สะมะแอ, 2547: 62) โดยแบ่งช่วงของค่าตัวกลางเลขคณิต 5 กลุ่ม ในการแปลความหมาย ดังนี้

- 1.00-1.49 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- 1.50-2.49 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
- 2.50-3.49 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
- 3.50-3.49 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
- 4.50-5.00 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งใช้ค่าสถิติ ดังนี้

2.1 ค่าสถิติบรรยาย

2.1.1 ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2.1.2 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ของตัวแปรตาม

2.1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของตัวแปรตาม

2.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC)

2.2.2 ค่าความเชื่อมั่นใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient Method)

2.3 ทดสอบสมมติฐาน

2.3.1 ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t - test ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรสองกลุ่ม

2.3.2 ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ F - test ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรมากกว่าสองกลุ่ม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามนำเสนอค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลระดับพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้
3. การวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตามตัวแปรประสพการณ์ในการสอน กลุ่มวิชาที่สอน การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และประเทศที่สำเร็จการศึกษา

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติทดสอบที
F	แทน	ค่าสถิติทดสอบเอฟ
SS	แทน	ผลบวกของส่วนเบี่ยงเบนกำลังสอง
df	แทน	ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวน
*	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตัวแปรประสบการณ์ในการสอน กลุ่มวิชาที่สอน การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนใต้ และประเทศที่สำเร็จการศึกษารายละเอียดตามตาราง 7 ดังนี้

ตาราง 7 ค่าความถี่ ค่าร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการสอน กลุ่มวิชาที่สอน การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และประเทศที่สำเร็จการศึกษา ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนอิสลามศึกษา

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
1. ประสบการณ์ในการสอน		
1.1 ต่ำกว่า 5 ปี	47	15.90
1.2 ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป	249	84.10
รวม	296	100.00
2. กลุ่มวิชาที่สอน		
2.1 กลุ่มศาสนาอิสลาม	239	80.70
2.2 กลุ่มภาษา	26	8.80
2.3 กลุ่มสังคมและจริยธรรม	31	10.50
รวม	296	100.00
3. การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก		
3.1 มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาก	46	15.50
3.2 มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกปานกลาง	223	75.30
3.3 มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรुकน้อย	27	9.10
รวม	296	100.00
4. ประเทศที่สำเร็จการศึกษา		
4.1 สถาบันในประเทศ	230	77.70
4.2 สถาบันต่างประเทศ	66	22.30
รวม	296	100.00

จากตาราง 7 แสดงว่า ครูผู้สอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน 5 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 84.10 ปฏิบัติการสอนกลุ่มวิชา ศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 80.70 มีการรับรู้เกี่ยวกับความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกปานกลาง ส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 75.30 สำเร็จการศึกษาสถาบันในประเทศ คิดเป็นร้อยละ 77.70

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวม ปรากฏรายละเอียดดังตาราง 8

ตาราง 8 ระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวม

พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย	3.85	.52	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา	3.85	.50	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์	3.98	.50	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม	4.01	.51	มาก
รวม	3.93	.46	มาก

จากตาราง 8 แสดงว่า พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.01$) รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ ($\bar{X}=3.98$) ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา ($\bar{X}=3.85$) ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย ($\bar{X}=3.85$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน ผลปรากฏ ดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย

พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย ดังปรากฏในตาราง 9

ตาราง 9 ระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย จำแนกเป็นรายชื่อ

พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา			
โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย			
1. สร้างสถานการณ์ให้นักเรียนอ่าน ฟัง พูด เขียน	4.09	.61	มาก
2. ให้นักเรียนทำกิจกรรมจับคู่เพื่อแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นสลับกันถาม - ตอบ	3.75	.75	มาก
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติ และลงมือกระทำ	4.05	.68	มาก
4. ให้นักเรียนสาธิต หรือแสดงบทบาทสมมติ	3.79	.75	มาก
5. ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติร่วมกันทั้งที่เป็นกิจกรรมคู่ หรือกิจกรรมกลุ่ม	3.87	.71	มาก
6. จัดกิจกรรมให้นักเรียนออกเดินสำรวจ นอกบริเวณนอกห้องเรียน	3.59	.86	มาก
รวม	3.85	.52	มาก

จากตาราง 9 แสดงว่า ระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีพฤติกรรมจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากที่สุด คือ สร้างสถานการณ์ให้นักเรียนอ่าน ฟัง พูด เขียน ($\bar{X}=4.09$) รองลงมา คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติและลงมือกระทำ ($\bar{X}=4.05$) ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติร่วมกันทั้งที่เป็นกิจกรรมคู่หรือกิจกรรมกลุ่ม ($\bar{X}=3.87$) ให้นักเรียนสาธิต หรือแสดงบทบาทสมมติ ($\bar{X}=3.79$) และให้นักเรียนทำกิจกรรมจับคู่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสลับกันถาม - ตอบ ($\bar{X}=3.75$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มี

พฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ จัดกิจกรรมให้นักเรียนออกเดินสำรวจนอกบริเวณนอกห้องเรียน ($\bar{X} = 3.59$)

ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา

พฤติกรรมกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา ดังปรากฏในตาราง 10

ตาราง 10 ระดับพฤติกรรมกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา จำแนกเป็นรายชื่อ

พฤติกรรมกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ทบทวนสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนในคาบเรียนที่ผ่านมา	4.34	.66	มาก
2. ใช้คำถามถามนักเรียนเพื่อให้นักเรียนแสดง ความคิดเห็น	4.20	.64	มาก
3. เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น อย่างเสรี	4.28	.66	มาก
4. ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูงโดย ใช้รูปแบบวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนที่ หลากหลาย	3.96	.73	มาก
5. ส่งเสริมนักเรียนใช้คำถามเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน	4.17	.66	มาก
6. เปิดโอกาสและชี้แนะให้นักเรียนคิด พูด แสดงความคิดเห็นในกิจกรรมการเรียนรู้	4.23	.67	มาก
7. นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ในคาบเรียน	3.55	.75	มาก
8. ให้นักเรียนเขียนเรียงความ ทำรายงานสรุป สาระสำคัญ	3.55	.79	มาก
9. นักเรียนได้คิดบูรณาการความรู้ ทักษะ และ กระบวนการต่าง ๆ	3.75	.74	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา			
โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา			
10. ให้นักเรียนเขียนข้อความ/บทความสั้น ๆ ตามความพร้อมของนักเรียน	3.63	.83	มาก
11. กระตุ้นนักเรียนช่วยกันระดมสมอง และร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	3.89	.75	มาก
12. ให้นักเรียนถามคำถามที่สงสัยและค้นคว้าเพิ่มเติม	4.05	.68	มาก
13. ให้นักเรียนมีการค้นคว้า และเขียนบันทึกในรูปของการบันทึกประจำวัน	3.56	.80	มาก
14. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อนำไปสู่การลงข้อสรุปขององค์ความรู้	3.70	.77	มาก
15. ให้นักเรียนอภิปรายถึงแนวทางการแก้ปัญหาที่มักเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน	3.75	.71	มาก
16. เน้นให้นักเรียนสร้างผังกราฟิกในกิจกรรมการเรียนรู้	3.50	.86	มาก
17. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปองค์ความรู้ในลักษณะผังกราฟิก	3.55	.89	มาก
18. เน้นให้นักเรียนเป็นผู้สรุปสาระสำคัญด้วยตนเอง	3.72	.81	มาก
19. เน้นให้นักเรียนนำเสนอผลการสรุปโดยใช้ผังกราฟิก	3.40	.91	มาก
รวม	3.85	.50	มาก

จากตาราง 10 แสดงว่า ระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีพฤติกรรมจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากที่สุด

คือ ทบทวนสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนในคาบเรียนที่ผ่านมา ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมา คือ เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ($\bar{X} = 4.28$) เปิดโอกาสและชี้แนะให้นักเรียนคิด พูดแสดงความคิดเห็น ในกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.23$) ใช้คำถามถามนักเรียนเพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 4.20$) ส่งเสริมให้นักเรียนใช้คำถามเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน ($\bar{X} = 4.17$) ให้นักเรียนถามคำถามที่สงสัยและค้นคว้าเพิ่มเติม ($\bar{X} = 4.05$) ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูงโดยใช้รูปแบบวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ($\bar{X} = 3.96$) นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ในคาบเรียน ($\bar{X} = 3.94$) กระตุ้นนักเรียนช่วยกันระดมสมอง และร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ($\bar{X} = 3.89$) ให้นักเรียนอภิปรายถึงแนวทางการแก้ปัญหาที่มักเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 3.75$) นักเรียนได้คิดบูรณาการความรู้ ทักษะ และกระบวนการต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.75$) เน้นให้นักเรียนเป็นผู้สรุปสาระสำคัญด้วยตนเอง ($\bar{X} = 3.72$) ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อนำไปสู่การลงข้อสรุปขององค์ความรู้ ($\bar{X} = 3.70$) ให้นักเรียนเขียนข้อความ/บทความสั้น ๆ ตามความพร้อมของนักเรียน ($\bar{X} = 3.63$) ให้นักเรียนมีการค้นคว้า และเขียนบันทึกในรูปของการบันทึกประจำวัน ($\bar{X} = 3.56$) นักเรียนและครูร่วมกันสรุปองค์ความรู้ในลักษณะผังกราฟิก ($\bar{X} = 3.55$) ให้นักเรียนเขียนเรียงความ ทำรายงานสรุปสาระสำคัญ ($\bar{X} = 3.55$) เน้นให้นักเรียนสร้างผังกราฟิกในกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.50$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ เน้นให้นักเรียนนำเสนอผลการสรุปโดยใช้ผังกราฟิก ($\bar{X} = 3.40$)

ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์

พฤติกรรมกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ ดังปรากฏในตาราง 11

ตาราง 11 ระดับพฤติกรรมกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ จำแนกเป็นรายชื่อ

พฤติกรรมกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. มีการร้องเพลงประกอบการจัดการเรียนรู้ ตามความเหมาะสมในแต่ละขั้นตอน	3.78	.86	มาก
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในการเล่นเกม	3.88	.74	มาก

ตาราง 11 (ต่อ)

พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา			
โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์			
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนคุณลปิวิดิทัศน์ตามความเหมาะสม แล้วให้นักเรียนแสดงความรู้สึ	3.94	.71	มาก
4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน			
5. ให้นักเรียนเสริมกำลังใจซึ่งกันและกัน	4.12	.68	มาก
6. ใช้เหตุการณ์ปัจจุบันเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนแสดงความรู้สึ	4.16	.71	มาก
7. นักเรียนเล่าเรื่องประสบการณ์ความรู้เดิม	3.99	.71	มาก
8. นักเรียนปลัดกันเล่าความประทับใจ	3.83	.70	มาก
9. ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมที่เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในห้องเรียนทั้งระหว่างเพื่อนนักเรียนและนักเรียนกับครู	4.06	.68	มาก
รวม	3.98	.50	มาก

จากตาราง 11 แสดงว่า ระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.98$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีพฤติกรรมจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากที่สุดคือ ให้นักเรียนเสริมกำลังใจซึ่งกันและกัน ($\bar{X}= 4.16$) รองลงมา ใช้เหตุการณ์ปัจจุบันเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนแสดงความรู้สึ ($\bar{X}= 4.12$) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนช่วยเหลือ เกื้อกูลกันและกัน ($\bar{X}= 4.07$) ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมที่เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในห้องเรียนทั้งระหว่างเพื่อนนักเรียน และนักเรียนกับครู ($\bar{X}= 4.06$) นักเรียนเล่าเรื่องประสบการณ์ความรู้เดิม ($\bar{X}= 3.99$) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนคุณลปิวิดิทัศน์ตามความเหมาะสม แล้วให้นักเรียนแสดงความรู้สึ ($\bar{X}= 3.94$) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียน

มีส่วนร่วมในการเล่นเกมส์ ($\bar{X} = 3.88$) นักเรียนผลัดกันเล่าความประทับใจ ($\bar{X} = 3.83$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีพฤติกรรมจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ มีการร้องเพลงประกอบการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสมในแต่ละขั้นตอน ($\bar{X} = 3.78$)

ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม

พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม ดังปรากฏในตาราง 12

ตาราง 12 ระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม จำแนกเป็นรายชื่อ

พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. แบ่งกลุ่มนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.02	.69	มาก
2. ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ	4.07	.69	มาก
3. ร่วมกันสนทนากับนักเรียนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน	4.25	.66	มาก
4. นักเรียนแสดงความคิดเห็น ชักถาม เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียนยิ่งขึ้น	4.21	.63	มาก
5. ให้นักเรียนร่วมกันศึกษาข้อมูลความรู้จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศเป็นกลุ่ม	3.81	.74	มาก
6. ส่งเสริมทักษะการมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน	4.03	.71	มาก
7. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด	4.13	.69	มาก
8. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนเกิดความเข้าใจ	3.92	.70	มาก
9. ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นกับเพื่อนและครู	3.97	.71	มาก

ตาราง 12 (ต่อ)

พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา			
โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม			
10. ให้นักเรียนแบ่งหน้าที่กันค้นคว้าข้อมูลความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ร่วมพูดคุยกับเพื่อน ๆ และครู	3.89	.72	มาก
11. นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.84	.81	มาก
รวม	4.01	.51	มาก

จากตาราง 12 แสดงว่า ระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีพฤติกรรมจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากที่สุดคือ ร่วมกันสนทนากับนักเรียนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมา คือ นักเรียนแสดงความคิดเห็นซักถาม เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียนยิ่งขึ้น ($\bar{X} = 4.21$) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$) ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.07$) ส่งเสริมทักษะการมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ($\bar{X} = 4.03$) แบ่งกลุ่มนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.02$) ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นกับเพื่อนและครู ($\bar{X} = 3.97$) ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนเกิดความเข้าใจ ($\bar{X} = 3.92$) ให้นักเรียนแบ่งหน้าที่กันค้นคว้าข้อมูลความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ร่วมพูดคุยกับเพื่อน ๆ และครู ($\bar{X} = 3.89$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีพฤติกรรมจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ($\bar{X} = 3.84$)

การวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้

การวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตามตัวแปรประสพการณ์ในการสอน กลุ่มวิชาที่สอน การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และประเทศที่สำเร็จการศึกษา ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามตัวแปรประสพการณ์ในการสอน ปรากฏผลรายละเอียดในตาราง 13

ตาราง 13 เปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามตัวแปรประสพการณ์ในการสอน

พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	ต่ำกว่า 5 ปี		ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป		t	Sig
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย	3.72	.56	3.87	.51	-1.88	.06
2. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา	3.64	.50	3.88	.49	-3.06*	.00
3. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์	3.81	.49	4.01	.50	-2.50*	.01
4. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม	3.86	.50	4.04	.51	-2.19*	.02
รวม	3.77	.448	3.96	.46	-2.57*	.02

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 13 แสดงว่า ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามประสพการณ์ในการสอนต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูอิสลามศึกษาที่มีประสพการณ์ในการสอนตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ในภาพรวมมีพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าครูที่มีประสพการณ์ในการสอนต่ำกว่า 5 ปี และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา ด้านการมี

ส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ และด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกายไม่แตกต่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามตัวแปรกลุ่มวิชาที่สอนปรากฏผล รายละเอียดในตาราง 14

ตาราง 14 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามตัวแปรกลุ่มวิชาที่สอน

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย	ระหว่างกลุ่ม	1.64	2	.81	3.05*	.05
	ภายในกลุ่ม	78.54	293	.27		
	รวม	80.18	295			
2. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	.42	2	.21	.84	.43
	ภายในกลุ่ม	73.46	293	.25		
	รวม	73.88	295			
3. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์	ระหว่างกลุ่ม	1.05	2	.53	2.08	.13
	ภายในกลุ่ม	74.04	293	.25		
	รวม	75.09	295			
4. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม	ระหว่างกลุ่ม	1.44	2	.72	2.74	.07
	ภายในกลุ่ม	76.86	293	.26		
	รวม	78.29	295			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	.94	2	.47	2.19	.11
	ภายในกลุ่ม	63.08	293			
	รวม	64.02	295			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 14 แสดงว่า ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามกลุ่มวิชาที่สอนที่ต่างกัน คือ กลุ่มวิชาศาสนา กลุ่มภาษา และกลุ่มวิชาสังคม และจริยธรรม โดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย พบว่า ครูที่สอนวิชาต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม ไม่แตกต่างกัน โดยมีผลการทดสอบเป็นรายคู่ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย ดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย

ตาราง 15 ผลการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย จำแนกตามกลุ่มวิชาที่สอน

กลุ่มวิชาที่สอน	กลุ่มวิชาที่สอน		
	ศาสนา	ภาษา	สังคมและจริยธรรม
ศาสนา	-	26*	-
ภาษา	-	-	-
สังคมและจริยธรรม	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 15 พบว่า ครูผู้สอนอิสลามศึกษามีพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกายแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวนหนึ่งคู่ ได้แก่ กลุ่มครูที่สอนวิชาศาสนากับกลุ่มครูที่สอนวิชาภาษาอื่นนั้น ไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามตัวแปรการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ปรากฏผลรายละเอียดในตาราง 16

ตาราง 16 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามตัวแปรการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการมีส่วนร่วม อย่างตื่นตัวทางกาย	ระหว่างกลุ่ม	9.54	2	.81	19.87*	.05
	ภายในกลุ่ม	70.64	293	.27		
	รวม	80.18	295			
2. ด้านการมีส่วนร่วม อย่างตื่นตัวทางสติปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	6.96	2	3.45	15.10*	.00
	ภายในกลุ่ม	66.98	293	.23		
	รวม	73.88	295			
3. ด้านการมีส่วนร่วม อย่างตื่นตัวทางอารมณ์	ระหว่างกลุ่ม	4.56	2	2.28	9.48*	.00
	ภายในกลุ่ม	70.53	293	.24		
	รวม	75.09	295			
4. ด้านการมีส่วนร่วม อย่างตื่นตัวทางสังคม	ระหว่างกลุ่ม	4.75	2	2.38	9.45*	.00
	ภายในกลุ่ม	73.55	293	.25		
	รวม	78.29	295			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	6.20	2	3.10	15.70*	.00
	ภายในกลุ่ม	57.83	293	.20		
	รวม	64.02	295			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 16 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครุมีความแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผลการทดสอบเป็นรายคู่ ดังนี้

ตาราง 17 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวมเป็นรายคู่

ระดับความรู้	ระดับความรู้		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
มาก	-	.28 *	.60*
ปานกลาง	-	-	.31*
น้อย	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 17 พบว่า พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครู จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกคู่แสดงว่าครูผู้สอนที่มีระดับการรับรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มากกับการมีความรู้ปานกลางและน้อย มีพฤติกรรมการสอนเชิงรุกแตกต่างกัน

ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย

ตาราง 18 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย เป็นรายคู่

ระดับความรู้	ระดับความรู้		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
มาก	-	.34*	.74*
ปานกลาง	-	-	.40*
น้อย	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 18 พบว่า พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครู จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว ทางกาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกคู่แสดงว่าครูผู้สอนที่มีระดับการรับรู้ เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากกับการมีความรู้ปานกลางและน้อย มีพฤติกรรมการสอนเชิงรุก แตกต่างกัน

ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา

ตาราง 19 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วม อย่างตื่นตัวทางสติปัญญา เป็นรายคู่

ระดับความรู้	ระดับความรู้		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
มาก	-	.31*	.61*
ปานกลาง	-	-	.30*
น้อย	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 19 พบว่า พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครู จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว ทางสติปัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกคู่แสดงว่าครูผู้สอนที่มีระดับ การรับรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากกับการมีความรู้ปานกลางและน้อย มีพฤติกรรมการสอน เชิงรุกแตกต่างกัน

ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์

ตาราง 20 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก
จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วม
อย่างตื่นตัวทางอารมณ์ เป็นรายคู่

ระดับความรู้	ระดับความรู้		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
มาก	-	.25*	.50*
ปานกลาง	-	-	.25*
น้อย	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 20 พบว่า พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก
ของครู จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วม
อย่างตื่นตัวทางอารมณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกคู่แสดงว่าครูผู้สอนที่มี
ระดับการรับรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากกับการมีความรู้ปานกลางและน้อย มีพฤติกรรมการสอน
เชิงรุกแตกต่างกัน

ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม

ตาราง 21 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม เป็นรายคู่

ระดับความรู้	ระดับความรู้		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
มาก	-	.25*	.52*
ปานกลาง	-	-	.25*
น้อย	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 21 พบว่า พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู จำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกคู่แสดงว่า ครูผู้สอนที่มีระดับการรับรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากกับการมีความรู้ปานกลางและน้อย มีพฤติกรรมการสอนเชิงรุกแตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามตัวแปรประเทศที่สำเร็จการศึกษา ปรากฏผลรายละเอียดในตาราง 19

ตาราง 22 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามตัวแปรประเทศที่สำเร็จการศึกษา

พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	ประเทศที่สำเร็จการศึกษา				t	Sig
	สถาบัน ในประเทศ		สถาบัน ต่างประเทศ			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
	1. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างต้นตัว ทางกาย	3.87	.54	3.78		
2. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างต้นตัว ทางสติปัญญา	3.89	.49	3.70	.52	2.80*	.00
3. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างต้นตัว ทางอารมณ์	4.00	.51	3.90	.46	1.45	.15
4. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างต้นตัว ทางสังคม	4.03	4.03	3.94	.50	1.26	.21
ค่าเฉลี่ยรวม	3.96	.47	3.83	.42	1.99	0.15

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 22 พบว่า พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศที่ต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมอย่างต้นตัวทางกาย ด้านการมีส่วนร่วมอย่างต้นตัวทางอารมณ์ ด้านการมีส่วนร่วมอย่างต้นตัวทางสังคมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมอย่างต้นตัวทางสติปัญญาที่พบว่าเมื่อครูผู้สอนที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศที่แตกต่าง จะมีพฤติกรรมสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ และเพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ ตามประสบการณ์ในการสอน กลุ่มวิชาที่สอน การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และประเทศที่สำเร็จการศึกษาของครูผู้สอน เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 296 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ ที่มีความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้จังหวัด และเขตพื้นที่การศึกษาเป็นชั้นในการสุ่ม เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรม ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค ผลการวิเคราะห์ มีค่าความเชื่อมั่น .833

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์สถานการณ์ภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที และค่าเอฟ และทดสอบรายคู่ โดยวิธีของ Least - Significant Different (LSD)

สรุปผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ ดังนี้

1. ระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ ด้านการมีส่วนร่วม

อย่างตื่นตัวทางสติปัญญา ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ในแต่ละด้าน ผลปรากฏ ดังนี้

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากที่สุด คือ สร้างสถานการณ์ให้นักเรียนอ่าน ฟัง พูด เขียน รองลงมา คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนได้ปฏิบัติและลงมือกระทำ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ จัดกิจกรรมให้นักเรียนออกเดินสำรวจนอกบริเวณนอกห้องเรียน

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากที่สุด คือ ทบทวนสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนในคาบเรียนที่ผ่านมา รองลงมา คือ เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เน้นให้นักเรียนนำเสนอผลการสรุปโดยใช้ผังกราฟิก

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากที่สุด คือ ให้นักเรียนเสริมกำลังใจซึ่งกันและกัน รองลงมา ใช้เหตุการณ์ปัจจุบันเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนแสดงความรู้สึก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีการร้องเพลงประกอบการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสมในแต่ละขั้นตอน

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากที่สุด คือ ร่วมกันสนทนากับนักเรียนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน รองลงมา คือ นักเรียนแสดงความคิดเห็นซักถาม เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียนยิ่งขึ้น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

2. ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการสอน กลุ่มวิชาที่สอน การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และประเทศที่สำเร็จการศึกษา

2.1 ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการสอน พบว่า โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ และด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกายไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามตัวแปรกลุ่มวิชาที่สอนที่ต่างกัน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย พบว่า ครูที่สอนวิชาต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม ไม่แตกต่างกัน โดยมีผลการทดสอบเป็นรายคู่ ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย พบว่า ครูผู้สอนอิสลามศึกษา มีพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกายแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวนหนึ่งคู่ ได้แก่ กลุ่มครูที่สอนวิชาศาสนา กับกลุ่มครูที่สอนวิชาภาษา นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูมีความแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผลการทดสอบเป็นรายคู่ ทั้งสี่ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ และด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม พบว่า มีพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกคู่ แสดงว่าครูผู้สอนที่มีระดับการรับรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากกับการมีความรู้ปานกลางและน้อย มีพฤติกรรมการสอนเชิงรุกแตกต่างกัน

2.4 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศที่ต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ และด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา ที่พบว่าเมื่อครูผู้สอนที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศที่แตกต่าง จะมีพฤติกรรมการสอนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัย

เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายที่สนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย และให้โรงเรียน นำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ให้มากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 3) ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับแบบอย่าง จากท่านนบีมุฮัมมัด ที่ท่านได้สอนเหล่าบรรดาเศาะหาบะฮ์ (ผู้ที่ได้พบเจอกับท่านนบีมุฮัมมัด มีความศรัทธาต่อท่านและได้เสียชีวิตลงในอิสลาม) (Al - Mubarakfuri, 1992: 7) ของท่าน ด้วยวิธีการ และเทคนิคการสอนที่หลากหลาย เช่น การสอนโดยใช้วิถีถาม การสอนในรูปแบบการเปรียบเทียบ การสอนด้วยการใช้มือทำท่าประกอบ การสอนในแบบวาดรูปหรือลากเส้น การสอนตามกาลเทศะ การสอนด้วยวิธีลำดับความสำคัญก่อนหลัง การสอนแบบบรรยายและการสอนด้วยการสาธิต เป็นต้น (อับดุลลาตีฟ การี, 2551: 3) ดังเช่นการเรียนรู้ในอิสลาม อัลกุรอาน ได้อธิบายไว้ว่า การเรียนรู้ในอิสลาม จะต้องใช้กระบวนการการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาอย่างท่องแท้ (Halim Tamuri and Muhammad Khairulazman Ajuhari, 2010: 46)

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดเกี่ยวกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ไว้ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 และเป็นไปตามสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในโรงเรียนของรัฐตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องแนวทางการดำเนินงาน โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2551 กำหนดหน้าที่ของครูผู้สอนอิสลามศึกษา โดยให้วางแผนการจัดการเรียนรู้และจัดทำ แผนการสอนเป็นรายสัปดาห์ล่วงหน้าก่อนดำเนินการสอน ส่งให้ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่รับ มอบหมายตรวจ และลงชื่อทุกครั้งก่อนดำเนินการสอน อย่างน้อย 1 สัปดาห์ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ทั้งความรู้วิชาสามัญ และวิชาทางศาสนาอิสลามศึกษาโดยมุ่งพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ แนวปฏิรูปการเรียนรู้และหลักการของอิสลาม ปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวัน และเป็นแบบอย่าง แก่นักเรียน และชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป: 27-28) และทำนองเดียวกัน ภาครัฐและภาคเอกชนตลอดผู้เกี่ยวข้องต่างก็ มีความตื่นตัว และให้ ความสำคัญกับการจัดศึกษา การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนและครูผู้สอน ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงได้กำหนดให้ผู้ที่ประสงค์ประกอบวิชาชีพครู ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ทำให้ผู้ที่ไม่ได้ สำเร็จการศึกษาทางด้านศึกษาศาสตร์ ต้องเรียนเพิ่มเติมรายวิชาวิชาชีพครู และมีการพัฒนาตนเอง

ในทุก ๆ ด้าน โดยได้เข้าร่วมโครงการอบรมพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนการสอนของครูอิสลามศึกษา เป็นต้น

จากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ครูผู้สอนอิสลามศึกษามีพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซากีเราะห์ เจ๊ะแหว (2552: 97) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2 พบว่า ระดับพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาสเขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นูรีซัน คอเลาะ (2551: 85) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี พบว่า สภาพการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปัตตานี ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก และตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มูฮัมมัดนาเซ สามะ (2552: 113) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศหาค นูย์โสะ (2556: 119) ได้ศึกษาสมรรถนะครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจะนีเยาะ มุस्ताปะ (2555: 116) ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัย พบว่า ระดับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการสอน กลุ่มวิชาที่สอน การรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และประเทศที่สำเร็จการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไว้

2.1 ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการสอน พบว่า โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ และด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกายไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่มีประสบการณ์การสอนมากย่อมได้รับการเรียนรู้ และสัมผัสกับเหตุการณ์ ประสบการณ์ที่หลากหลาย ส่งผลให้สามารถนำมาปรับ ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนางานด้านการเรียนการสอน เพิ่มขึ้นกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชยา ทอดทึง (2559: 195) ได้ศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงาน วิชาการ และครูผู้สอน อิสลามศึกษาแบบเข้มเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจาะนิเยาะ มุสตาปะ (2555: 97) ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู โรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครู โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศิริ อริญ (2546: 97) ที่ศึกษาคุณภาพของครู โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้แตกต่างกัน และทำนองเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินดา ทับจิ้น (2546: 107) ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใน โรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา กลุ่มกรุงธนบุรีเหนือ พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ใน การสอนมากกว่า 5 ปีขึ้นไป มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการเตรียมการสอน และด้านการรู้จักใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การสอนน้อยกว่า 5 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามตัวแปรกลุ่มวิชาที่สอนที่ต่างกัน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐาน ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถนำไปจัดการเรียนรู้ได้กับทุกกลุ่มสาระ (กลุ่มศาสนาอิสลาม กลุ่มภาษา และกลุ่มสังคมและจริยธรรม) ซึ่งครูผู้สอนสามารถเลือกใช้รูปแบบ/ วิธีสอนที่เหมาะสมกับในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย และอาจเป็นเพราะครูผู้สอนอิสลามศึกษาได้รับการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะยุคปัจจุบันนี้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้ต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว ง่ายดาย ซึ่งครูผู้สอนอิสลามศึกษาสามารถเรียนรู้ได้อย่างสะดวกมากขึ้น และอาจเป็นเพราะทาง โรงเรียน

มีการนิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างทั่วถึงทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนอิสลามศึกษาได้พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้ครูผู้สอนอิสลามศึกษามีความพร้อม สามารถจัดการเรียนรู้ได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มูฮัมหมัด วาแม (2554: 98) ที่ศึกษาการปฏิบัติการสอนตามแนวทางของท่านนบีมุฮัมมัด ของครูสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตพื้นที่การศึกษาระยะเวลา เขต 1 พบว่าครูสอนศาสนาอิสลามที่สอนในรายวิชาต่างกัน มีการปฏิบัติการสอนตามแนวทางของท่านนบีมุฮัมมัดที่สอดคล้องลุลลอะลลอะฮ์วะสลัลลัม ด้านวิธีการสอน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นการสอนแบบดรัมและดรัมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย พบว่า ครูที่สอนวิชาต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผลการทดสอบเป็นรายคู่ พบว่า ครูผู้สอนอิสลามศึกษามีพฤติกรรมการสอน ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวนหนึ่งคู่ ได้แก่ กลุ่มครูที่สอนสาระการเรียนรู้ศาสนากับกลุ่มครูที่สอนสาระการเรียนรู้ภาษา

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูมีความแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผลการทดสอบเป็นรายคู่ในทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกคู่ แสดงว่าครูผู้สอนที่มีระดับการรับรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากกับการมีความรู้ปานกลางและน้อย มีพฤติกรรมการสอนเชิงรุกแตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะครูผู้สอนที่มีการรับรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาก สามารถนำความรู้ ความเข้าใจ ไปประยุกต์ใช้ และเชื่อมโยงกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และเลือกรูปแบบ/วิธีสอนที่ใหม่ ๆ ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลาย และเหมาะสมกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มากกว่าครูอิสลามศึกษาที่มีการรับรู้ในระดับปานกลางและน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อับดุลลาตีฟ การี (2551: 98) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า ครูอิสลามศึกษาที่ได้รับการอบรมเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดการเรียนการสอนด้านการจัดทำแผนการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญศักดิ์ อาจวิชัย (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (Active Teaching and Learning Approaches in Science) โรงเรียนกุศบาทพัฒนาศึกษา อำเภอกุศบาท จังหวัดสตูล พบว่า การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอน

เชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (Active Teaching and Learning Approaches in Science หรือ ATLAS) โรงเรียนกุดบากพัฒนาศึกษา อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ในครั้งนี้ส่งผลให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (Active Teaching and Learning Approaches in Science หรือ ATLAS) มีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนการสอน และสามารถนำแผนการจัดการเรียนการสอนไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ และทำให้ครูกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้พัฒนาตนเองและปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพมากยิ่งขึ้น

2.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบตามตัวแปรประเทศที่สำเร็จการศึกษา พบว่าผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำแนกตามประเทศที่สำเร็จการศึกษาต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันในประเทศ และสถาบันต่างประเทศที่ประกอบอาชีพครูผู้สอนต่างก็ได้พัฒนาตนเอง โดยเรียนเพิ่มเติมรายวิชาวิชาชีพครู และได้เข้าร่วมโครงการอบรมพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนการสอนของครูอิสลามศึกษา เป็นต้น และอาจเป็นเพราะปัจจุบันนี้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้ต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว ง่ายดาย ซึ่งครูผู้สอนอิสลามศึกษาสามารถเรียนรู้ได้อย่างสะดวกมากขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียนที่ให้ความเห็นไว้ ดังที่กล่าวมาในบทที่ 2 ข้อที่ 4 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ นั้น ผู้วิจัยขอให้เสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปี จะมีพฤติกรรมการสอนเชิงรุกสูงกว่าผู้สอนต่ำกว่า 5 ปี ดังนั้นจึงควรพัฒนาครูผู้สอนที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปีให้มีประสบการณ์มากขึ้น และสนับสนุนให้ผู้ที่มีประสบการณ์สูงได้สอนนักเรียน

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนที่มีการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาก จะมีพฤติกรรมการสอนเชิงรุกสูงกว่าผู้สอนที่มีการรับรู้เกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกน้อยกว่า ดังนั้นจึงควรพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และสนับสนุนให้ผู้ที่มีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากกว่าได้สอนนักเรียน

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สอนกลุ่มวิชาต่างกัน จะมีพฤติกรรมการสอนเชิงรุกไม่ต่างกัน ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้ครูผู้สอนอิสลามศึกษาใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ทุกกลุ่มสาระ ได้แก่ 1) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย วิชาอัล - กุรอาน อัล - หะดีษ อัล - อะกีดะฮฺ (หลักศรัทธา) อัล - ฟิกฮฺ (ศาสนบัญญัติ) 2) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา และจริยธรรม ประกอบด้วย อัตตารีค (ศาสนประวัติ) อัล - อัคลาภ (จริยธรรม) 3) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษา ประกอบด้วย ภาษอาหรับ ภาษามลายู

1.4 จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันในประเทศ และสถาบันต่างประเทศ จะมีพฤติกรรมการสอนเชิงรุกไม่ต่างกัน ดังนั้นจึงควรสนับสนุนผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันในประเทศ และสถาบันต่างประเทศได้สอนนักเรียน

1.5 จัดให้มีการอบรม ประชุมสัมมนาสร้างความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้กับครูผู้สอนอิสลามศึกษาโดยเฉพาะครูที่มีประสบการณ์น้อย และหรือมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกน้อย

1.6 จัดให้มีการนิเทศ ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ชี้แนะอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการเรียนการสอนอิสลามศึกษา เพื่อให้ได้ตัวแปรที่เป็นสาเหตุและสามารถนำไปสู่การพัฒนาครูผู้สอนอิสลามศึกษาได้อย่างตรงจุดมากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนสองหลักสูตร คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในจังหวัดชายแดนใต้ เนื่องจากในในยุคปัจจุบัน โรงเรียนดังกล่าวมีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเป็นจำนวนมาก

2.3 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่เปิดสอนสองหลักสูตร คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 ในจังหวัดชายแดนใต้ เนื่องจากในปัจจุบันนี้ โรงเรียนในจังหวัดชายแดนใต้ มีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.4 ควรมีการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาครูอิสลามศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่มีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2546). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). **การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรรณิการ์ ปัญญาดี. (2558). **ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ 3 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- _____ . (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- กรีซ สืบสนธิ. (2538). **วัฒนธรรมและพฤติกรรมการสื่อสารในองค์กร**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุลธิดา ทักศนพิทักษ์. (2546). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครูผู้สอนกับความรู้เกี่ยวกับการจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เกษตรชัย และเหม, อัดนัน ลือแม และอิบรอเหม เต๊ะแห. (2547). **การศึกษารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอาหรับในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนใต้**. คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยอิสลามยะลา.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). **คู่มือการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2537) ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)**. ฝ่ายโครงการพิเศษสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประจำเขตการศึกษา 2.
- ฉันท ชาติทอง. (2554). **สอนคิด : การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- จรรยา ดาสา. (2552). “15 เทคนิคในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (15 Techniques in Active Learning).” **สสวท.** 38 (163-165), 72-76.

- จิตรภรณ์ พงษ์มาลี. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จินดา ทับจิ้น. (2546). พฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษากลุ่มกรุงเทพมหานครเหนือ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เจริญศักดิ์ อาจิวิชัย. (2554). การพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (Active Teaching and Learning Approaches in Science) โรงเรียนกุดบากพัฒนาศึกษา อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เจนิเยาะ มุस्ताปะ. (2555). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษ้อิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชนาธิป พรกุล. (2554). การสอนกระบวนการคิด. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วีพริ่มท์ (1991).
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). การจัดการเรียนรู้แนวใหม่. สหมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
 _____. (2553). การจัดการเรียนรู้แนวใหม่. นนทบุรี: สหมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
 _____. (2554). การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง. นนทบุรี: สหมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
 _____. (2558). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี: พีบาลานซ์ดีไซน์แอนด์ริ้นติ้ง.
- เชิดศักดิ์ กักดีวิโรจน์. (2556). ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ที่ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชอลิซะห์ หะยีสะมะแอ. (2556). มโนทัศน์การศึกษาในอิสลาม. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา.
- ชากีเราะห์ เจแฉ. (2552). พฤติกรรมการเรียนการสอนของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- ณรงค์ กาญจนะ. (2553). **เทคนิคและทักษะการสอนเบื้องต้น เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 2.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.
- ณิรดา เวชญาติกษณ์. (2561). **หลักการจัดการเรียนรู้.** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บริษัท จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.
- ดำรง เสตสัน. (2548). **สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบือ.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คุษฎี มัชฌิมภาโร. (2552). **รูปแบบการสอน.** ชะลา: ก้าวมันการพิมพ์.
- ถนอม แสงบุญ. (2548). **พฤติกรรมการสอนของครูพลศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ. (2551). **การจัดกระบวนการเรียนรู้.** สงขลา: เทคนิคการพิมพ์สงขลา.
- ทิสนา แหมมณี. (2558). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไทยรัฐ. ฉบับพิมพ์ 21 ม.ค. 2560. **รัฐมนตรีมอบนโยบาย ผอ. สพท. ทั่วประเทศ (Online).**
<https://www.thairath.co.th/content/840664>, 28 สิงหาคม 2560.
- ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. (2544). **การพัฒนาทักษะและประสบการณ์ทางสังคมในทักษะและประสบการณ์พื้นฐาน สำหรับเด็กประถมศึกษา.** นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- นิภาพร รูปแกะ. (2556). **การพัฒนาความเข้าใจในแนวคิดเรื่องสนามของแรงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- นิเลาะ แวอุเซ็ง. (2559). **การจัดการศึกษาในอิสลาม : แนวคิดสู่การปฏิบัติ.** ปัตตานี: โรงพิมพ์มิตรภาพ.
- นุชลี อุปกัย. (2558). **จิตวิทยาการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุรีซัน คอเลาะ. (2551). **สภาพและปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปัตตานี.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- นุรีนา ป็อราเฮง. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างกรณีศึกษาในโรงเรียนกับพฤติกรรมการสอนของครูอิสลามศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). การพัฒนาการสอน. (ม.ป.ท.).
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556). ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการเรียนการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: เอส. พรินติ้ง ไทย แฟคตอรี.
- บุหงา วัฒนะ. (2546). “Active Learning” วารสารวิชาการ. 60 (9-10), 30-33.
- เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว. (ม.ป.ป.). การสอนแบบบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้อปถัมภ์.
- ปฎิวัติ พุทธะศักดิ์เมธี. (2556). การเรียนรู้เชิงรุกที่ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านวังท่าดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ปราวีณา สุวรรณณัฐโชติ. (2551). การเรียนรู้เชิงรุก Active Learning. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา เดชศรี. (2545). “การเรียนรู้แบบ Active Learning : ทำได้อย่างไร.” วารสารการศึกษาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี. 30 (116-120), 53.
- พรพิมล ระวังประ โคน. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการสอนของครูที่สอนวิชาภาษาอังกฤษระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการวิเคราะห์เส้นทาง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรพิมล สุขขาว. (2560). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ภูมิศาสตร์ทวีปยุโรป ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พุกษา สุขุมภักย์. (2546). การศึกษาความสอดคล้องของการประเมินพฤติกรรมการสอนของครูที่ประเมินโดยตนเอง เพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิชชา ทอดทึง. (2559). สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลามมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2561). การเรียนรู้เชิงรุกแบบร่วมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2560). ทักษะ 7C ของครู 4.0. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พูนสุข อุดม. (2554). “การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่กระตือรือร้น (ATLAS)” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 22(3), 317-330.
- ไพศาล เครือแสง. (2556). เทคนิคการสอนเชิงรุกเรียนรู้ประสบการณ์จาก Shelton College International ประเทศสิงคโปร์ (Online). http://www.pr.nsruc.ac.th/Act_learn/myfile/10062014103704_3.pdf, 23 สิงหาคม 2560.
- ไพศาล วรคำ. (2555). การวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- มุสลีฮะฮ์ สุหลง. (2557). การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มูฮัมมัดนาเซ สามะ. (2552). สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์การศึกษาหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มูฮัมมัด วาแม. (2554). การปฏิบัติการสอนตามแนวทางของท่านนบีมุหัมมัดที่อลัลดอลู อะลัยฮิ วะสัลลัม ของครูสอนศาสนา อิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษาหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิชัย เสวกงาม. (2559). การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning (Online). <http://fs.libarts.psu.ac.th/webcontent/KM/01%20KM-Active%20Learning.pdf>, 20 ตุลาคม 2560.
- วิไลลักษณ์ เขมวงค์. (2547). การศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศราวุฒิ อารีย์, มุฮัมมัดอัสมิ์ อาบูบากา และมุฮัมมัดรูยานี บากา. (2555). การบูรณาการอิสลามศึกษา : รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนรัฐบาลในประเทศมาเลเซียเปรียบเทียบกับประเทศไทย.
- ศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ กระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป). แผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 20 ปี (2560-2579). ปัตตานี : ศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนใต้.

- สถาพร พุทธิพิศกุล. (2555). “คุณภาพผู้เรียน เกิดจากกระบวนการเรียนรู้.” วารสารการบริหาร การศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา. 6(2), 1-13.
- สปีชัน แยนนา. (2553). การปฏิบัติการสอนครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ที่เปิดสอนสองระบบจังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลาม ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมชาย สุนทรโลหะนะกุล. (2559). “การเรียนรู้เชิงรุก (Active learning).” สารแพทยศาสตร์ มอ. 2 (2-3), 2.
- สมศิริ อรัญ. (2546). การศึกษาคุณภาพของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครด้าน ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- สัญญา ภัทรารกร. (2552). ผลการจัดการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหา และการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวคิดการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ (Online). http://www.surin3.go.th/data/4758_1 สิงหาคม 2560.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรอิสลามศึกษาตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประเมินโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง ประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวปฏิบัติการวัดผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: พรึกหวาน กราฟฟิค จำกัด.

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2551). **กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศ**
ไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2549). **จุดสารประชาคม**
ประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ
การศึกษา (องค์การมหาชน).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ**.
กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- _____. (2550). **การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- _____. (2550). **การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์และที่เน้นการปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร:
สกศ.
- _____. (2552). **รายงานวิจัย เรื่อง สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. พิมพ์
ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และมูลนิธิสุข - แก้วแก้วแดง. **รายงานการวิจัยแนวทางการจัดทำ**
มาตรฐานอิสลามศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Online). [http://backoffice.onec.go.th/
uploads/Book/1596-file.pdf](http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1596-file.pdf), 10 ธันวาคม 2561.
- สุกัญญา งามบรรจง. (2560). “รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21
ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้.” **วารสารวิชาการ**. 20 (1), 3.
- สุภูมิมาลัย แสงกล้า. (2551). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจ**
ใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิทยาศาสตร์ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แบบกระตือรือร้น
กับแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุคนธ์ สิ้นพานนท์. (2558). **การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่...เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษ**
ที่ 21. ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคโนโลยีพรินติ้ง.
- _____. (2545). **21 วิธีจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการคิด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ภาพพิมพ์.
- _____. (2553). **ครูยุคใหม่กับการเรียนรู้สู่การศึกษา 4.0**. กรุงเทพมหานคร: เทคนิค.
- _____. (2553). **นวัตกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร:
ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคโนโลยีพรินติ้ง.
- _____. (2558). **การจัดการเรียนรู้ครูยุคใหม่เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21**.
กรุงเทพมหานคร: เทคโนโลยีพรินติ้ง.

- _____ (2560). **ครูยุคใหม่กับการจัดการเรียนรู้สู่การศึกษา 4.0**. กรุงเทพมหานคร: เทคนิคพรินต์ติ้ง.
- สุชาดา นทีตานนท์. (2550). **ผลการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติที่มีจริงต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพรรณิชา ช่างประเสริฐ. (2557). “Active Learning: การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21” **นิตยสาร สสวท**. 42 (188-190), 3.
- สุมาภรณ์ ตันสุวรรณค์. (2554). **การศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนสมุทรสาคร**. สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2556). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). **19 วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- _____. (2547). **21 วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- สุไวย๊ะ สะมะแอ. (2547). **การประเมินผลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตามความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา**. วิทยานิพนธ์บัณฑิตสาขาการวัดผลและวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ไสว พักขาว. (2544). **หลักการสอนสำหรับเป็นครูมืออาชีพ**. กรุงเทพมหานคร: เอ็มพันธ์ จำกัด.
- _____. (ม.ป.ป.). **หลักการสอนสำหรับการเป็นครูมืออาชีพ**. กรุงเทพมหานคร: เอ็มพันธ์ จำกัด.
- อัญชลี สมใจ. (2549). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของครูผู้สอนกับพฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตบางกะปิกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อับดุลลาตีฟ การี. (2551). **การจัดการการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวการปฏิรูปการศึกษาของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อัมมัดซากี มาหะมะ. (2555). **สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอาหรับในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม อำเภอเมือง จังหวัดยะลา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- อับรอฮีม ณรงค์รักษาเขต. (2558). **ปรัชญาการศึกษาอิสลาม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. หาดใหญ่: บันลือการพิมพ์.
- อิสมาแอล หลีเส็น. (2557). **สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในจังหวัดสตูล**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารและการจัดการศึกษาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อุษณีย์ เทพรชัย. (2542). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงรุกทางการศึกษาพยาบาลในระดับปริญญาตรี**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2543). **การเรียนการสอนเชิงรุก**. กรุงเทพมหานคร: มายด์พับลิชชิง.
- Abdullah Naama Alshammari. (2010). **Applying Three Active Learning Methods in Teaching Islamic Education for Ninth Grade Kuwaiti Students and Their Effects on Achievement and Creative Thinking**. Thesis for Degree of Master Department of Curricula & Teaching Methods Faculty of Educational Sciences Middle East University.
- Al - Attas, Syed Muhammad Naquib. (1979). **Aims and Objective of Islamic Education**. Jeddah: King Abdul Azis University.
- _____. (1999). **The Concept of Education in Islam**. 3rd ed. Kuala Lumpur: Institute Antarabangsa Pemikiran dan Tamadun Islam (ISTAC).
- Al - Bani, Muhammad Nasir Al - Din. (1979). **Al - Radd Al - Mufham**. Amman: Al - Maktabah Al - Islamiyah.
- Al - Hashimi, 'Abid Tawfiq. (1997). **Turuq Tadrīs Al - Tarbiyah Al - Islamiyah**. Beirut: Mu'assasat.
- Al - Jallad, Majid Zaki. (2007). **Maharatu Tadrīs al Qurān al Karīm**. Amman: Darulmasirah.
- Al - Mubarakfuri, Safiyurrahman. (1992). **Itihafukaram**. Damask: Darulfaiha.
- Al - Nukmy, Abdullah Amin. (1995). **Kaedah Dan Kurikulum Pendidikan Islam Menurut Ibnu Khaldun Dan Al - Qabisi (Musthafa Alayaini & Usman Hussein, Terjemah)**. Kuala Lumpur: Pustaka Syuhada.
- Al - Khawaldah, Nasir Ahmad & Yahya Ismail 'Id. (2001). **Tara'iq Tadrīs Al - Tarbiyah Al - Islamiyah**. Amman: Dar Hunayn.

- Al - Rasheedee Jamal Fatima. (2012). **The Degree of Practicing Teacher and Student Roles in Active Learning in Light of Some Variables from Secondary Stage Teachers and Students Point of View in the State of Kuwait.** Thesis for Degree of Master Department of Curricula & Teaching Methods Faculty of Educational Sciences Midde East University.
- Baldwin and Williams. (1998). **Active Learning : A Trainer, s Guide.** England: Blackwell Education.
- Ciraj, S. M., Vinod, P., and Rammnarayan, K. (2010). "Enhancing Active Learning in Microbiology Through Case Based Learning : Experiences from an Indian Medical School," **Indian Journal of Pathology and Microbiology.** 53 (4), 729-733.
- Good, T. L. and Brophy J. E. (1997). **Looking in Class.** New York: Harper and Row.
- Halim Tamuri and Siti Muhibah Haji Nor. (2015). **Jurnal Pendidikan Fakultas Pendidikan Bil. 3** (2), 34-35.
- Halim Tamuri and Muhammad Khairulazman Ajuhari "Amalan Pengajaran Guru Pendidikan Islam Berkesan Berteraskan Konsep Muallim" **Journal of Islamic and Arabic Education.** 2 (2010) 43-56.
- Johnson, D W. and Johnson, RT. (1991). **Active Learning : Cooperation in the College Classroom.** Edina, MN: Interaction Book Company.
- Kamarul Azmi Jasmi and Noor Fadhlina Nawawi. (2012). "Ciri Guru Pendidikan Islam Berkesan" in **Seminar Antarabangsa Perguruan dan Pendidikan Islam at Le Grandeur Palm Resort, Senai.** Johor Bahru on 8-9 March 2012, pp. 203-208. ISBN 99917-44-89-4.
- Marwa Adnan Elgedy. (2012). **The Effect of Using Some Active Learning Strategies in Teaching Science to Develop the Life Skills for Fourth Graders in Gaza Governorates.** Thesis for Degree of Master Department of Curricula & Teaching Methods Faculty of Educational Sciences Al - Azhar University - Gaza.
- Nurdin. (2018). **Method Active learning Dan Learning by Doing dalam Pendidikan Islam (Analysis Pemikiran Ahli pendidikan: Abdurrahman An - Nahldwi dan Muhammad Atiyah Abrasyi.** Thesis for Degree of Master Education Uin Syarif Hidayatullah Jakaarta.

- Prosiding Halim Tamuri and Muhammad Khairulazman Ajuhari. (2010) **“Seminar Antarabangsa Perguruan Pendidikan Islam”** (SEAPPI2010) ine). <http://www.researchgate.net/publication/293097629>, 1 May 2561.
- Qandil, Yasin Abdurrahman. (2000). **Attadris Waiadadulmualim**. Darulnashri Adduali.
- Rayyan and Balqis & Al - Aqtas. (2010). **Al - Ishraf Attarbawi fi Majalittarbiyatil Islamiah**. Amman: Darulmasirah.
- S. S. Husain and S. A. Ashraf. (1989). **Krisis Dalam Pendidikan Islam (Maso’o AbdulRasyid, Terjemah)**. Kula Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Yusof Al - Akhras. (2017). **The Effect of Using Some Active Learning Strategy on Developing the Dictation Skills Among Females 4th Graders Governorate**. Thesis for Degree of Master Department of Curricula & Teaching Methods Faculty of Educational Sciences Al - Azhar University - Gaza.

ภาพผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ กาญจนะ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
2. นายยะมาตุดิน นียาแม ตำแหน่ง ศึกษาพิเศษชำนาญการ
สถานที่ทำงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษายะลา เขต 1
3. นางเจ๊ะไซตง หามะ ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านกือลอง

ภาพผนวก ข
การหาคุณภาพเครื่องมือ

ตาราง 23 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ทดลองใช้ จำนวน 30 คน

พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	ความเชื่อมั่น
1. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย	.716
2. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา	.871
3. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์	.845
4. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม	.901
ค่าความเชื่อมั่นทั้ง 4 ด้าน	.833

ตาราง 24 ค่า IOC ของแบบสอบถามตอนที่ 2 พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้

ด้านที่	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3			
1	1	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	2	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	3	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	4	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	5	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	6	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	7	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	8	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	9	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	10	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2	11	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	12	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	13	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	14	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	15	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	16	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	17	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	18	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	19	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	20	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ตาราง 23 (ต่อ)

ด้านที่	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	IOC	แปลผล	
		1	2	3				
2	21	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	22	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	23	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	24	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	25	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	26	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	27	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
3	28	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	29	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	30	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	31	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	32	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	33	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	34	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	35	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	36	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้	
	37	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	38	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	39	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
	4	40	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
		41	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
		42	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
		43	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
		44	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
		45	+1	+1	3	1	1	ใช้ได้

ภาพผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามนี้มีจุดประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนของครูอิสลามศึกษา โดยให้ครูผู้สอนอิสลามศึกษารายงานตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอน ตามสภาพความเป็นจริง ผู้วิจัยขอรับรองว่าคำตอบของท่านจะไม่นำไปเปิดเผยแต่จะนำไปวิเคราะห์ในภาพรวม และไม่มีผลใด ๆ ต่อตัวท่านทั้งสิ้น จึงขอความกรุณาขอให้ท่านตอบตามความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อให้คำตอบของท่านเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป

แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา

ขอขอบคุณในความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

นายมาหะมะ ขาเดร์ รหัสประจำตัว 58G1911010

นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอน

คำชี้แจง ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามความเป็นจริง

1. ประสบการณ์ในการสอนอิสลามศึกษา

- ต่ำกว่า 5 ปี
 ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

2. กลุ่มวิชาที่สอน

- กลุ่มศาสนาอิสลาม
 กลุ่มภาษา
 กลุ่มสังคมและจริยธรรม

3. ประเทศที่ท่านสำเร็จการศึกษา

- สถาบันในประเทศ
 สถาบันต่างประเทศ

4. ท่านมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพียงใด

- มาก
 ปานกลาง
 น้อย

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาพฤติกรรมการสอนแต่ละข้อที่กำหนดให้ว่าตรงกับการปฏิบัติการสอนอิสลามศึกษาของท่านในระดับใด โดยให้ท่านใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติ โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง ปฏิบัติการสอนเป็นประจำ

4 หมายถึง ปฏิบัติการสอนบ่อย ๆ

3 หมายถึง ปฏิบัติการสอนเป็นครั้งคราว

2 หมายถึง ปฏิบัติการสอนนาน ๆ ครั้ง

1 หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติเลย

ข้อ	พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1	ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย สร้างสถานการณ์ให้นักเรียนอ่าน ฟัง พูด เขียน					
2	ให้นักเรียนทำกิจกรรมจับคู่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สลับกันถาม - ตอบ					
3	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติและลงมือกระทำ					
4	ให้นักเรียนสาธิต หรือแสดงบทบาทสมมติ					
5	ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติร่วมกันทั้งที่เป็นกิจกรรมคู่หรือกิจกรรมกลุ่ม					
6	จัดกิจกรรมให้นักเรียนออกเดินสำรวจนอกบริเวณนอกห้องเรียน					
7	ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา ทบทวนสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนในคาบเรียนที่ผ่านมา					
8	ใช้คำถามถามนักเรียนเพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น					
9	เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี					
10	ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง โดยใช้รูปแบบ วิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนที่หลากหลาย					
11	ส่งเสริมให้นักเรียนใช้คำถามเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน					
12	เปิดโอกาสและชี้แนะให้นักเรียนคิด พูดแสดงความคิดเห็น ในกิจกรรมการเรียนรู้					

ตอนที่ 2 (ต่อ)

ข้อ	พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
13	นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ในคาบเรียน					
14	ให้นักเรียน เขียนเรียงความ ทำรายงานสรุปสาระสำคัญ					
15	นักเรียนได้คิดบูรณาการความรู้ ทักษะ และกระบวนการต่าง ๆ					
16	ให้นักเรียนเขียนข้อความ/บทความสั้น ๆ ตามความพร้อม ของนักเรียน					
17	กระตุ้นนักเรียนช่วยกันระดมสมอง และร่วมกันอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น					
18	ให้นักเรียนถามคำถามที่สงสัยและค้นคว้าเพิ่มเติม					
19	ให้นักเรียนมีการค้นคว้า และเขียนบันทึกในรูปของการบันทึก ประจำวัน					
20	ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อนำไปสู่การลงข้อสรุป ขององค์ความรู้					
21	ให้นักเรียนอภิปรายถึงแนวทางการแก้ปัญหาที่มักเกิดขึ้น ในชีวิตประจำวัน					
22	เน้นให้นักเรียนสร้างผังกราฟิกในกิจกรรมการเรียนรู้					
23	นักเรียนและครูร่วมกันสรุปองค์ความรู้ในลักษณะผังกราฟิก					
24	เน้นให้นักเรียนเป็นผู้สรุปสาระสำคัญด้วยตนเอง					
25	เน้นให้นักเรียนนำเสนอผลการสรุปโดยใช้ผังกราฟิก					
26	ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ มีการร้องเพลงประกอบการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม ในแต่ละขั้นตอน					
27	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเล่นเกมส์					
28	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนดูคลิป วิดิทัศน์ ตามความเหมาะสม แล้วให้นักเรียนแสดงความรู้สึกลับ					
29	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนช่วยเหลือ เกื้อกูลกันและกัน					

ตอนที่ 2 (ต่อ)

ข้อ	พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
30	ใช้เหตุการณ์ปัจจุบันเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนแสดงความรู้สึก					
31	ให้นักเรียนเสริมกำลังใจซึ่งกันและกัน					
32	นักเรียนเล่าเรื่องประสบการณ์ความรู้เดิม					
33	นักเรียนพลัดกันเล่าความประทับใจ					
34	ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมที่เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในห้องเรียน ทั้งระหว่างเพื่อนนักเรียน และนักเรียนกับครู					
35	ด้านการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม แบ่งกลุ่มนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
36	ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกเปิดโอกาสให้นักเรียน ได้ลงมือปฏิบัติ					
37	ร่วมกันสนทนากับนักเรียนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน					
38	นักเรียนแสดงความคิดเห็น ชักถาม เพื่อสร้างความเข้าใจ ให้กับนักเรียนยิ่งขึ้น					
39	ให้นักเรียนร่วมกันศึกษาข้อมูลความรู้จากแหล่งข้อมูล สารสนเทศเป็นกลุ่ม					
40	ส่งเสริมทักษะการมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน					
41	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด					
42	ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนเกิดความเข้าใจ					
43	ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นกับเพื่อนและครู					
44	ให้นักเรียนแบ่งหน้าที่กันค้นคว้าข้อมูลความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ร่วมพูดคุยกับเพื่อน ๆ และครู					
45	นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน					

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/๑๒๐๓

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๓๑๐ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์บุคคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน คณะบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘G๑๙๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มุฮัมมัดสกรี มั่นยูนู อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ กาญจนะ อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นบุคลากรในสังกัดของท่าน เป็นบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องคุณภาพเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาราย นายมาหะมะ ชาเดร์ พร้อมนี้ได้นำส่งเครื่องมือวิจัย มาเพื่อประกอบการพิจารณาด้วยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. รุ่งปานพัฒน์ ปรัชญาเมธีธรรม)
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๔๓๓ ๖๙๔๘

<http://bundit.skru.ac.th/>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร. ๐๘ ๐๗๐๕ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/๑๒๔

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๑๐ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต ๑

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

๒. เครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘G๑๙๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

๒. ผศ.ดร.มุฮามมัดสกรี มั่นยูณู อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พิจารณาแล้วเห็นว่า นายยะมะลุดดีน นียาแม ศึกษาานิเทศก์ชำนาญการ ซึ่งเป็นบุคลากรในสังกัดของท่าน เป็นบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องคุณภาพเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาราย นายมาหะมะ ชาเดร์ พร้อมนี้ได้นำส่งเครื่องมือวิจัย มาเพื่อประกอบการพิจารณาด้วยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.รุจนพัตน์ ปรัชญาเมธีธรรม)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๔๓๓ ๖๙๔๘

<http://bundit.skru.ac.th/>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร. ๐๘ ๐๗๐๔ ๕๖๖๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/๑๖๕

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

MO กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกือลอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘G๑๙๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มูฮัมหมัด สกรี มั่นยูนิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พิจารณาแล้วเห็นว่า นางเจ๊ะไฮตง หามะ ครูชำนาญการพิเศษ ซึ่งเป็นบุคลากรในสังกัดของท่าน เป็นบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องคุณภาพเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาราย นายมาหะมะ ชาเดร์ พร้อมนี้ได้นำส่งเครื่องมือวิจัย มาเพื่อประกอบการพิจารณาด้วยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.รุชนพัฒน์ ปรีชญามณีธรรม)
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๔๓๓ ๖๙๔๘

<http://bundit.skru.ac.th/>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร. ๐๘ ๐๗๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/๒๕๖๑

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทดสอบเครื่องมือวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านธารทิพย์

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘G๑๕๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญคาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มุฮัมมัดสกรี มัณยู อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาหน่วยงานของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดสอบเครื่องมือวิจัยในหน่วยงานของท่าน ซึ่งวันและเวลานักศึกษาผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อหรือส่งผลเสียหายต่อการปฏิบัติงาน และหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันฉัตร จารุวรรณโน)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๙๕๓๓ ๖๙๔๘

<http://bundit.skru.ac.th/>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร. ๐๘ ๐๙๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/๒๕๖๒

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านป่าหวัง

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘G๑๙๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มุฮัมมัดสกรี มั่นยูน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาหน่วยงานของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดสอบเครื่องมือวิจัยในหน่วยงานของท่าน ซึ่งวันและเวลานักศึกษาผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อหรือส่งผลเสียหายต่อการปฏิบัติงาน และหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันฉัตร จารุวรรณโน)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๔๓๓ ๖๙๔๘

<http://bundit.skru.ac.th/>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร. ๐๘ ๐๗๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/๒๕๖๓

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทดสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตานาปะเต๊ะ

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘G๑๕๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มุฮัมมัดสกรี มั่นยูน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาหน่วยงานของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดสอบเครื่องมือวิจัยในหน่วยงานของท่าน ซึ่งวันและเวลานักศึกษาผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน และหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันฉัตร จารุวรรณโน)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๔๓๓ ๖๔๔๘

<http://bundit.skru.ac.th/>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร. ๐๘ ๐๗๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/ ๒๙๔

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนนิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ ๕

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘๘๐๙๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มุฮัมมัดสกรี มั่นยูน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาหน่วยงานของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดสอบเครื่องมือวิจัยในหน่วยงานของท่าน ซึ่งวันและเวลานักศึกษาผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อหรือส่งผลเสียหายต่อการปฏิบัติงาน และหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันอู๊ด จารุวรรณไณ)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๕๓๓ ๖๙๔๘

<http://bundit.skru.ac.th/>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร. ๐๘ ๐๗๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/๒๕๕

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดสอบเครื่องมือวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านล้อม

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘G๑๕๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญคาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มูฮามัดสกรี มั่นยูนู อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาหน่วยงานของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดสอบเครื่องมือวิจัยในหน่วยงานของท่าน ซึ่งวันและเวลานักศึกษาผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อหรือส่งผลเสียหายต่อการปฏิบัติงาน และหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันฉัตร จารุวรรณโน)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๔๓๓ ๖๙๔๘

<http://bundit.skru.ac.th/>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร. ๐๘ ๐๗๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/๒๙๖

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดสอบเครื่องมือวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตานาปะเต๊ะใน

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘6๑๙๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มุฮัมมัดสกรี มั่นยูน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาหน่วยงานของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดสอบเครื่องมือวิจัยในหน่วยงานของท่าน ซึ่งวันและเวลานักศึกษาผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อหรือส่งผลเสียหายต่อการปฏิบัติงาน และหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันอัคร จารุวรรณโน)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๕๓๓ ๖๙๔๘

<http://bundit.skru.ac.th/>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร. ๐๘ ๐๓๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/๒๕๖๒

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดสอบเครื่องมือวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบันนังนุโย

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘G๑๙๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญคาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มุฮัมมัดสกรี มั่นยูณู อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาหน่วยงานของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดสอบเครื่องมือวิจัยในหน่วยงานของท่าน ซึ่งวันและเวลานักศึกษาผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อหรือส่งผลเสียหายต่อการปฏิบัติงาน และหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันฉัตร จารุวรรณโน)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๕๓๓ ๖๕๔๘

<http://bundit.skru.ac.th/>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร. ๐๘ ๐๗๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/ว ๐๓๑

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต ๑

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับการเข้าทดสอบเครื่องมือ/เก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘๐๑๕๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญคาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มูฮัมหมัด สกรี มั่นยูณู อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาเลือกหน่วยงานในสังกัดของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลวิจัยโรงเรียนในสังกัดของท่าน ซึ่งวันและเวลานักศึกษาผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อผลกระทบบหรือส่งผลเสียหายต่อการปฏิบัติงาน และหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันฉัตร จารุวรรณโน)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๔๓๓ ๖๙๔๘

<http://bundit.skru.ac.th>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร ๐๘ ๐๓๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/ว ๐๓๑

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต ๒

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับการเข้าทดสอบเครื่องมือ/เก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘G๑๕๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มุฮัมมัดสกรี มั่นยูนู อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาเลือกหน่วยงานในสังกัดของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลวิจัยโรงเรียนในสังกัดของท่าน ซึ่งวันและเวลานักศึกษาผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อหรือส่งผลเสียหายต่อการปฏิบัติงานและหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันฉัตร จารุวรรณโน)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๔๓๓ ๖๔๔๘

<http://bundit.skru.ac.th>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร ๐๘-๐๗๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/ว ๐๓๑

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต ๓

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับการเข้าทดสอบเครื่องมือ/เก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘G๑๙๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มูฮัมหมัด สกรี มั่นยูงู อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาเลือกหน่วยงานในสังกัดของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลวิจัยโรงเรียนในสังกัดของท่าน ซึ่งวันและเวลานักศึกษาผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อหรือส่งผลเสียหายต่อการปฏิบัติงานและหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวินฉัตร จารุวรรณโน)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๔๓๓ ๖๙๔๘

<http://bundit.skru.ac.th>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร ๐๘ ๐๗๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/ว ๐๓๑

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต ๑

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับการเข้าทดสอบเครื่องมือ/เก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘G๑๕๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มุฮัมมัดสกรี มินยูนู อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาเลือกหน่วยงานในสังกัดของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลวิจัยโรงเรียนในสังกัดของท่าน ซึ่งวันและเวลานักศึกษาผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อหรือส่งผลเสียหายต่อการปฏิบัติงานและหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันฉัตร จารวรรณโน)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๔๓๓ ๖๕๔๘

<http://bundit.skru.ac.th>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร ๐๘ ๐๗๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/ว ๐๓๑

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต ๒

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับการเข้าทดสอบเครื่องมือ/เก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘๖๑๙๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เป็ญคาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มูฮัมหมัด สกรี มั่นยูณู อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาเลือกหน่วยงานในสังกัดของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลวิจัยโรงเรียนในสังกัดของท่าน ซึ่งวันและเวลานักศึกษาผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน และหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันฉัตร จารุวรรณ)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๕๓๓ ๖๙๔๘

<http://bundit.skru.ac.th>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร ๐๘ ๐๗๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/ว ๐๓๑

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต ๓

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับการเข้าทดสอบเครื่องมือ/เก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘๘๑๙๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญคาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มูฮัมหมัด มินยูนู อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาเลือกหน่วยงานในสังกัดของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลวิจัยโรงเรียนในสังกัดของท่าน ซึ่งวันและเวลานักศึกษาผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานและหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันฉัตร จารุวรรณโน)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๔๓๓ ๖๙๔๘

<http://bundit.skru.ac.th>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร ๐๘ ๐๗๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/ว ๐๓๑

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอดำเนินการขอความเห็นชอบเรื่องเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑,
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับการเข้าทดสอบเครื่องมือ/เก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘๖๑๕๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มุฮัมมัดสกรี มั่นยูน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาเลือกหน่วยงานในสังกัดของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลวิจัยโรงเรียนในสังกัดของท่าน ซึ่งวันและเวลานักศึกษาผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อหรือส่งผลเสียหายต่อการปฏิบัติงาน และหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันฉัตร จารุวรรณ)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๔๓๓ ๖๔๔๘

<http://bundit.skru.ac.th>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร ๐๘ ๐๗๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/ว ๐๓๑

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต ๒

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับการเข้าทดสอบเครื่องมือ/เก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘6๑๙๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มูฮัมหมัด สกรี มินยูนู อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาเลือกหน่วยงานในสังกัดของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลวิจัยโรงเรียนในสังกัดของท่าน ซึ่งวันและเวลาดังกล่าวผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อหรือส่งผลเสียหายต่อการปฏิบัติงาน และหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันฉัตร จารุวรรณไณ)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๔๓๓ ๖๙๔๘

<http://bundit.skru.ac.th>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร ๐๘ ๐๗๐๔ ๕๖๘๒

ที่ อว ๐๖๓๙.๐๓/ว ๐๓๑

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระดมศึกษานราธิวาส เขต ๓ ,

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับการเข้าทดสอบเครื่องมือ/เก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยนายมาหะมะ ชาเดร์ รหัส ๕๘6๑๙๑๑๐๑๐ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนใต้” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ดร.ปรีดา เบ็ญการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
๒. ผศ.ดร.มุฮัมมัดสกรี มั่นยูนิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามกระบวนการวิจัย สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงพิจารณาเลือกหน่วยงานในสังกัดของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลวิจัยโรงเรียนในสังกัดของท่าน ซึ่งวันและเวลานักศึกษาผู้ทำวิจัยจะประสานงานด้วยตนเองอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าการเก็บข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน และหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันฉัตร จารุวรรณโน)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

งานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๔๓๓ ๖๙๔๘

<http://bundit.skru.ac.th>

ผู้ประสานงาน : นายมาหะมะ ชาเดร์ โทร ๐๘ ๐๗๐๔ ๕๖๘๒

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นายมาหะมะ ชาเครี
วัน เดือน ปีเกิด	16 ตุลาคม 2513
สถานที่เกิด	อำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้	55/5 หมู่ 5 ตำบลกรงปินัง อำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา 95000 โทร. 080 - 7045682
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ครูผู้สอน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านบาเจาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดยะลา โทร. 087 - 9670803
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2530	ชั้นมัธยมตอนต้น โรงเรียนอาลาวียะห์วิทยา จังหวัดยะลา
พ.ศ. 2535	ชั้นมัธยมตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดยะลา
พ.ศ. 2546	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาชะรีอะฮ์ (กฎหมายอิสลาม) คณะอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลา
พ.ศ. 2546	ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (ปว.ค.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. 2562	ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา